

קונטרס

הבינוני

**פרשת
ויצא
תשפ"ד**

שנה ו'
חוברת י'
גליון 282

שיעורי

**הרב שמעון
שפיצער שליט"א**

קול הבינוני

718.686.8300 ארה"ב:

0204.586.2115 בריטניה:

03.300.0223 בלגיה:

072.257.7726 ארץ ישראל:

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

להצטרף לקבלת השיעורים או החוברות באימיל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 03.3096216
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור רט"ז

יום שלישי פרשת תולדות א' כסלו תשפ"ד

ה הדרך הבריאה לקחת אחריות על מאורעות קשים

הנסיין להשתמש מאחריות | אין הדבר תלוי אלא בי | הנחש השיאני ואוכל | טענה שיש בה חצי אמת | הרגשה קשה מנשוא | המחיר כבד מדי | תמיד אפשר לתקן | אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל | קשר של שמחה | יחיד שעשה תשובה מוחלים לכל העולם כולו | לו היה האדם רואה | האב מזכה לבנו | האמת אינה מתערערת | אל תביט אחריו | תהיה חכם - אל תהיה צודק | אל תתן עיניך במה שאינו שלך | כאשר ייסר איש את בנו | מה יתאונו אדם חי | כי החרשתי בלו עצמי | א-ל אמונה ואין עול | היכולת לעשות הפרדה | רבי אלופי ומיודעי

יום רביעי פרשת תולדות ב' כסלו תשפ"ד

יח חינוך יהודי אמיתי ללא שקרים

ויהי עשו איש יודע ציד | פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור | ברית הלשון כנגד ברית המעור | הצגת תמונה שקרית | שוחט חייב משום צובע | תכלית יש לתורה | תחילתה עיסה וסופה מאוסה | השפעת הפרופורציה על התוצאה | תכנית סדורה נעדרה | במבחן התוצאה | רשימה לפי סדר עולה | מוכנות לשלם מחיר | כח הבחירה | וזה דבר ההשתמטות | אם תירצת מה יועיל לך | חותם המחנכים בתלמידים | אין הדבר תלוי אלא בנו

יום חמישי פרשת תולדות ג' כסלו תשפ"ד

כז בוכרים להרוויח באמת ולא בדמיון

היאך מעשרין את המלח | ודישתמש בתגא חלף | והיה מקחו מקח טעות | חשב להרוויח ולא הרוויח | קבלת עול דרך ארץ | קבלת עול תורה | שהם משתחווים להבל ולריק | מבוגרים במשחקי ילדים | מתוך שלא לשמה בא לשמה | מה אני בחינם אף אתה בחינם | שבתני בבית ה' כל ימי חיי | הורה בו חכם | כופין אותו עד שיאמר רוצה אני | גם כי יזקין לא יסור ממנה | השכרת דירה לשם הכנסת אורחים

יום ראשון פרשת ויצא ו' כסלו תשפ"ד

לז תפילת ערבית - תפילה שנתקנה לחשכות הגלות

יעקב תיקן תפילת ערבית | יש מנהיג לבריאה | לא תאכלו על הדם | פנות אל המנחה | סיפור חייו של יעקב אבינו | על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי | נפשי אויתיך בלילה | להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות | ויבן לו בית | כי לא

אעזבך | והאידינא נהוג עלמא לשווייה חובה | הכנה לתפילת ערבית | ואותו תלמיד
רבי שמעון בן יוחאי הוה | תמכתי יסודותיי בשלושת אבות | יש לך שעת הכושר

יום שני פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ד

מו הדרך לחנך גדולים וקטנים לטעם דקדושה

אחלי יכוננו דרכי | מה תעביר ביום פקודה | עד שיאמר רוצה אני | מודה על
ההכאות | מרגילים את הגוף | מפני עוללים ויונקים יסדת עוז | גם כי יזקין לא יסור
ממנה | חנוך לנער על פי דרכו | רגשות של נפש זכה ונקיה | נכספה וגם כלתה
נפשי | תבנה לי בית | הכנה לשינוי המצב | הכנה והזמנה מילתא היא | עיקר
ההכנה במחשבת הלב | איזה בית אשר תבנה לי | הצלחה המובילה לכישלון |
תערוך לפני שולחן

מדור אור החיים הק'

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

נו דרך המאושרים לראות רק טוב להודות ולהלל

הפעם אודה את ה' | הודאה היא מהלך מחשבה | הוי דן את כל אדם לכף זכות |
הכרת הטוב | אך טוב וחסד ירדפוני | חזקה על הקב"ה שעושה רק טוב

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

נט תכלית ההסתר לעורר את הצמאון לקרבת אלוקים

והנה ה' ניצב עליו | צמאה לך נפשי - כן בקודש חזיתך | שומרי ומצפים שבת
קדשך | לך א-לי תשווקתי | במקום שבעלי תשובה עומדים | ירידה לצורך עליה |
כל ששה ימים להנחילים | וכסף משנה קחו בידכם | זכרתי ימים מקדם

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

סד התעלות האדם על-ידי התרחקות משקר ורמאות

עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי | ואהבת את ה' בכל מאודך | סולם מוצב ארצה
וראשו מגיע השמימה | ביטול כח הקליפה | אם כן מה הרוויח הרמאי | אין מפסידים
מאמירת האמת | בנין נערים סתירה

מדור אמונה ובטחון

שיעור רט"ז

נדבת הר"ר מנחם מענדיל הערצאג הי"ו
לרגל שמחת הברית לבנו היום
נודב לזכות ולהצלחת
ברוך מאיר בן בתיה לאה ומשפחתו

יום שלישי פרשת תולדות א' כסלו תשפ"ד

הדרך הבריאה לקחת אחריות על מאורעות קשים

הנסיון להשתמט מאחריות

בתורה וצריך ללמוד אותה, כי מדובר באחד מהמעכבים הגדולים ביותר להצלחה אשר מונע את השפע מלבוא אל האדם. השואל כאילו אומר כך: יתכן שהיסורים באו בגלל החטאים ויתכן שלא, ואם כן אל תאמר לי שבאו בגלל החטאים. זוהי למעשה מחשבתו. הוא מנסה להשתמט מן האמת וכך הוא מרגיש טוב יותר.

סוגיא היא בתורה אשר כל מי שילמד אותה ויתבונן בה ויתפלל אל ה' שינחנו בדרך האמת, יוכל להאיר את חיינו. מדובר באחד מהחלקים החשובים במוחו ולבו של האדם והאדם ירא להכנס לשם. תמיד הוא יפנה ימין או שמאל. כל אימת שיגיע לשם, יאמר איזו פרפרת נאה על הפרשה ויברח. צריך אם כן ללמוד אותה באופן שהאדם לא ייבהל ממנה כל-כך.

אין הדבר תלוי אלא בי

הנה תחילה לכל נלמד מאמר חז"ל המדבר בענין זה. הגמרא (ע"ז יז, א) מספרת

יהודי אחד שאל שאלה כזו: משמעות דבריני בשיעור הקודם היתה שאם יש לו לאדם יסורים, עליו לדעת שמלבדו אף אחד אינו אשם. הוא לבדו אשם כי חטא. השואל התרגז מזה עד מאוד ואמר: נניח שאחזור בתשובה על כל חטאיי ועדיין יהיו לי יסורים, מה תאמר אז? הלא בוודאי תאמר שאי אפשר להבין דרכי ה', ויש בחינה של צדיק ורע לו ובחינה של יסורים של אהבה, כדאיתא בגמרא, ואם כן איך אתה אומר לי עכשיו שהיסורים באו לי ללא ספק בעבור חטאיי ושמה לא באו בעבור חטאיי אלא מחמת חשבונות אחרים שאינם ידועים לי ולך?

והאמת ששאלה זו יסודית מאוד, כי אף אלה שאינם שואלים אותה, שואלים אותה במחשבתם, ואף אלה שאינם שואלים אותה לגמרי, שואלים אותה למחצה לשליש ולרביעי, והרי זה שייך במדה מרובה לכך שהאדם מפחד עד מאוד להאשים את עצמו בצרותיו, וזהו באמת סוגיא רחבה ומאירה

שעושים לי את כל הצרות, כי הם רק רע כל היום והם המסיתים לאדם לעבור על פי ה', ומי יכול לעמוד באלו. וכך המשיך לחשב במוחו - וידוע כי רוב מאלו שוכנים בהרים וגבעות מקום שאין מעבר לבני אדם, ולכן העכו"ם עובדים ע"ז על ההרים, ואין לך הר וגבעה שלא יהיה שם ע"ז, כי שם היה משכן הרוחות האלה. וזה היה תחילת דעת רבי אלעזר בן דורדיא, ואמר הרים וגבעות יבקשו עלי רחמים, נתכוון כי אתם הגורמים לחטאי ולכן עליכם לבקש עלי רחמים. והשיבו כי טועה הוא כי אין בכוחם לעורר אדם לבטל דבר ה' ולפתותו לחטוא, ואדרבה, דבר ה' יקום והמה יחלופו.

ואמר כך חשב כי החטא הוא בסיבת שפעת שמים וארץ שהמה דברים הפוכים ומתנגדים זה בכה זה בכה, וכבר גזרו הטבעיים כאשר יהיה פועלים דברים בלתי שוים, אף המה יולידו דבר בלתי נאות, כי דברים בלתי מסכימים, יולידו דבר בלתי מקובל להטוב, ולכך שמים וארץ שהמה פועלים באדם בלתי מסכים לפעולתם השוה, זה רוחני בתכלית וזה טבעי חומרי בתכלית, ולכך הנוול בלתי טוב ויפה אל הבריאה, ותלה בהם החטא והמרי כאילו כרוך בתולדתו. אמרו גם המה: אי אפשר לבטל דבר השם כי המה יעברו בתוהו ודבר ה' יקום ואם יפעלו דבר בלתי מזוג בטבעי, מכל מקום אין בידם לפעול בן סורר ומורה בדבר ה'.

ואחר כך אמר כי הדבר תלוי במזל כי יש נולד במזל להיות צדיק ופרוש ויש נולד במזל להיות זנאי ורשע, וכאשר גזר מזלו כן יהיה, ומי ילחם עם כוכבי שמים, ואף המה השיבו כי אי אפשר להם לבטל גזירת השם ומצוותיו, וכך הוכיחו לו כולם שאין ביכולתם להחטיא את האדם, **עד שהגיע אל האמת שאין שום דבר בעולם האשם**

על רבי אלעזר בן דורדיא שחטא וחטא, עד שברור היה כאור היום שחטאיו גדולים ביותר, ואמרה לו האשה: "אינך יכול לחזור בתשובה. אין לך דרך לתקן כל-כך הרבה חטאים ופגמים". אך הוא לא התייאש אלא התחיל לחפש את הדרך לחזור בתשובה. הוא ניסה לדבר לארבע הרוחות, לשמים וארץ, להרים ולגבעות, וכל אחד ענה לו: אני בעצמי זקוק לרחמים ואיני יכול לעזור לך. וכשראה שאף אחד אינו יכול לעזור לו, אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, ואז חזר בתשובה ויצתה בת קול ואמרה: יש קונה עולמו בשעה אחת. תשובתו התקבלה.

הזכרנו את דברי הגמרא בשיעור הקודם, אך כעת נראה איך הגה"ק **הרבי ר' יהונתן אייבשיץ** זיע"א מפרשם ב'**עירות דבש'** (ח"א דרוש א). הוא מבאר שם שכאשר רבי אלעזר בן דורדיא שמע מאותה אשה שאינו יכול לחזור בתשובה, זה נגע לו בנקודה עמוקה מאוד, ונתן לבו לחקור מי אשם בדבר, והנה חקר טיב החטא בשל מי הרעה למרוד בה', וחשב מתחילה כי הרוחות הרעות השוכנות בארץ, הם המסיתים את האדם לחטוא. הוא אמר כך: אני חושב שאני יודע למה זה קורה. מדוע אני עושה עבירות? אני?! חטאים?! איך זה מגיע אלי? אני חושב שאני יודע מי אשם. ידוע שהרוחות הרעות, השדים והמזיקים, מקיפים את האדם ככסלא לאוגיא, היינו כשורת החפירה המקיפה את תל הערוגה, כדאיתא **במסכת ברכות** (ו, א) ואיתא שם שאלמלי ניתנה רשות לעין לראות, אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין, ואמרו שם עוד שלכל אחד יש אלף משמאלו ורבבה מימינו, ועל זה מבקשים יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא ייגע (תהלים צא, ז), וכן אמרו שם שמזה מתבלים בגדי התלמידים, מהחיכוך שלהם, כי הם מסתובבים לאלפים ולרבבות סביב האדם. ובכן, נראה לי שהם אלה

אחרים באשמה². אני אינני האשם היחיד. יש סיבה למה שקרה. נכון, אני חטאתי, אבל יש מי שגרם לי לחטוא. לו היית מכיר את ההיסטוריה שלי, לו היית יודע מה שעברתי כילד וכנער, לא היית מדבר ככה. והיות שיש בדבר קצת אמת כפי שנראה להלן, לכן יש לו לאן לברוח. הוא בורח מהחלק השני של האמת על-ידי שהוא מתבונן רק בחלק זה. הוא ברח אל ההרים והגבעות ובטוח היה שיוכל להתחלק אתם באשמה, והם הוכיחו לו שאין הדבר כפי סברתו.

טענה שיש בה חצי אמת

והנה הבה ונשאל, האם לא יתכן שיש לו לאדם מזל שנתן לו תכונת נפש מסוימת שבגללה יותר קשה לו?! יתכן ויתכן. אכן כן, רבי אלעזר בן דורדיא לא דיבר דברים חסרי טעם. אילו היה כן, הגמרא לא היתה מספרת לנו את המשא ומתן שלו, ואטו בשופטני עסקינן?! הגמרא מספרת לנו את המשא ומתן ועוד זאת קוראת לו רבי, כי הוא הרבי שלנו בסוגיית האשמת אחרים. הוא דיבר דברים של טעם. הוא אמר דברים שיש להם איזו התחלה של אמת. טעותו היתה שלא הבין במי הדבר תלוי לחזור בתשובה. הוא דילג על החלק הזה של האמת.

הרגשה קשה מנשוא

וכעת נסביר: איך מרגיש האדם כשקרה איזה דבר נורא והוא יודע בתוך תוכו שהוא ג"כ אשם במצב, אבל יש עוד אנשים שאשמים בו, הוא לא היחיד? מה הרגשתו? הרגשתו היא: "נכון, יכול להיות, אינני בורח מאחריות, יש לי גם איזו יד בזה. אבל תשמע, יש עוד. אינני היחיד. ואם פלוני לא

בדבר, אין שום דבר בעולם שחוק מבחירת האדם, והכיר באמת המפחידה אשר ברח ממנה תמיד שאין הדבר תלוי אלא בו, ואז הניח ראשו בין ברכיו ובכה עד שיצתה נשמתו. ופירשו המפרשים³ שיצתה נשמתו כי מן השמים רצו שלא יחזור ליפול לתוך החטא, ולכן מת בעודנו בתשובה שלימה בטרם יחזור לסורו.

הנחש השיאני ואוכל

הנה הרבי ר' יהונתן פותח לנו בדבריו פתח חדש. רבי אלעזר בן דורדיא חוטא. הוא יודע היטב שהוא חוטא. הוא חוטא עוד פעם ועוד פעם, באופן כזה ובאופן כזה, אך כשמגיע למעשה, והאמת משתקפת לו - "דע לך שלא תוכל לחזור בתשובה. אתה כבר רחוק מדי" - זה כואב לו עד מאוד. "מה?! איני יכול לחזור בתשובה?!". אם נתבונן, אדם כזה שהגיע כל-כך נמוך, מה הוא נבהל כשנאמר לו שאינו יכול לחזור בתשובה? התשובה היא שתמיד ברח מן האמת, וכשהטיחו בו את האמת בפניו - "דע לך שאיבדת את חייך בעוה"ז ובעוה"ב" - הוא התחיל להתנגד לזה כפי שהתנגד עד היום. "מה פתאום? אני כן יכול לחזור בתשובה. אתה רוצה לראות שאני חוזר בתשובה? ההרים והגבעות הולכים לעזור לי". הוא פונה אל ההרים והגבעות, והם מתנערים ממנו.

ובכן, הבה נחשוב. מה האדם הזה חשב? האם הוא באמת חשב שלא חטא? מה אתה חושב כשאתה בורח ונמלט לכל עבר? הן חוטא אמיתי אתה! מה הוא חשב, צדיק ורע לו?! התשובה היא שהיות שהאדם רוצה לברוח מההרגשה הרעה שעוד מעט נדבר עליה, הוא מחפש דבר ראשון להתחלק עם

א. ראה 'חידושי אגדות' מהרש"א בעבודה זרה שם.
ב. שולד - guilt

זכאי? - "אה! אני יכול להמשיך לחיות את החיים כמו שהם. אינני צריך לסחוב על כתפיי את המשא הכבד שחשבתי שאצטרך לסחוב למשך עשר השנים הבאות". זוהי ההרגשה שהאדם מרגיש כשאומרים לו: "זה לא קשור אליך. אתה זכאי. יש אחרים שאשמים בדבר. לא אתה". הוא אומר כך: "ברוך ה', חוץ ממה שנודע לכל שאינני אדם שפל, כפי שידעתי מראש, אני גם יכול לשכוח מהפרשה ולחזור לסדר יומי".

זה מה שהאדם עושה וזה מה שהוא מחליט במוחו ובלבו גם כשבאמת עשה מעשה. הנה יש שהאדם רק אמר משהו לזולתו ונודע לו שנגרם מזה נזק. באים לומר לו: "דע לך שהרסת שידוך פלוני על-ידי הלשון הרע שדיברת". זה כואב לו, זה מציק לו, הוא מתהלך עם נקיפות מצפון². עד שיום אחד בא אליו אחד ואומר לו: "ביטול השידוך לא קשור אליך". הנה מיד הוא נרגע. "ברוך ה', זה לא קשור אלי". אך יש שהאדם עשה מעשה בפועל ממש, כגון שבייש את חבריו ברבים, ועם כל זה הוא הולך ומנתק את עצמו, עד שנשמע אותו מצטדק לאמור: "פלוני העלה לי את חמתי ואין האשמה תלויה אלא בו". הרי אין פה מקום לחלוק ולומר שלא הוא עשה את הנזק, ועם כל זה הוא מנסה להוריד מעצמו את האחריות - "פלוני דחף אותי". כמו רבי אלעזר בן דורדיא. "הרוחות הסיתו אותי". הרי אתה זה שחוטא כאן! נכון, אבל יש מי שחדר לתוך לבי והוא זה שדוחף אותי, כך שאני בעצמי נקי מכל עוון ואשמה. אין הוא יכול להגיע למקום הזה. מדי קשה לו להגיע אליו.

תמיד אפשר לתקן

וכעת נראה מה הטעות. הטעות היא **שאם האדם מקשר את עצמו אל המעשה**

היה עושה כך וכך, לא הייתי נגרר לזה". מדוע זה מיקל עליו כשהוא מפנה את אצבעו גם על אחרים? זה מיקל עליו, כי **כשהאדם מרגיש שאם במצב, זה חודר לתוך מהותו עד שהוא מרגיש אדם שפל במהותו, ולכן קשה לו להסכים עם זה.** אם זה אמת שאני זה שגרמתי במעשי לתוצאה נוראית זו, איני יכול לחיות עם זה. הרגשה זו איננה הרגשה חיצונית בלבד, אלא היא משפיעה על פנימיותו, כאומר: "אם כן אני אדם גרוע ושפל ומופרך לגמרי", והיא גורמת לו להרגיש טעם מוות, ולכן אינו רואה אפשרות להכיר באשמתו.

בנוסף לזה הוא אומר בלבו: **אם זה נכון שאני אדם בדבר, הלא אצטרך לשלם.** כלומר, אם זה היזק ממוני - **אצטרך לשלם מכספי,** ואם זה דבר שצריך תיקון - **אני אצטרך לקחת את האחריות לתקנו** וללוותו. ובכן, **בגלל שני הדברים האלה, היינו ההרגשה שהאשמה תעיד על מהותו, ותחייבו לשלם מחיר, גורמת לו לחמוק מהמקום הזה ומתוך כך הוא חי חיים יותר קלים.** הוא אומר כך: תשמע! כולם היו במצב הזה, כך שאין זה קשור אלי דווקא. **וברגע שהוא מתנתק מן העניין, נעשה לו קל.** בשני הדברים נעשה לו קל. ראשית כל, **הוא מרגיש כאחד האדם, שנית, הוא יכול להמשיך בסדר יומו ואינו צריך להתעסק בתשלום מחירים.**

המחיר כבד מדי

תחשבו על אחד שיש לו דין תורה על מיליון דולר, ואין לו עכשיו חמישים מיליון דולר בצד שיוכל להוציא מליון ולהעביר לבעל דינו. אין לו כלום, כך שאם הוא יוצא חייב, פירושו של דבר שהוא צריך למכור את דירתו ולצאת עם משפחתו למסע נודדים. הנה מהי הרגשתו כשנודע לו שהוא

נניח שיש מאה אנשים שאשמים בדבר והוא אחד מהם. אם הוא אומר: "אחד ממאה אנכי, מה אתה רוצה ממני? הן הלכה היא ששנים שעשאוה פטורים, וכל שכן מאה שעשאוה. עוזב אותי. כשתסיים עם התשעים ותשעה האחרים, אז תבוא אלי" (וכאותו ערב שחתם באחרונה אחרי תשעה ערבים אחרים, שאומר למלוה: "לכך חתמתי באחרונה, כדי שתבוא אלי באחרונה. כשתסיים עם התשעה האחרים, תבוא אלי"), אם כך הוא אומר, לעולם לא יוכל לתקן. וכאמור, שורש הדבר נעוץ בטעות, כי הוא ירא לשאת את העול, ועוד הוא ירא שיתקלקל שמו הן בעיני עצמו והן בעיני העולם, כי יאמרו שהוא מופרך לגמרי. ובגלל ההרגשה הזו שיש לו שאם יודה באשמה יפסיד על שני פנים, אינו רוצה לגעת באוצר אשר טוב ומועיל לו פי מאה הן לעוה"ז והן לעוה"ב, ואשר אפשר לגעת בו רק כשמודים בשייכות, כי רק מי שיש לו שייכות יכול לתקן.

אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל

באה תורתנו הקדושה ואומרת (יבמות סג, א): הבה נשנה את המבט על העולם. **אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל.** אירע איזה אסון במקום נידח בקצה העולם? דע לך שיש לזה שייכות לישראל. "מה שייכות? איזו שייכות? לכל היותר אני יכול להבין הכוונה שזה בא לעורר אותנו בתשובה". אך לא. חז"ל באו לומר לנו **שיהודי צריך לדעת מהו כוחו של יהודי ומהו כוחה של תשובה.** כל העולם תלוי ביהודי. אם אתה מאמין בשכר ועונש, אתה צריך להבין שדברים מתרחשים עם כל עבירה שאתה עושה. הוא הרי מאמין בשכר ועונש, אך כשאומרים לו שהפורענות שייכת לעוונותיו, הוא נפגע.

לומר שזה שייך אליו, פירושו של דבר שהוא **יכול לתקנו.** וכשמדברים על פי הכתוב בתורה (ויש רק דרך אחת אמיתית והיא הדרך הכתובה בתורה), **האדם יכול לתקן את העבר ויכול לעשות פעולות שבכוון להחיות מתים.** הוי אומר: אף מי שנכשל ברציחה יכול לחזור בתשובה. הוא יכול להחזיר חיים לעולם, הוא יכול להחזיר שפע לעולם, הוא יכול לעקור דברים מלפני עשרים או שלושים שנה. אבל את כל זה הוא יכול לעשות רק על-ידי מהלך התשובה. ומפתח התשובה נמצא רק בידי אדם זה שחטא. ולכן אם הוא מנתק עצמו מהמעשה. הוא מתנער ואומר: "פלוגי, אלמוני, לא אני", כיון שאין הדבר קשור אליו, אינו יכול לתקנו. וכיון שהוא מגיע אל ההכרה שזה כן קשור אליו, אין לו מושג באיזה אוצר הוא זוכה. מעתה הוא יכול לא רק לתקן את העבר, אלא גם לבנות את העתיד. הוא יכול לפעול מעתה שכל השפע שנוצר על ידו, יחזור ויבוא לעולם, והרבה יותר מזה.

וסיבת הדבר, כי החטא עומד לו לאדם בדרכו ואינו נותן לו להתקדם בעוד אלפי תחומים בחייו, אבל הוא בורח מלהודות בקשר שלו אל החטא, כי הוא ירא מאותה הרגשה נוראית שהוא אשם בדבר. הוא לא יכול לחשוב שהוא זה שהרג אדם, כי ברגע שהוא חושב כך, נפשו יורדת לטמיון. הוא כבר הלך לעשרה פסיכולוגים וכל אחד בתורו אמר לו: "מה?! זה בכלל לא קשור אליך". הנה הפסיכולוגים חייבים היו לומר לו כך, ואיננו באים אליהם בטענות, כי במצב שהוא היה, לו היה ממשיך לשקוע בעצבותו, היה רק מידרדר והולך. אכן אנו מדברים למי שאינו שקוע בעצבות, אלא יכול לשמוע, כי הוא ראוי לו שיידע שכל דבר שבעולם ואפילו הדבר החמור ביותר, אם יש לו איזו שייכות אליו ולו הקטנה ביותר, יש לו הזדמנות.

והוא היה אחת מהחוליות מתוך מאה חוליות שניסו לדחוף להקמתו. פעם אחת הוא זרק איזו מילה טובה לפלוני, ובסוף השיעור הוקם. מדוע הוא מרגיש כל-כך נפלא? כי מעט השייכות שיש לו לזה, נותן לו את ההרגשה - "ברוך ה', אינני אדם ריק שלא שווה כלום. אני עושה דברים טובים בעולם".

אנשים אינם יודעים מה זה יהודי, אנשים אינם יודעים מה כוחו של יהודי לתקן את העולם. שוכחים את מאמרי חז"ל הפשוטים, ולכן כשיש לו לאדם איזו שייכות קטנה עם איזה דבר טוב, הוא אומר: "אה! ברוך ה', יש לי במה להיאחז לומר שאני שווה משהו". ולהיפך, כשאירע איזה אסון, אם ילך חס ושלום באותו רחוב שיעורר בו איזו הרגשה שהיתה לו איזו שייכות קטנה לאסון זה, לא יוכל לחיות עם זה. הוא ייכנס לכוזה דכאון שכל הצדיקים מכל הדורות יבואו ויאמרו פה אחת: "מחול לך. אין זה שייך אליך כלל". יצטרכו להצילו מעצבותו כי היא מורידה אותו לטמיון.

יחיד שעשה תשובה מוחלים לכל העולם כולו

מדוע אינו קולט שהוא צריך להסתכל על זה הפוך? הן כך אמרו חז"ל (סנהדרין כו, ב) כל ישראל ערבים זה בזה, וכן אמרו (יומא פו, ב) יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, וכולם מתפללים איך יתכן שמוחלין לכל העולם כולו? ואמרו כמה מהמפרשים¹ שהכוונה לחלק הערבות. אתה חלק מהעולם, ומה שקורה בעולם יש לו שייכות אליך. אכן יש אנשים שמסרבים לקבל זאת, וכמותם יש אנשים שעושים זאת יותר בחכמה - "לא אמרתי שלא, אך

שואלים את האדם: בא תסביר את עצמך. קצת עבירות יש לך? הוא מתחמק - לכולם יש. עזוב עכשיו את כולם. אני שואל אותך סתם. אף אחד לא שומע. יתכן שפעם יצא לך לעשות מעשה אסור? בא נדבר בדרך משל, כאילו על אחרים. יצא לך? כן, אבל יש יצר הרע, ויש לי תכונת נפש כזו. בקיצור, הוא מדבר באותו סגנון של רבי אלעזר בן דורדיא. שלום עליכם! הוא חוזר על דברי היעירות דבש' בעל פה. המלאך לא השכיחם ממנו. הוא חוזר בדיוק על אותן הצטדקויות. "יש לי תכונת נפש כזו וכזו, ועברתי בילדותי... אני לא רוצה לדבר אפילו... לו היית יודע, היית סותם את הפה". יש לו רשימה ארוכה של הצטדקויות. ישאלו אותו: אולי אחוז אחד קשור אליך? אולי חצי אחוז? יתכן שחצי אחוז קשור אליך? היש אדם אחד בעולם שיכול לומר שלא?! אינך רוצה לחשוב על אותו חצי אחוז. זה יותר מחצי אחוז, אך לצורך הענין בא נגיד שזה רק חצי אחוז. אותו חצי אחוז קשור אליך, נכון? אם כן, מדוע אינך שמח לדבר על זה?

קשר של שמחה

הראיה הגדולה ביותר היא שכאשר מגיע דבר טוב לעולם והאדם יש לו בו איזה חצי אחוז שהיה קשור אליו, הוא מרגיש נפלא מאוד מזה. הוא אומר: "אני עזרתי לשידוך לצאת לפועל, דחפתי לזה מאוד חזק..." מדוע יש לו שמחה מזה? מדוע הוא מתרגש? איננו מדברים על כך שהוא מכריז בחוצות שיש לו יד ורגל בשידוך כי באופן רשמי העביר מידע כשפעם אחת אחד מהגיסיים בירר אצלו. אנו מדברים על הרגשתו הפנימית. מה הוא מרגיש כשיצא דבר טוב? הוקם שיעור חדש בבית הכנסת

ד. ראה 'עשרה מאמרות' מאמר חיקור דין ח"א פ"ד ובמפרש שם. הובא כמה פעמים בספרי הביני יששכר' לדוגמא 'אגרא דפרקא' (10) 'ובני יששכר' חודש ניסן מאמר ג אות ה.

בחורים בסוף העולם שירדו מן הדרך, ובאותו זמן היה רואה בעיניו שבאמצעות **תשובה מאהבה הוא יכול לתקן ולהחזיר את הגלגל** אחרנית, הרי פשוט וברור שאילו היה כן, לא היה לו לאדם בלבו אפילו שמץ של עצבות, אלא **היה מלא שמחה בראותו את האמת**, והקב"ה היה אומר לו: "אני נותן בך אמון. הולכים לתקן ביחד. **בא! אפשר להחזיר את הכל לקדמותו**". ומה שהיה קורה אז, שהמלך המשיח היה מגיע מהר מאוד, בלי מלחמת גוג ומגוג. לא היה צריך לתת לאדם יותר כוחות, לא היה צריך לבטל את היצר הרע. רק דבר אחד, שיראה את האמת הזאת.

ובכן, **הגם שאיננו רואים זאת בחוש, אנו צריכים להאמין בזה**, כי כך אמרו לנו חז"ל. העצבות שמתחילה להשתלט על האדם כשהוא רק מתחיל לחשוב שאולי הוא באמת אשם, הורסת אותו כל-כך, שהוא נמלט מזה כל עוד נשמתו בו ואומר: "רק זה לא. לא יתכן שאני אשם". והוא מקבל חיוזק מספרים וממשפיעים וממאמרי חז"ל שבאמת לא יחשוב באופן כזה. אמת ויציב. הוא אינו יכול לחשוב באופן כזה, כי זה יביא אותו לעצבות וייצא שכרו בהפסדו. אבל כשיתחיל לקלוט את הטעות שיש לו, יוכל לצאת אל הדרך.

האב מזכה לבנו

והטעות חמורה מאוד. כשאמרו **חז"ל** (שבת נד, ב): "כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה - נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו - נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו - נתפס על כל העולם כולו", מה הפירוש שהוא נתפס? האם הכוונה שמן השמים כועסים עליו ומענישים אותו וצועקים עליו: "שוטה! רשע! דע לך שבגללך מתו אנשים?" לא זהו הפשט. הפשט הוא להיפך. **ליהודי יש כח חזק והוא**

בעיקר זה שייך לחטאו של פלוני. אני יכול להראות לך בספרים. אולי זה ששייך אלי ג"כ. איני אומר שלא. אף אני אחזור בתשובה. אבל אל תתעלם מהאמת האמיתית שזה קשור לפלוני, כי פלוני עשה עבירה יותר חמורה משלי. מדוע אינך מדבר על עבירותיו של פלוני? דבר קצת על שלו".

לא קולטים שמדובר בטעות חמורה בהשקפה. לפי איזו השקפה שרק קיימת בעולם, מדובר בטעות. חז"ל אומרים לאדם: בסדר, חצי אחוז כן שייך אליך? אינך מבין את העומק של אין הדבר תלוי אלא בי. אינך משכיל להבין כמה משמעות יש במילים האלה. מה דוחף את האדם לומר: "אבל גם פלוני אשם"? תמיד זה כך. כל פעם שקרה איזה דבר רע, אם רק ירגיש שמישהו חושב שיש לו איזו שייכות לכך, יזעק זעקה גדולה ומרה שאין לו שום שייכות. הוא יכחיש זאת מכל וכל וישלח דוברים שיכחישו זאת, וישנא את פלוני כל ימי חייו על שחשד בכשרים.

אבל התורה אינה מסתכלת כך. התורה אומרת: לא באתי להכות אותך. תפסיק להכות את עצמך עם ההבנה שהדבר שייך אליך. תפסיק להרגיש שאתה מופרך בגלל השייכות שיש לך לזה. אינך נעשה מופרך בגלל זה. דוד המלך אמר (תהלים נא, ה): "וחטאתי נגדי תמיד". הוא ראה תמיד את חטאיו מול עיניו ולא להרגיש בגלל זה מופרך. צריך להבין זאת כי אנו טועים עשרות בשנים.

לו היה האדם רואה

תארו לכם שהאדם היה רואה בחוש את כל התוצאות בעוה"ז של העבירות שעשה, ילדים שמתו, אנשים שחלו ומתייסרים על מיטותיהם בבית החולים, שפע שנעצר,

תברח מהשייכות שיש לך. **תבין שטמון בה כח לבנות.**

האמת אינה מתערעת

יתירה מזו, **האמת האמיתית לא מאבדת**

תוקפה על-ידי זה שיש עוד חשבונות שמים כשקורה אסון. זה לא עובד ככה שאחד אמר איזה דבר אסור ומיד קרה אסון. יש לזה שייכות לזה, ויש עוד חשבונות לזה, ואין בכך סתירה. ניקח לדוגמא משפחה שיש בה מחלוקת גדולה וקורה שם אסון ועוד אסון. הדברים פשוטים שיש קשר בין הדברים. אמנם כן, יתכן שיש עוד חשבונות, ואולי כבר הגיע זמנו של האדם להיפטר מן העולם. הכל נכון. אבל הקשר הזה שהוא ברור, אינו נעשה פחות אמיתי בגלל שקיימים חשבונות אחרים.

ואם אין האדם מוכן לקבל עכשיו תוכחה (וכשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע), ויכול לשמוע רק דברי נתחומין, וכבר אמרו **חז"ל במסכת בבא מציעא** (נח, ב) שהמזכיר לאבל את עוונותיו לומר שלכך באה לו צרתו, עובר על אונאת דברים. אכן כן, יתכן שאז צריך לדבר על כך שיש חשבונות שמים ואין אדם יודע עד מה. אבל זה שיש **חשבונות שמים, רק חלק אחד מהאמת** הוא, ועוד חלק מהאמת הוא שאין יסורים בלא עון (שבת נה, א). וה'אור החיים' הק' **בפרשת אחרי** מסביר זאת כי בלי עוון אין הרע יכול לשלוט. בדומה לדוד המלך שהמלאך המות לא היה יכול לקחת ממנו את נשמתו כל זמן שישב ולמד.

ובכן, אומרים לו לאדם: יתכן שיש עוד חשבונות הרבה, אבל **אתה נצל את החבל האחד שקושר אותך אל האסון**, ולא כדי להאשים את עצמך ולהתעצב אל לבך, אלא

מחובר ליהודים אחרים לפי מה שהוא (והדבר נמדד על פי היכולת שלו למחות), ואם כן, **אפילו אירע מה שאירע, הוא זה שיכול לתקנו. הוא זה שכאשר ישוב בתשובה, יתוקן הדבר.**

המבי"ט ז"ל (בית א-להים שער התשובה פ"ח) כתב שכאשר אחד עובר איזו פרשה ונגרם בזה צער למשפחתו, הרי הם בכלל הרואה יסורים באים עליו יפשפש במעשיו. דוגמא לדבר: מי ששלום ביתו של אחד מבניו התחיל להתדרדר וכבר מתחילים לדבר על י"ב שורות. הוויכוחים מתחילים להתפרץ, הוא אשם, פלוני אשם, הוא שיקר, הלה שיקר. ששון ושמחה, יגון ואנחה. כשהוא, כלומר האב, יחשוב אין הדבר תלוי אלא בי, יוכל להביא שפע לעולם כפי שהוא עצמו אינו יכול לשער.

יהודי סיפר לי שהיה לו מעשה כזה, וכבר עמדו לפני הפרדת החבילה ממש, והוא ביקש להמתין קצת. הוא הלך וחזר בתשובה בינו לבין קונו על הענינים האישיים שלו, ולמרבה הפלא הגלגל חזר לאחוריו, והרי הם חיים עד היום בשלום ובשלווה. פתאום הכל השתנה. לא עם עסקן זה ולא עם עסקן פלוני. הוא בעצמו. מה הפשט? **הפשט הוא שתמיד יש לך איזה שייכות מסוימת למה שקורה.** אל תיבהל מכך. להיפך, **נצל את השייכות שלך** לעזור.

אנו רואים שכשיש איזה ענין מסובך וצריך להשפיע על המושך בחוטים, מנסים למצוא מישהו שיש לו איזו שייכות עמו שיוכל לדבר אתנו. מנסים לגרד איזה דבר שיקשר אותו אליו. אולי בגלל שהוא מחותן עם מחותנו של פלוני. מנסים למצוא את השייכות הזעירה ביותר כשמרגישים שיכולים לפעול משהו. **השייכות אמיתית. כל ישראל ערבים זה בזה הוא אמת.** אל

עינים שמעולם לא היתה לו שייכות לדברים כאלה...

נכון מאוד, אבל **כל עוד אתה מטיל את האשמה כולה על ההיסטוריה שלך** (שזה בוודאי אמת) **ומנתק את שייכותך למצבך, לא הרמת את הנפתח שנקרא אין הדבר תלוי אלא בי.** אתה עדיין מפנה את פניך אל הסיבות האחרות מסביב. אמור לעצמך: אם כל יהודי אחר יש לו שייכות למצב זה, כי כל ישראל ערבים זה בזה, כל שכן שאני יש לי שייכות אליו, שהרי זה המצב שלי, ואם כן לא משנה עכשיו כל האמיתיות האחרות. **בגלל הנקודה הזו ששייכת אלי, אני פונה אל השי"ת.** אינני מסתכל עכשיו על כל הדברים האחרים, כי אם אסתכל עליהם, לא אוכל לפתוח את האוצר, אוצרו של היהודי אשר יכול לתקן את העבר ולבנות את העתיד. אם אסתכל על הדברים האחרים, אהיה דומה לאותו האומר: מי שהזיק, הוא זה שיבוא ויתקן. וכאותו האומר: אם הלה יבוא אלי לבקש מחילה - אמחל לו. אך כל עוד אינו מגיע אלי - איני מוחל לו.

תהיה חכם - אל תהיה צודק

אכן מדובר בכאב עמוק מאוד, ואיננו מזלזלים במשהו בצערם של בני אדם שמתמודדים עם פרשיות העבר, ואין אנו דנים אותם חס ושלום. הכאב עמוק עד מאוד. אנו דנים רק האם יש להם מפתח לזכות לחיים חדשים מלאי אור. רבי אלעזר בן דורדיא לימד אותנו שבו ברגע שהאדם אומר: כל מה שהיה אינו נוגע לי. יש שערך אחת של שייכות שיש לי אל מצבי ואני הולך לנצלה. **אדבר עם השי"ת, אומר לו שאני מכיר בשייכות שיש לי למצבי, ועוד אומר לו: אני יודע שרק אתה יכול לעזור לי. חוץ ממך אף אחד אינו יכול לעזור לי.** לא מומחים ולא יועצים ולא כסף. רק אתה.

כדי לומר לעצמך: **אני הולך להשתמש בקשר שלי כדי להציל.** אני יכול לעורר טוב הנגלה. יש **כח של תשובה שחוזר ובונה מה שנחרב.** אינני בורח מזה. אדרבה, יש כאן סיפור הצלחה. מנשה הגיע לעולם וחטא חטא אחר חטא. כן היתה לו בחירה, לא היתה לו בחירה. אין עכשיו צורך להכנס לזה. סוף כל סוף הבין שעליו לחזור בתשובה על חטאיו ופנה אל ה'. כשרבי אלעזר בן דורדיא דיבר אל ההרים והגבעות, הבין שיש לכך שייכות, אך בסוף הבין שאין הדבר תלוי אלא בו.

אל תביט אחרריך

ובימינו אנו, כשהאדם יודע שעבר איזו פרשה בילדותו שהזיקו לנפשו וגזלה ממנו את תמימותו וטהרתו, וכולם יודעים והוא יודע, והוא בוכה ומתמרמר על זה, וכל-כך כואב לו שנגזלה ממנו ילדותו וניטלה ממנו חיות נפשו. ולכן הוא כל-כך כאוב ואינו יכול למחול. הוא אומר: על גשמיות אולי הייתי מוחל, אבל על רוחניות איך אוכל למחול? הוא הרס לי את הנפש.

לו היה קולט שכאשר הוא עושה כן, הוא רק הולך ומתרחק מהפתרון... כי זה שהדבר אמת, אינו משנה את המציאות. אף אחד אינו מאשים אותך לומר שאתה איש רע מעללים. אף אחד. אין לנו השגה באהבתו של הקב"ה לכל יהודי אפילו לרשע הגמור, וכל שכן כשאדם זה יודע את האמת שאחד הזיק לו ועשה לו עוול ובגללו סילקוהו מבית הספר ובעקבות כך הסתבך בפרשיות שונות, ופעם הלך לאיש אמת ואמר לו: "דע לך שזה ענין שמימי. מן השמים נגזר עליך לעבור את כל המסלול הזה וקשור הדבר לגלגול קודם", והוא יודע שזה אמת לאמתה, כי לא יתכן אחרת. למה הוצרך לעבור את מה שעבר? הרי היה טהור וזך כל-כך, תינוק טהור

אך באמת אי אפשר לעשות חשבון כזה. אנו מבינים למה הוא מחשב כן, כי כאבו נורא ואיוס. כואב לו פעמיים. פעם אחת כואב לו כאב הצרה עצמה, ועוד כואב לו שאחד עומד ומסתכל עליו ואומר לו: אתה אשם בכך. הוא זורה לו מלח על פצעיו. אכן מי שמתרגז, אנו מבינים אותו ומבקשים את סליחתו.

השאלה היא רק מדוע האדם מסתכל סביב סביב. הן צריך לעזור לו. לא מספיק לחזק את לבו. פעמים הרבה מחזקים את האדם אבל מרחיקים אותו תוך כדי כך מן האמת. מדוע אתה מסתכל בכלל על אנשים אחרים? אינך יכול להבין את מצביהם של האחרים והאחרים אינם יכולים להבין את מצבך. לא שייך במציאות לפרש מקרה על-ידי דימוי אדם לאדם, כי אין לנו שכל לדברים כאלה, וכל-כך הרבה פרטים חסרים לנו. אבל **האדם עצמו, בינו לבין קונו, הלא יודע היטב שיש לו דברים שעליו לתקן.** צרתו היא שהוא מסתכל בכל עת החוצה ואומר: "אבל גם הוא יש לו מה לתקן". ועוד הוא אומר: "הרי איני עושה עבירות חמורות. אני עובר על מה שכולם עוברים. וכנגד העבירות שאני עושה, אני עושה כך וכך מצוות, ואדרבה, לאחרונה לקחתי את עצמי בידים. בדיוק עכשיו מגיע לי מכות כאלה?".

כאשר ייסר איש את בנו

האדם אינו רואה את כל התמונה. הוא לא מבין שמן השמים אומרים לו: מה אתה מסתכל סביבך? תחליט לכמה רגעים **לבחון את עצמך בינך לבין קונך ותתחיל לראות שזה יכול להתאים.** יש מספיק סיבות מדוע **הקב"ה שולח לך סימנים ומרמז לך לחזור מדרכים עקלקלות.** בל נשכח! כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך (עקב ה, ה). אחד מהפירושים הוא שהאב כשרואה שבנו

עזור לי. אני רוצה לחזור בתשובה, אני רוצה להתעלות בהר ה'. כיון שהאדם אומר כך, הוא פותח את הדלת לקבלת שפע עצום.

וכל עוד האדם ירא ואינו רוצה ללכת לשם ונעשה ברוגז, אינו יכול לתקן ואינו יכול לזכות לשפע המוכן לו, ובדרך כלל נגררים מזה עוד סיבוכים ובסוף אינו מוצא דרך להחליץ מן הסבך. ופעמים שהאדם אומר: "אל תחזיר אותי אל המקום שבו אני חושב שאני אשם, כי כשאני נכנס לשם, נעשה כל-כך שחור בלבי שאיני יכול להתפלל ואף לא לצאת מהמיטה. אל תחזיר אותי לשם. פסיכולוג מומחה עבד אתי שנה שלמה כדי להוציאני משם. אנא! אל תחזירני לשם". אנו מבינים אותך. זה אמת. איננו מזלזלים לרגע בכך. אבל למעשה כל עוד האדם בורח מזה, אינו יכול להוציא את המפתח הטמון בתוך הבוץ. אכן, יש שם בוץ, ומאוד לא נעים ללכת שם, אבל אם תתן לבוץ להתייבש, תוכל ללכת, להכניס את ירך לתוך הטיט ולהוציא את המפתח ולקבל חיים חדשים ומאירים.

אל תתן עיניך במה שאינו שלך

הדבר הזה מתרחש אצל כל אחד שעובר איזו פרשה. למשל, מי שיש לו חולה בתוך ביתו, או מי שהפסיד ממון, או מי שהוציא עליו שמועה רעה, וכן הלאה. הוא מרגיש שיש לו יסורי איוב וכמעט שאינו יכול להראות את פניו בחוץ. והנה הוא מגיע לבית הכנסת ומסתכל על הבאים בשעריו - "אף אחד לא עובר מה שאני עובר... רגע! הוא יותר טוב ממני?! הוא שח באמצע התפילה. אני איני שח..." כך הוא מסתכל ועובר אחד אחד, ואז הוא אומר בלבו: "לפי החשבון לא מתאים לומר שצרתי פקדה אותי בגלל חטאי. אתה אומר שיעור שאין לו פשט. מה לעשות? המציאות מוכיחה את ההיפך".

אכן האדם אינו אוהב לשמוע זאת, כי זה שוב מעורר בו את ההרגשה - "כזה אדם רע ושפל אני?". אבל הוא צריך להבין מה הוא עושה כשהוא בורח משם. בגלל הרגשה בלתי נעימה, אתה בורח מהחיים בעוה"ז ובעוה"ב. אתה בורח מעתידך, הכל בגלל שאתה ירא מאותה הרגשה. הבה נטפל בהרגשה זו פעם אחת ולתמיד כדי שנוכל כבר לבקר שם. הגיע הזמן להפסיק להסתובב סחור סחור. זכור שהרבה יותר נעים לחיות עם המהלך האמיתי מאשר לברוח ממנו.

פעמים הרבה יש שקרה לו לאדם איזה דבר וכולם באים לחזקו ולעודדו, אבל אם הוא קצת אמיתי עם עצמו, הרי אומר בלבו: "שכולם יאמרו מה שרוצים. אני יודע היטב מדוע זה קרה לי. אין כאן לא 'צדיק' ולא 'רע לו'. כל העומדים מסביב באמת אינם מכירים אותי. אם הם רוצים ליתן לי חיזוק - לבריאות. רצון טוב יש להם. אבל אני יודע את האמת ושמה שיש לי הזדמנות לתקן".

כי החרשתי בלו עצמי

הנה במזמור ל"ב בתהלים דוד המלך מתאר כמה האדם מאושר לאחר שהוא מפסיק להסתיר את חטאיו. אשרי נשוי פשע כסוי חטאה. אשרי מי שהוא נשוי פשע על ידי שהתוודה ועשה תשובה. ועוד שם (פסוק ג): כי החרשתי בלו עצמי. ופירש רש"י: כאשר החרשתי מלהתוודות על פשעי לפניך, בלו עצמי. התקלקלתי, נדכאתי. ומסיים פסוק זה: בשאגתי כל היום. ופירש המלבי"ם: עד שלא התוודיתי, צעקתי כל היום מכאב. למה צעקתי? כי לא הצלחתי להיפטר ממנו? למה לא הצלחתי להיפטר ממנו? כי החרשתי. כשאין האדם יכול ללכת לשם, הוא מחריש, וממילא עצמותיו בלות והרי הוא שואג כל היום

מתחיל לרדת מהדרך הישרה, מיד הוא עוצר אותו. בנו עדיין לא הרחיק לכת, אבל האב רואה שאם ימשיך ללכת בדרך החדשה, יגיע אל התהום, ועושה הכל כדי שזה לא יקרה. הבן התחיל להתיידד עם חברים שבינם אינו לפי רוח התורה, והאב מנסה להפרידו. מתרגז הבן על אביו ואומר: "אני מוכן שתשמע הקלטה מכל מה שדיברנו ותראה שלא היה שם שום דבר בלתי רצוי. תמיד אתה חושב בי. תמיד אתה חושב עלי שאני עושה דברים לא טובים. הקב"ה יכול להעיד עלי שלא עשיתי שום דבר רע". אך האב אינו עוצר מפעילותו, כי הוא יודע לאן יגיע בנו בעוד כמה שבועות אם ימשיך להתיידד אתם...

ה' אלוֹקֵיךְ מִסַּרְךְ אִינוּ חַיִּיב לְהִיּוֹת דּוֹקָא כְּשֶׁהָאָדָם כָּבֵר עוֹבֵר עַל שְׁלוֹשׁ הַעֲבִירוֹת הַחֲמוּרוֹת. מִסְפִּיק בְּכֶךְ שִׁישׁ לֹו כָּבֵר מַחֲשׁוֹבוֹת וּמִתְחִיל לִלְכַת בְּדֶרֶךְ עֵקְלָקְלָהּ, וּמִיָּד הַקֶּב"ה עוֹצֵר אוֹתוֹ: "אַל תֵּלֵךְ לִשְׁם. אֵתָה טוֹעָה. אֵתָה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ שֶׁהֲרַבָּה הִלְכוּ בָּהּ וְהִפְסִידוּ כָל מָה שֶׁהָיָה לָהֶם".

מה יתאונן אדם חי

הפסוק באיכה (ג, ט) אומר: "מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו", ופירשו חז"ל במסכת קידושין (פ, ב): "מה יתרעם על מדותיו? וכי גבר על חטאיו?! דיו חיים שנתתי לו". פירש רש"י: "למה יתאונן אדם חי? למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו אחר כל החסד שאני עושה עמו, שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה?".

אומרים לו לאדם: תחשוב שאף אחד אחר לא היה בעולם, רק אתה והקב"ה, הן לא היה מובן מדוע אתה עדיין חי. היה אתך מספיק פרשיות ועדיין הקב"ה מחיה אותך. אתה יודע שיש סיבות די והותר שכבר לא תהיה כאן בעולם, אם כן מדוע אתה מסתכל סביב סביב?

בהשגחה פרטית, הקב"ה מטיב עמי עכשיו. אני מודה לך ריבונו של עולם. הקב"ה היטיב עם העולם כשדבר כזה קרה. כן! כשהקב"ה החריב את הבית, היה זה חורבן די גדול, ואעפ"כ זה היה לטובה. למה? כי שפך חמתו על עצים ואבנים. הראיה שזה היטיב עמנו, כי כשהגויים נכנסו לקודש הקדושים, מצאו את הכרובים מעורים זה בזה.

היכולת לעשות הפרדה

האדם צריך שתהיה לו היכולת לראות כשפקדה אותו צרה, ששפך חמתו על עצים ואבנים, וגם כשזה פגע בנפשות ולא רק בעצים ואבנים... הן גם בחורבן הבית זה פגע בנפשות, ודי לנו אם ניזכר כמה תינוקות שחט נבוזראדן שר הטבחים, ועדיין זה היה לטובה. כל מה שקורה עכשיו, הכל לטובה. הקב"ה מתגלה עכשיו, לצערנו באופן של דין, אבל הקב"ה מרחם עכשיו ומדבר ועוזר ומביא גאולה. האדם צריך שתהיה לו היכולת לבקוע את החומה ולומר: "יש עכשיו חשבונות שמים. יתכן מאוד שבין כך ובין כך זה היה צריך לקרות, אך עם כל זה אני רוצה להיאחז בחלק זה שבידי לתקן. אני הנהה מזה, כי אני יודע שזה יכול לעזור".

יותר מזה ראינו באור החיים הק' שפעמים שהקב"ה צריך שיבוא איזה אסון לעולם, כגון שאחד ימות, ולכן הוא מסבב איזה חטא כדי שהדבר יוכל לקרות. אם זה מרגיע אותך - לבריאות. אכן כן, יש את החלק שהכל נגזר משמים, אבל אין בזה שום סתירה. **איני יודע את כל החשבון, אבל היסוד שאין הדבר תלוי אלא בי אינו מתערער מחמת כן. את החלק השני האדם מקיים בשמחה ובמלוא החיות.** הוא אומר כך: כך היה צריך להיות על פי חשבונותיו של מקום, ואינו יכול להישבר מחמת כן.

מכאב. כיון שיפסיק לכסות את חטאיו, ייעשה לו טוב כל-כך. חייו יהיו מאושרים.

דוד המלך ידע זאת. דוד המלך היה צדיק יותר גדול מאתנו. דוד המלך! משיח! ואף הוא אמר: "אינני נעשה שבור ורצוץ אם אני מכיר שעשיתי חטא. אני יכול לדבר על זה. ואינני נעשה שבור ורצוץ מהמחשבה שאולי בגלל החטא הזה, קרה לי האסון הזה. עכ"פ קושיא אין לי. הכל מסתדר לי".

א-ל אמונה ואין עול

אכן כן, זוהי ההרגשה הבריאה של **האדם הבריא בנפשו כשקורה לו דבר בלתי נעים, כגון בושח וכדומה.** לא התפללתי מספיק בבוקר, יש לי עדיין שיריים מהחטאים שעשיתי אתמול, כמו גם מאלה שעשיתי לפני זמן רב. זה שלא היתה לי היום סייעתא דשמיא מסתדר לי היטב במוח. אין לי שום תמיהה.

המחשבה הראשונה שעולה לו לאדם כזה במוחו כשקורה לו איזה דבר היא: "א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא. הקב"ה בוודאי צודק". ואז הוא אומר בלבו: "בוודאי הוא צודק. מה, אין שום סיבה מדוע זה קרה לי?! הרי אני יודע את האמת". וכך הוא לא נשבר מזה. הוא לא אומר: "אינני יכול לחיות עם ההרגשה שקרה אסון כזה נורא בגלל חטאי".

אכן האדם צריך שתהיה לו הכח להפריד, וכה יאמר: "יש חשבונות רבים למה שקורה בעולם ואיני מכיר אותם, אבל מה שנוגע אלי אני יודע, כך שאין לי שום קושיא. הכל מסתדר לי במוח. ואיני שבור מזה". אמנם כן, לפעמים לוקח זמן עד שהוא מעכל את המצב החדש כי הוא לא היה מוכן לזה, אבל יסודות האמונה נשארים אצלו איתנים. הקב"ה מנהל זאת

לי ושדים ורוחות הסיתו אותי, יכול להיות שבני הוציא ממני את דם התמצית עד שיצאתי לגמרי מהכלים, יכול גם להיות שמן השמים נגזר שכך אתנהג ולא היתה לי כלל בחירה. **הכל יכול להיות, אבל יש רק אמת אחת שנוגעת לי - אין הדבר תלוי אלא בי, ואני יכול לחזור בתשובה.**

רבי אלופי ומיודעי

נתן לנו הקב"ה גמרא כה מאירה במסכת עבודה זרה ואמר לנו כך: רבי אלעזר בן דורדיא היה כל-כך מסובך ומפותל. רבותי! אם רבי אלעזר בן דורדיא חטא יום אחרי יום ולא הניח אחת בכל העולם, שערו לעצמכם כמה שפע עצר מלבוא לעולם, כמה אנשים מתו בגללו. אין ספק שרבים מתו בגללו. וכיון שקלט שאין הדבר תלוי אלא בו, לא רק קנה עולמו בשעה אחת, אלא קראו לו רבי, כי הוא רבינו מאחר שהוא מלמדנו סוגיא גדולה זו. ואתה ירא שאינך יכול לומר כמותו אין הדבר תלוי אלא בי ואתה בורח?! אל תפחד כל-כך לומר זאת. תבין שאם תאמר זאת, תתקן את העבר ותהיה מזומן לחיי העולם הבא. אבל תבין זאת, תניח את ראשך בין ברכיך ותבכה. תוריד דמעות, לא דמעות הבאות מעצבות שאינן מביאות את בעליהן לשום מקום, אלא דמעות הבאות מתוך הכרה. דמעות כאלה בונות עולמות. הן מתקנות את העבר ובונות את העתיד.

מה אני יודע? מה אני מבין? הקב"ה הרי מטיב לנו בכל רגע ורגע. זה טוב נסתר ובוודאי יהפוך עוד מעט קט לטוב נגלה. אבל אני רוצה להיאחז בענין אחר. חלק אני מהבריאה? הקב"ה ברא אותי? אם כן יש לי מה לעשות.

הוא נזכר במאמר חז"ל (ירושלמי יומא א, א) "דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו", וזה מסתדר לו. כל מאמרי חז"ל מתחילים להסתדר לו. "יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו." "מובן לי, ובכן, **אני הולך לראות מה אני יכול לעשות, איך אני יכול לחזור בתשובה ולתקן את מעשיי.**"

כשהאדם יודע להפריד בין השנים ומתוון שמחה בא ואומר **אין הדבר תלוי אלא בי, הוא נחשב כבא ליטהר, וממילא יזכה שיסייעוהו מן השמים.** "כל שאר החשבונות אינם נוגעים לי. איני יודע. מה הם קשורים אלי? שפלונני יחשוב עליהם. אני **אחשוב על החוט שמקשר אותי אל המקרה.** הבה אעשה עוד קצת חסדים, הבה אשמור יותר על קדושת העינים והמחשבה."

האדם יכול להמשיך לו ולמשפחתו כל-כך הרבה בריאות, כל-כך הרבה שפע גשמי ורוחני, כשיאמר על כל דבר הקורה לו: "יכול להיות... יכול להיות שפלונני גרם

נדבת הר"ר **יצחק טאמבער** הי"ו
 לזכות החתן **מאיר בן רחל**
 והכלה **דבורה בת פרומט מינדל**
 נתנדב לע"נ
 הרה"ח ר' **חיים שמואל** ב"ר **יעקב** ז"ל
 ולע"נ הרה"ח ר' **משה** ב"ר **חיים הלוי** ז"ל

יום רביעי פרשת תולדות ב' כסלו תשפ"ד

חינוך יהודי אמיתי ללא שקרים

בבהמה אותה תאכלו", ואחר-כך מונה התורה ארבעה בעלי חיים שיש להם רק סימן אחד ואסור לאכלם, ואלו הם: הגמל, השפן, הארנבות והחזיר. השלושה הראשונים מעלים גרה אך אינם מפריסים פרסה, והאחרון, החזיר, מפריס פרסה ואינו מעלה גרה. ואיתא שם **במדרש**: גמל זו בבל, ארנבת זו יון, שפן זו מדי, את החזיר זו אדום.

ומבאר האבני נזר' שהסיבה שהאחרון הוא אדום ושקול כנגד שלשתם, כי מדת יעקב היא אמת ומדת האמת היא הבריה התיכון ומבריה מן הקצה אל הקצה, על כן הצד שכנגד הוא שקר. ולכן הדבר אחר פושט טלפיו ומראה שהוא טהור והוא שקר, כי כל מהותו שקר. הוי אומר: הגם שהשלושה האחרים יש להם ג"כ סימן אחד של טהרה, אך אצלם הסימן הגלוי הוא סימן טומאה, ואינם מרמים בני אדם. מה שאין כן הדבר אחר **שאצלו הסימן הגלוי הוא סימן טהרה ופושט טלפיו להראות לכולם את סימן הטהרה שלו ובאמת הוא טמא.**

והנה זה עולה בקנה אחד עם מה שראינו שעשו שאל את אביו היאך מעשרין את המלח ואת התבן וכך יצר את הרושם שהוא מדקדק בקלה כבחמורה כשלמעשה

ויהי עשו איש יודע ציד

בפסוק נאמר: ויהי עשו איש יודע ציד (תולדות כה, כז). ופירש **רש"י**: יודע ציד - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות. והנה למעשה יתכן שעשו באמת עישר את המלח ואת התבן, אבל אביו ראה מתוך שאלתו תמונה יותר רחבה. "אם הוא כבר עסוק בכאלה דקדוקים, מן הסתם הוא לומד ומתפלל כמו שצריך". ולכן זה נקרא רמאות, כי התמונה שהתקבלה, היתה שקרית, הגם שהדבר כשלעצמו יתכן שהיה נכון. ואפילו נניח שלא עישר את התבן והמלח, מה רע בעצם השאלה? הוא שואל את אביו: היאך מעשרין את המלח. דבר ראשון נלמד תורה. אח"כ נראה הלאה. אך כאמור, **מאחר שהתמונה המתקבלת מתוך שאלה זו, היא תמונה שקרית, נחשב הדבר כרמאות.**

פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור

ובמדרש איתא וה'אבני נזר' מרחיב בזה (מובא בנאות דשא) שקליפת אדום היא באמת קליפת השקר כדיבואר: הנה **בפרשת שמיני** נאמר (יא, ב-ג): "זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה

הצגת תמונה שקרית

אכן הן אצל עשו ששאל היאך מעשרין את המלח והן אצל הדבר אחר הפושט את טלפיו, הרעיון הוא שיש לו דבר אחד כשר וראוי, וכשהוא מראה אותו, מתקבלת תמונה בלתי נכונה. וזהו השקר שצריך להיזהר ממנו, כי הוא יותר חמור מזה שאינו ראוי כלל. הוי אומר: נניח שיש מי שאינו לומד ואינו מתפלל ושואלים אותו: התפללת היום במנין? והוא משקר ואומר: בוודאי. מה השאלה? אני מתפלל כל יום. הנה אדם כזה, קצת יותר קל לו לחזור אל האמת, כי הוא מתבייש מעצמו. ואע"פ שהשקר נעשה לו כהיתר אחרי שהוא מתרגל בו, ביום מן הימים יתפוס את עצמו ויאמר: עד מתי אמשך לחיות חיים כאלה נמוכים? ויחזור אל דרך המלך.

הצרה היא כשיש לו לאדם סימן אחד טהור ופושט את טלפיו להראותו לעין כל. אתה יכול להתווכח עם זה? יש לו סימן טהור והוא עסוק בו כל היום. מה אתה הולך להסביר לו? תסביר לו שזה שקר? איזה שקר? תסביר לי מה לא נכון. החזיר פושט את טלפיו, מה כאן לא נכון? הוא לא מפריס פרסה?! תבדוק ותראה שהוא מפריס פרסה. אותו דבר לגבי עשו. היכן שיקרתי כששאלתי את אבי היאך מעשרין את המלח ואת התבן? אמור לי בדיוק היכן אמרתי שקר?

ומה התשובה הפשוטה? התשובה היא ששקר זה לא רק כשאתה אומר על הן לאו ועל לאו הן, אלא גם ובעיקר כשאתה מציג את עצמך באופן מסוים ובאמת אינך כזה. השאלה היא האם הסימן טהור שיש לך באמת גרם לך להיות טהור. אני מבין שאתה מפריס פרסה. איני מתווכח עם זה שהפרט הזה נכון. אבל האם יש מצוה

לא קיים את התורה כלל וכלל, אלא להיפך, הוא עבר על כל העבירות שבעולם. נמצא שכאשר אנו באים להלחם בקליפת אדם, אנו צריכים להתדבק במידת האמת, מדתו של יעקב, וככל שמתדבקים במידת האמת, ממיילא נופלת הקליפה כפי הכלל ולאום מלאום יאמץ.

אכן עבודה בלתי קלה היא לחיות רק עם האמת, אך ככל שהאדם מתעלה בזה אפילו במעט, זה עוזר לו הרבה להפיל את הקליפה. כך זה פועל באופן סגולי כי חותמו של הקב"ה אמת, וכיון שהאדם משקר, הטומאה שורה עליו ומושכת אותו לדברים בלתי ראויים.

ברית הלשון כנגד ברית המעור

ואיתא מהצדיקים* שמי שמשקר פגום בפגם הברית. הוי אומר: זה מושך אותו אל הטומאה והוא עצמו אינו יודע למה. אכן כן, יש הרבה בני אדם שאינם מבינים מדוע יש להם יצר הרע חזק כל-כך. הם לומדים ומתפללים ומקיימים מצוות. מדוע זה לא עובד? הדין נותן שאש התורה תבער בקרבם ותגן עליהם ותצילם מהיצר הרע, ומדוע אין הדבר כן? אכן יתכן לזה כמה סיבות, יתכן שהתורה שהם לומדים היא תורה שלא לשמה, ויתכן שההרגלים שיש להם הם כל-כך עמוקים שצריך שהתורה תגיע עמוק מאוד, למקום ההרגלים. אי אפשר להניחה רק מבחוץ. היא צריכה להגיע למקום ההרגלים ולחדור לשם. אך צריך לקחת בחשבון גם את הסיבה הזו, שיש לו לאדם ברית הלשון, וכשהאדם פוגם בה, הוא פוגם בברית המעור, כי אינו שרוי תחת חותמו של הקב"ה ואין לו סייעתא דשמיא ששומר אותו מפני הטומאה. לעשו יש כח מיוחד לרמות וזה מה ששואב אותו אל הטומאה.

א. ראה לדוגמא 'דרך אמת' לבעל יושר דברי אמת (אות ב).

נמצא שאתה שבוי בקליפת השקר. זוהי קליפת השקר, קליפת אדום, שלוקחים חצי דבר שלא השפיע על המהות ומראים אותו בכל עת.

תכלית יש לתורה

צריך לזכור **שעיקר תכלית התורה והמצוות הוא להביא את האדם לידי ביטול לריבונו של עולם**, להיות לו לעבד ולבן. ואם הדבר הזה לא קרה, סימן הוא שהאדם שבהרבה מעיקרי הדת אינו עוסק כלל, ולכן אינו יכול להתדבק בה'. והרי הוא כבחור האומר: בעצם אני כבר נהייתי לחתן, ומה שהצד השני לא הסכים, הלא זה רק חמישים האחוזים האחרים. מצדי, אני כבר נתתי את הסכמתי. עליך להבין, לתורה ומצוות יש תוצאה. סימני טהרה פועלים, אחד שתיים שלוש, והמהות טהורה. בין אם לומדים שהם סיבה לטהרה ובין אם לומדים שהם סימן לטהרה. בכל אופן, זקוקים לכל הסימנים. זה מה שהתורה אומרת פעם אחר פעם. אם אין כולם קיימים, אין זה כולם.

קחו למשל את השאלה היאך מעשרין את המלח ואת התבן. סדר יש בפסוקי התורה שהאדם צריך להתרגל כשיש לו שדות ופרדסים שהכל של הקב"ה. אין זה שלך. כיון שרק התחילו לצמות, הוא כורך עליו גמי, וכשמתבשל, הוא מביאו בשמחה לבית המקדש ואומר ארמי אובד אבי, מתחיל בגנות ומסיים בשבח. ואחר כך ממשיך בשאר מצוות התלויות בארץ. ובכן, **אם האדם אינו עושה ככל הסדר הזה, אלא עושה חלק אחד ממנו בלבד, הוא בכלל לא שם.**

ובוודאי צריך להדגיש במאמר המוסגר, **שהגם שאין האדם אוזח בשלימות, אם כוונתו ורצונו להגיע לשם וחי עם האמת, היינו שקולט את מצבו, זה לבד מראה שהוא בדרך טובה.** אבל מי שרצוע עם

בתורה שהבהמה תהיה מפרסת פרסה? אין מצוה כזו. התורה אמרה רק שכאשר יש שילוב של שני סימני טהרה, סימן הוא שהבהמה טהורה, וכיון שאחד מהסימנים אינו קיים, הגם שהסימן השני קיים, אין הבהמה טהורה. ואם כן כשיש לך סימן אחד של טהרה, אין זה אומר שיש לך חמישים אחוז טהרה, אלא טמא גמור אתה (וכמי שניחש חלק מהמספרים של הלוטו, שאינו יכול לומר שזכה בחלק מהסכום), ואם כן כשאתה פושט את סימן הטהרה היחיד שיש לך, אתה בא לרמות ולומר שאתה טהור ובאמת אינך טהור אלא טמא.

שוחט חייב משום צובע

וזהו שאמר **הבעש"ט הק'** זיע"א על לשון **חז"ל** (שבת עה, א): "שוחט משום מאי חייב? משום צובע". ואיתא שם **בתוספות:** "אשוחט דעלמא קאי" (ולא אשוחט דמתניתין, עיי"ש), ואמר הבעש"ט הק': אשוחט דעלמא, רוצה לומר על השוחט המשוטט בעולם, היינו **היצר הרע**, ונקרא שוחט משום שהוא גם המלאך המוות, ומשום מאי מחויב הוא בשחיטה - שהרי עתיד הקב"ה לשוחטו? משום צובע, כלומר, **משום שהוא מראה בכל עת לאדם מה הוא עושה נכון ובכך הוא מסיח את דעתו מהצריך תיקון.** הוא אומר לו כך: "למעשה אתה בסדר, למעשה הכל מצוין אצלך. נכון, יש דברים שאינם בסדר, אבל למה צריך להסתכל על הכל בצורה שלילית? הסתכל על הדברים הטובים ותמשיך לחיות בנעימים".

הענין הוא שאם הדברים הטובים שאתה עושה הם רק כדי להרגיע את עצמך, וכדי שתוכל להראות אצלך בבית שאתה נותן צדקה וכו', אם כן אפשר שאינם נחשבים באמת כסימני טהרה ואינך נחשב אלא כמי שפושט טלפיו בכל עת לומר טהור אני ובאמת אינו טהור. ובכן, אם זה באמת כך,

אפשרות לראות כן גם במאפיות המצות ששוקלים את המים שיהיו במדות מדויקות על השערה, כי כל שינוי יוצרת הבדל. יש מצות עבות, מצות דקות, ודקות מן הדקות, ולכן סוג יש מדות מדויקת. אי אפשר להכניס בערך ואף לא בדיוק של תשעים ותשע אחוז. וסיבת הדבר, כי הפרופורציה (היחס) בין הדברים השונים, היא זו שקובעת את המהות.

השפעת הפרופורציה על התוצאה

ולענייננו, גם כשמדברים על תרי"ג המצוות הוא כך, וגם כשמדברים על אמת ושקר הוא כך. שקר זה לא רק כשחלק אחד עושים ואת החלק השני לא עושים. **שקר הוא גם כשעושים הכל, אבל הפרופורציה אינה נכונה**, ולכן יוצאת עיסה אחרת. אתה מכניס אותה בתנור, מוציאה כעבור רבע שעה, ומגלה משהו אחר לגמרי. זה יכול להשפיע גם על ההלכה, כגון בענין פת הבאה בכיסנין שתלוי כמה המתיקו את העיסה, כך שיתכן שיהיו לפנינו שתי חלות שבשתיהן הכניסו אותם דברים, אחת ברכתה המוציאה ואחת ברכתה מזונות. את שתיהן יכולים לאכול, אך שונות הן זו מזו. ואם התרכובת כלל אינה לפי פרופורציה, אז אי אפשר להכניס אותה כלל לתוך הפה.

וכשמדברים על תורה ומצוות, צריך לעמוד על זה חזק ולהבין שהיצר הרע מחפש כן לתפוס את האדם ברשתו. הנה בתחילה אומרים לאדם: דע לך, **אי אפשר להשקיע רק בתורה. צריך גם להתפלל.** אחרת, אינך יהודי ירא שמים. זה לא הולך ככה. אם אתה גם מתפלל וגם לומד, **אז אתה נעשה יהודי ירא שמים.** ואז מוסיפים ואומרים: כתוב שהעוסק בתורה ובגמילות חסדים ניצול מחבלי משיח. **חייבים לעסוק**

עצמו ועם מצבו, כי הוא מראה שיש לו אחד שתיים שלוש ומרמה את עצמו שבגלל כן הוא טהור ושמו טהור, **הרי הוא שבי בקליפת השקר.**

תחילתה עיסה וסופה מאוסה

וכל זה הקדמה הוא לשלב הבא של השקר. השלב הבא הוא עוד יותר מפחיד. ניקח לדוגמא מי שאפה חלות לכבוד שבת קודש. כשהכין את העיסה, היה עליו להכניס קמח ומים שמן ומלח, סוכר וביצים וכו' לבוללם יחד ולהתפלל לה' שיאציל את ברכתו על העיסה², אך הוא לא הכניס מלח ושמן. כעת טועמים את החלות ומרגישים טעם טפל. וכל שכן אם הכניס הכל ולא הכניס קמח, שאין לחלות לא צורה ולא טעם. זהו השקר הראשון שדיברנו עליו עד כה שהוא מכניס רק חלק מהדברים, ואת שאר הדברים אינו מכניס.

אולם מה קורה אם האדם הכניס בעיסה כל מה שצריך, הדבר היחיד שלא הקפיד עליו, היה הכמות של כל דבר. הוא אמר לעצמו: מה זה משנה? כוס אחת, שתי כוסות, אחד ומרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. לשם השתדלות צריך רק להתחיל, והבא ליטהר מסייעין אותו. הוא הכניס קצת קמח, קצת מים, קצת שמן, הרבה מלח, הכל הכניס, ועכשיו הוא מתפלא מדוע אי אפשר להכניס את החלה לפה. ולנו הדבר פשוט, כי גם השינוי הקטן מקלקל את העיסה. אכן המומחה יודע להתאים את המדה המדויקת של כל דבר וזוהר שלא לשנות כלום, וכן רואים בכל המאפיות שהמידות שהן מכניסים מכל דבר בעיסה, הן מדות מדויקות ולעולם לא יעשו בהן שינוי קל שבקלים.

ב. כדאי להזכיר מה שמזכיר מהר"ק רבי פינחס מקאריץ זיע"א שהחלות מושפעות ממצב רוחה של האשה בעת אפיית החלות אם היא שרויה בעצבות או בשמחה.

אומר: גם כשאנו מדברים עם הילדים לחנכם, אנו עושים זאת רק לרגל המצבים שהזדמנו לנו, או כשיש לנו סיפורים יפים שראינו בדרך מקרה בעלון שהיה על השולחן בעת שירת לכה דודי. אין לנו תכנית ברורה האומרת כמה מים להכניס וכמה קמח להכניס; כמה יראה וכמה אהבה. לא דנים בזה בכלל. אין אפילו רשימה של עשרה יסודות ביהדות שהילדים צריכים לקבל מהוריהם במשך השנים שנמצאים בבית.

במבחן התוצאה

האדם אומר: מה אתה מתכוון? הרי אני מחנך אותם להיות יהודים יראים. שואלים אותו: איך אתה מחנך אותם להיות יהודים יראים? והוא חוזר על מה שהוא שמע בילדותו כבדרך אגב. לומדים ומתפללים ונשמרים מדברים אסורים. אך אם אין יודעים מה הם הכללים וכמה צריך להכניס מכל דבר, יוצא מזה חלה בעל שלוש קרנות. באופן רשמי היה צריך שתצא חלה קלועה יפיפיה, ובסוף יצאה חלה מעוותת חסרת צורה. מדוע? כי העיסה נעשתה בלי פרופורציה. הכניסו בה הרבה מאוד מלח, ושכחו להכניס בה שמן. נזכרו בכך רק בסוף, או אז הכניסו אותו ובללו שוב בתקוה שהתוצאה תהיה טובה.

חבל מאוד. ואפשר לראות זאת בתוצאה. אמנם פעמים שרואים בתוצאה ילד מאוזן. כלומר, ילד בעל מדות נכונות, מלא כשרונות וחכמה, תפארת שבתפארת. אבל אחד מאלף לא מצאתי. בדרך כלל מכניסים מדבר אחד הרבה מאוד. מדוע? כי בבית זה שמים על זה דגש, כי בקהילה זו שמים דגש על זה. ומהדבר השני אין מכניסים כלל או מכניסים מעט מדי. וזהו דבר שאפשר להתבונן בהם. זה לא כל-כך קשה. אם האדם רוצה שבניו יצמחו לתפארת, עליו

גם בתורה וגם בגמילות חסדים. הגמילות חסדים שאתה עוסק בה, גורמת לך ללמוד את התורה בענוה, והתורה שאתה עוסק בה, גורמת לך לעסוק בגמילות חסדים בענוה. ככה זה עובד. **כשיש לך גם תורה וגם עבודה וגם גמילות חסדים, אתה נהפך לאיש אחר, ליהודי אמיתי,** כי כל האחת מאירה על האחרות וכל אחת זקוקה לאחרות.

האדם שומע ומתחיל להשקיע בשלשתן ועם כל זה יתכן מאוד שכל העסק הזה ייחשב אצלו כשקר. יצא מזה משהו אחר לגמרי. האדם טוען: "הלא הכנסתי את הכל. אינך יכול לתפוס אותי בשום דבר. את הכל הכנסתי. עסקתי גם בתורה, גם בתפילה וגם בגמילות חסדים". אכן כשהפרופורציה אינה נכונה, אין התוצאה רצויה ואין הנשמה מתפתחת.

תכנית סדורה נעדרה

העגמת נפש שיש לה לאשה שהשקיעה את כל כוחותיה באפיית חלות ולא יצאו כראוי, היא קשה מאוד. ובכן, דעו לכם שיש עגמת נפש קשה בהרבה, **כשמשקיעים בחינוך ומתאכזבים מהתוצאה.** לא שעה אחת משקיעים כבאפיית חלות, אלא עשר שנים משקיעים. מכניסים כל מה שצריך, קצת מזה וקצת מזה וקצת מזה, כאן יש שמחה של מצוה, כאן יש יו"ט, כאן מכניסים יראת שמים, כאן מכניסים תורה, כאן מכניסים ויתור, וכעת האדם שואל: מה אינני עושה כראוי? הרי אני שם דגש על כל מה שצריך.

אכן פעמים הרבה האדם לא לקח כלל בחשבון את הצורך להקפיד על פרופורציה נכונה. ואחת מהסיבות שלא לקח זאת בחשבון היא משום שאנו רגילים להכניס מכל הבא ליד בלי חשבון מסודר. הוי

יכול. הרי כולם מאוד חשובים! אה, בגלל שאתה אומר שכולם מאוד חשובים, אינך הולך לעשות כלום. כל עוד תצעק כולם מאוד חשובים, לא תגיע לשום מקום.

מוכנות לשלם מחיר

כשהאדם אינו מבהיר לעצמו מה יותר חשוב ממה, פירושו של דבר שהוא מתחמק מאחריות. הוא משתמט מלשלם מחיר. לשלם מחיר פירושו שהאדם אומר: הבנתי היטב שאם אני הולך להורות לתלמידי הישיבה לסגור את הגמרא וללכת ללוויה בבני ברק, זה יהרוס להם את כל היום, והרי אנו נמצאים באמצע חזרה ומחר יום שישי, והיתה לי תכנית שהיום יסיימו את החזרה וביום ראשון ימשיכו ללמוד חומר חדש, ועכשיו התוכנית כולה תשתבש. הבנתי את כל זה, אבל אני סבור שהשקפת התורה היא שילכו להלווייתו של צדיק פלוני, וייחרטו בנפשם לצנח שעל אדם כזה צריך להסתכל בהערצה.

זהו הכלל. אם אינך הולך לשלם מחיר, אתה לא מתכוון לכלום. הגה"צ **רבי אביגדור מילער** זצ"ל היה אומר: אם בברכת מודים אינך מכון על איזה פרט בחיך להודות עליו, אינך מודה על כלום. האדם טוען: מדוע תאמר כך? אדרבה, אני מודה עכשיו לריבונו של עולם על הכל. לא נכון! אם אינך יכול לצמצם את מוחך על דבר מסוים, מחשבותיך מבולבלות והחלות אינן יוצאות מתוקנות.

כח הבחירה

והנה אנו יודעים שאנו סובלים מזה באופן נורא בכל הנוגע לחינוך. מחנכים ומחנכים ומוזילים דמים תרתי משמע. משקיעים יגע וזיע לחינוך, והרבה פעמים מתאכזבים - תראה איך הוא יצא, עם כל-כך הרבה חסרונות. אמנם כן, החינוך

להתיישב ולחשוב מה הוא רוצה להחזיר בהם. "אני רוצה לדבר אתם בענין להיות איש רך כקנה ומתוקן במדותיו, אשר זה כולל לרכוש את היכולת לוותר ולפחד כמו מאש מלפגוע בזולת, אף לא בחברים או באחים ואחיות". אנו מדברים על אותם דברים שבבתים בריאים ממילא משקיעים בהם, אך **הוא מבהיר לעצמו מה הוא רוצה להחזיר בנפשות ילדיו.**

רשימה לפי סדר עולה

והנה כאן ישאל השואל: איך אפשר להגיע אל הפרופורציה הנכונה, וכי דבר טכני הוא שאפשר לומר: שבע עשרה אחוזים מזה וארבעים שלוש אחוזים מזה! מה הפירוש בכלל פרופורציה בחינוך? מי שמדבר על חינוך במספרים כאילו היה זה ענין טכני, סימן הוא שלא נתחנך במקומנו.

אכן ביאור הדבר הוא שתהיה לו לאדם קצת יותר בהירות מהו עיקר ומהו טפל. הבה נחליט ביחד מה א' מה ב' מה ג' מה ד' ומה ה'. תחילה אתה צריך לעשות רשימה של עשרה דברים שאתה רוצה שבניך יקנו ממך, ואז אתה צריך להחליט מה הסדר לפי חשיבות. תכתוב על הדף: אני רוצה שבני יוכל ללמוד. עוד אני רוצה שלא יפגע באחרים גם כשיצטרך לשלם על זה מחיר כבד. כמו כן אני רוצה שתהיה לו אמונה עמוקה ויישאר איתן באמונתו גם בעת נסיון. וכן אני רוצה שיודה לה' בכל מצב. נפלא מאוד שאתה יכול להגדיר זאת. ומה עם כיבוד אב ואם? ומה עם תפילה? עוד לא כתבת תפילה. תפילה כוללת שיכוון פירוש המילות. או יותר נכון: שיהיה לו הרגש לתפילה. תרשום, תרשום. עכשיו תכתוב מה קודם למה. ליד כל דבר שרשמת, ציין מספר מאחד עד עשר. ואנו לא הולכים לעזור לך. עליך לצאת מהחדר עם רשימה מסודרת לפי סדר. אבל אני לא

כעת לא נראה שאתה עושה משהו בשביל זה. הוא כל יום הולך לישיבה ופה ושם אתה מעודד אותו על השקעתו בלימוד ואף פעם אינך מדבר אתו על התפילה. לפי מה שאמרת ענין התפילה יותר חשוב אצלך, איך זה שאתה לא מדבר אתו על זה? הוא מתבלבל ומתחיל לענות תשובות חסרות טעם כשהוא מתבל אתו במאמרי חז"ל כגון במאמר התנא תלמוד תורה כנגד כולם.

וזהו כאב גדול. כאב הוא הן כלפי ההורים בבית והן כלפי המחנכים במוסדות החינוך. הדבר פשוט שישביה צריכה מסגרת. היא צריכה שיהיה לה סדר ראשון וסדר שני וסדר שלישי, וצריך שתהיה בה השגחה. הכל נכון, אבל כשיציגו את השאלה הזאת - "מה יותר חשוב?", מה תהיה התשובה? ואם אין רוצים להתייחס לשאלה זו, בוודאי לא יגיעו לשום מקום.

וזה דבר ההשתמטות

והנה זה ברור שאם נקיים את המשא ומתן הזה עם האבות והמחנכים, נשמע אותם אומרים ככה: אצלנו עושים הרבה מאוד בענין התפילה. אנו שמים על זה דגש גדול ועורכים שיחות מפעם לפעם בנידון.

אולם כמה פירויות יש לדבר, והעולה על כולנה היא **מבחן התוצאה**, התוצאה היא הפירא הגדולה ביותר. סליחה על הסגנון, אבל זה בבחינת פושט טלפיו. האם בבחינת התוצאה אנו רואים יוצאים מכאן "מתפללים כראוי"? אתם אומרים: "כן, אנו מחנכים את בנינו גם לתפילה". אבל האם יש כאן פרופורציה לאחר שאתם מסכימים שהרגש לתפילה יותר חשוב מלומדות? אלא אם כן אתם חולקים על זה וסבורים שלומדות יותר חשובה. "אם הוא יידע רבי שמעון שקאפ, הוא לא צריך להתפלל". אם אתם יכולים לומר זאת בתוך ציבור של יהודים יראים ולעמוד מאחורי דבריכם

הוא דבר עמוק מאוד ואין הדבר מסור בידינו שנוכל להחליט - נכניס עוד כמה אחוזים מזה ועוד כמה אחוזים מזה, ונקנה מכונה יותר טובה שיתערבב יותר טוב. פשוט שאין הדבר כן. אך העיקר הוא כמו שדיברנו. **אם אין האדם יכול לומר מה הוא רוצה יותר, שבניו יהיה להם הרגש לתפילה או שיהיו למדנים חזקים, אינו יכול להצליח בחינוך.** אם אתה צריך לבחור בין שני אלה, באיזה מהם אתה בוחר? הוא לא רוצה לענות. לא, אני רוצה את שניהם. הקב"ה הוא כל יכול. שהקב"ה הוא כל יכול, אני יודע. אבל הקב"ה רוצה לדעת במה אתה בוחר. אתה מתחמק. אינך רוצה לענות. אתה יודע מדוע אינך רוצה לענות? כי אם תענה את התשובה, תצטרך להתחיל להתנהג אחרת מכפי שהתנהגת עד כה.

למשל, אם תאמר: אני חושב שאם יהיה לבני הרגש לתפילה, תהיה לו ממילא יותר קרבת אלוקים וממילא תהיה לו הצלחה בתורה. ולהיפך, אם לא יתפלל כדבעי, השפע המוכן לו לא יגיע אליו וכל לימודו ירד לטמיון. יותר מזה, אם יהיה לו הרגש לתפילה, ייפתח לו פתח גם להרגש לתשובה, כי כשיתחבר לתפילה, יתחבר גם לברכת השיבנו ולברכת סלח לנו. ובאופן ממילא יגיע גם לענוה, וכמו כן התפילה תהיה בשבילו כלי לבניית הבטחון בה' (כדאיאת במב"ט ובעוד ספרים), כי ייזכר שאינו יכול לעשות שום דבר לבד, אלא תלוי הוא בריבונו של עולם. אה... אני חושב שאני יותר רוצה שיהיה לו הרגש לתפילה. זה יותר חשוב. כן, אבל קח בחשבון שבישיבה יש תחרות גדולה בין התלמידים מי נבחן על יותר דפים. אתה צודק, תן לי לחשוב עוד הפעם. לא, אני מעדיף שיהיה לו הרגש לתפילה. כן, הדבר ברור אצלי.

אה... הפלא ופלא! הדבר ברור אצלך? אם כן אמור לי מה אתה עושה בשביל זה.

שלושים וחמש, ונבדוק כמה אחוזים מהם יש להם הרגש לתפילה. הבה נבדוק לא מי הוא חרדי ולא מי הקים בית בריא, כי אם פרט זה - כמה אחוזים יש להם טעם בתפילה. כשתהיה לנו תשובה, אזי נוכל לראות אם אנו הולכים נכון או לא.

אם לא נבדוק את עצמנו כדי לקבל תמונה יותר רחבה, אם לא נשאל לעצמנו את השאלות המדויקות, לא נגיע אל האמת. אם תאמר: "בני־חניך פלוני התחנך אצלי. יש לי במה להתגאות", הלא שקר גמור הוא. למה? כי ברור כשמש שאין זה קשור לחינוך שלך. במקרה נקלע לידך בחור עם כשרון טוב והצליח להתעלות למרות שהתחנך אצלך. הקב"ה כה אהב אותו, שעזר לו להגיע לאן שהגיע הגם שהתחנך אצלך.

חותם המחנכים בתלמידים

אכן הדבר פשוט שיש פירות מאוד יפים שהצלחנו להוציא. אלמלא כן, לא היינו יכולים לדבר על זה בכלל. כי הנה אם היינו יכולים לומר: "אי אפשר לדעת... יש אלפי גורמים, יש יצר הרע כזה ויצר הרע כזה, ויש נסיונות שמזדמנים לו לאדם באמצע החיים, ואיך אתה יכול לדמות. אי אפשר לדעת. כל אחד הוא עולם ומלואו..." לא היה שום טענה עלינו, כי למעשה אי אפשר לבדוק את התוצאה. אבל באמת אינו כן. והראיה הברורה ביותר שאינו כן, כי כל הורה־מחנך באותם דברים שהוא מניח עליו דגש גדול, הוא רואה הצלחות גדולות. מציאות היא. לא כולם. נכון, אי אפשר להביא מאה אחוזי הצלחה. אבל אנו מדברים עכשיו על הסטנדרט, לא על השוליים. שמונים האחוזים העומדים באמצע אשר הולכים בתלם. לא המצויינים שבמצויינים ולא אלו שמחוללים צרות. פירות מאוד יפים. תבדקו ותראו.

ולהביא לזה ראיות - בסדר גמור. אבל אם אינכם יכולים לומר זאת, ואף אתם מסכימים שהרגש לתפילה יותר חשוב, אך אתם באים בטענה שאין דרך אחרת - מתעסקים אתם בשקר.

אכן אין זה אומר שקל לשנות ואין זה אומר שכולם מופרכים. איננו מתכוונים להכות על קדקדו של אף אחד. אנו רק לומדים את הסוגיא, ופעמים שצריך לדבר קצת שנון כדי להסביר שאסור להתחמק. יש שמראים סימני טהרה - "בני־חניך זה הצליח בזה, בני־אחר הצליח במשהו אחר". אתה יכול להראות אלף דברים, השאלה אחת היא: הגעתם לנשמה? החלות יוצאות באופן זה או לא? ואם לאו - צריך לעשות שינוי. ולפעמים מספיק לעשות שינוי קל.

והאמת שהדבר תלוי ברצינות האבה־המחנך. אי אפשר להמשיך עם החזרה על מה שאחרים אומרים ולהירגע עם כל מיני דברים יפים. בוודאי יש דברים נחמדים, בוודאי יש הצלחות נפלאות שאפשר להראות, אבל עדיין אין זה אמת. אמת היא רק כשכל החלקים קיימים והפרופורציה נכונה ואתה רואה שיוצאות חלות כאלה.

אם תירצת מה יועיל לך

בעל מאפייה שחלותיו אינן יוצאות כמו שצריך, אפילו יספק עשר תשובות לכך ויוכיח שהכניס בעיסה כל מה שצריך, יפסיקו לקנות אצלו. פעמים הרבה האדם רוצה להשתכנע שהדרך לבחון דברים היא על פי הפעולות ולא לפי התוצאה, בעוד לפי האמת צריך ברבים מן המקרים להסתכל על התוצאה בטווח של עשרים שנים קדימה. אכן הדרך האמיתית לראות את התוצאה כעבור עשרים שנה. רבות! הבה ניקח את כל החניכים משנות ה'תש"נ' ה'תש"ס' שהם היום בגילאי עשרים וחמש

בהירות, מתקבלות תוצאות יותר טובות. ויותר מזה, בכל מוסד, אנשי הצוות שעובדים בו, הם אנשים הבאים מתוכנו. אם אתה מראה באצבעך - "הוא אשם, פלוני אשם" - שאל את עצמך: מוהיכן פלוני הגיע? הלא הוא חלק מכל ההורים הנמצאים כאן. ומכאן שזה מראה היכן אני נמצא, לא היכן הוא נמצא. צריך תמיד לזכור זאת. פלוני אינו מתנהג נכון, פלוני אינו מבין. זה אנחנו. אנחנו יש לנו יסודות של תורה, של תפילה, של קדושה, של גמילות חסדים וכן הלאה, **ואנו צריכים להגיע אל הבהירות מהו עיקר ומהו עיקר יותר חזק ומה עיקר עוד יותר חזק,** וכשאנו מגיעים אל הבהירות, **אנו צריכים לראות איך אנו מעבירים זאת באופן זה. וכשהולכים במהלך זה, מתקרבים אל ה', כי נמצאים יותר קרובים אל האמת, ואז זוכים לסייעתא דשמיא.** תן לחכם ויחכם עוד.

אין בכלל ספק שמחנך משאיר את חותמו בחניכיו. תוכלו לראות אפילו בחצרות החסידות הגדולות שיש בהן כמה ישיבות שרואים חילוקים ברורים בין תלמידי ישיבה זו לתלמידי ישיבה זו, הכל לפי מה שמשקיעים באותה ישיבה. הא לך שמחנך בדרך כלל מצליח לחנך. ואם כן מצליחים, אם כן הבה נשב בארבע עינים, אני רוצה לשאול אותך מה אתה סבור, מהו הדבר החשוב ביותר אצלך? הבה נעמיד את הסדר, וכשנעמיד אותו, נוכל לחיות קצת יותר עם האמת, ואז זוכים להרבה יותר סייעתא דשמיא, כי חותמו של הקב"ה אמת.

אין הדבר תלוי אלא בנו

ובזאת נבהיר שלא באנו לעשות לא מחאה ולא הפגנה, לא באנו אלא לומר שאין הדבר תלוי אלא בנו. הוי אומר: זה אנחנו. אנחנו בעצמנו. **כשאצלנו יש**

נלמד לזכות

החתן **יצחק בן רחל זיסל**

והכלה **אסתר מרים בת צירל פריידא**

נדבת הר"ר **אברהם מרדכי קמפינסקי** הי"ו

לזכות החתן **משה בן שרה אסתר**

והכלה **גליקא רחל בת שרה רבקה**

נדבת הר"ר **ניסן הלוי איצקאוויטש** הי"ו

לרגל היכנס בנו לבריתו של א"א

יום חמישי פרשת תולדות ג' כסלו תשפ"ד

בוחרים להרוויח באמת ולא בדמיון

הארץ לאכול שם מעשר שני? וברש"י שם כתב פירוש נפלא: ויש לפרש דעמי הארץ המפרישין מעשרות, היו זריזים לעשות בו מצוה מן המובחר (והגם שהתחוננה קדושתה גמורה ואף הם עצמם הודו בכך שהרי אכלו שם קדשים קלים, לא רצו לאכול שם מעשר שני), לפי שהיו שומעין דרשה עשר בשביל שתתעשר (ורצו לנצל את הסגולה עד תומה) והיו צריכים להתודות עשיתי ככל אשר צויתני והיו שומעים את המתרגמים ואכלת לפני ה' אלוקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרר, לכך היו נכנסין עד תוך חומת ירושלים הפנימית לקיים לפני ה' אלוקיך...

זה מה שהיה עם עשו. ברצותו לקיים איזו מצוה להראות לאביו את גודל צדקותו, בחר במצוה כזו שתועיל לו בסגולתה להתעשר. ובוזה פירש הרה"ק מסאטמאר דברי המדרש **תנחומא** (פרשת ראה) על הפסוק "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה". במדרש שם איתא: אם זכיתם, סוף שהם יוצאין לזרוע השדה (הזרעים יוצאים לזרוע בהם שוב), ואם לאו - סוף שהיוצא השדה מתגרה בכם, זה עשו, דכתיב בו וילך עשו השדה לצוד ציד. ולפי האמור, הפירוש פשוט, שהיות שעשו

היאך מעשרין את המלח

הנה"ק מסאטמאר זיע"א דיבר (כי תבוא תשכ"ו): על הפסוק ויהי עשו איש יודע ציד, כתב **רש"י**: "לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות", ולכאורה יש לשאול: מדוע דווקא מעשרות? מדוע בחר דווקא ענין זה להראות בו את חומרותיו ודקדוקיו?

התשובה היא: הנה **במסכת שבעות** (טו, א) איתא: אבא שאול אומר: שני ביצעין (שטחים) היו בהר המשחה, תחתונה ועליונה, תחתונה נתקדשה בכל אלו (כשהוסיפו אותה על ירושלים בימי בית ראשון, הוסיפו אותה בכל הדברים השנויים במשנה), עליונה לא נתקדשה בכל אלו אלא בעולי גולה (כשעלו מגלות בבל) שלא במלך ושלא באורים ותומים. תחתונה שהיתה קדושתה גמורה, עמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים, אבל לא מעשר שני, וחברים (תלמידי החכמים) אוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני. עליונה שלא היתה קדושתה גמורה וכו'.

ושאלו **המפרשים**: התחתונה הרי היתה קדושתה גמורה, ואם כן מדוע לא אבו עמי

אליו ומדבר אתו ומכבדו בכל מיני אופנים. יתכן מאוד שאינו עובר על איסור חנופה, כי חנופה על פי התורה היא כשהאדם מסכים להתנהגות בלתי נאותה, כגון שהלה שח באמצע התפילה ואינו אומר לו כלום כי הוא זקוק לכספו. אך כאן אינו מסכים להתנהגות כזאת, ואפשר גם שאינו מכבדו באופן היוצא מגדר הרגיל. הוא עושה זאת בצורה מאוד טבעית. הוא מכבדו, הוא מקשיב לו, הוא מחייך אליו, הוא משתתף בשמחותיו, וכן הלאה. הוא עושה זאת באופן שהיה צריך לעשותו לכל אחד מישראל, ומדוע הוא עושה זאת דווקא לו? כי הוא לוטש עיניו אל כספו כאמור.

ומה קורה אם ביום מן הימים הלה מתהפך עליו הגלגל והוא זקוק לטובה ממנו והוא אינו עונה לו בטלפון משום שאינו רוצה לבוא לעזרתו? הלא אז הלה מרגיש שכל הכבוד שרחש לו עד היום, לא היה אמיתי. הוא לא אהב אותי, לא כיבד אותי, לא העריך אותי. הוא פשוט חמד את כספי ולכן הסכים לעשות כל מה שצריך ועכשיו שאינו זקוק לכספי, עבר חלף לו ואיננו. הדבר הזה מעורר בו זעם עצום. איזו פחיתות של בן אדם! הוא רימה אותי, הוא מעולם לא כיבד אותי.

שואלים אותו: פלוני הרי עשה זאת בצורה הטבעית ביותר. הוא דיבר אתך, הוא חייך אליך, הוא התיידד אתך. מדוע אתה כועס עליו? והוא משיב: כיון שקלטתי שהוא עשה זאת למענו בלבד, אני מרגיש שרימה אותי. זה גורם לי לשנוא אותו.

אומר ה'יושר דברי אמת' שעל האדם להבין שאם הוא מקיים את התורה והמצוות באופן זה, בחשבו בכל עת: היכן אפשר לעשות יותר כסף? היכן אפשר לקבל יותר כבוד? וכן הלאה, וכפי ששומעים בני אדם אומרים: לך לכולל פלוני, וכך תוכל

הקפיד על המעשר, הגם שעשה זאת לצרכו, אם היהודי אינו מקפיד על המעשר, זה יכול לעורר עליו קטרוג.

עכ"פ היסוד הוא שהרמאי המנסה לרמות, יש שני חלקים ברמאותו. חלק אחד יש שהוא מבקש להראות לאחרים שהוא צדיק וישר. וחלק נוסף יש שהיות שבוי בקליפת השקר, הוא עצמו אינו מבין איך לעבוד את ה', וכל עבודתו נהפכת למסחר. כוונתו אחת היא להרוויח, ואם בשביל זה צריך לעשות איזו מעשה מצוה - אינו מתנגד. כאן הוא מבקש להרוויח קצת כסף, כאן הוא מבקש להרוויח קצת כבוד, כאן הוא מבקש להרוויח קצת תאוה, אך הנקודה שעליה הכל מסתובב אצלו, היא הרצון להרוויח, וזהו פגם במהות האדם, כי כל שאיפתו ומאווייו אינם אלא בהרווחה.

ודישתמש בתגא חלף

וכן כתב ביושר דברי אמת בדברו בענין תורה שלא לשמה, שיש את הנקודה שבה מהות האדם נמצאת, ויש את כל הדברים שהוא עושה כדי להגיע לשם. וזהו שאמר התנא באבות "ודישתמש בתגא חלף". פעמים שהאדם משתמש בכרתו של מלך לצרכיו האישיים. תארו לכם שהוא לוקח את הכתר ותוקע בו מסמר בקיר. הלא הוא מגלה דעתו בזה שצרכיו האישיים הם המה העיקר וכל מה שמסביב אינו אלא לעזור לו להשיג את צרכיו. פחיתות גדולה היא, ואין לימוד התורה יכול לחפות על זה, כי אין הפירוש שהוא לומד תורה אך לא בכוונה השלימה, אלא הוא עוסק בדבר הפוך לגמרי והתורה והמצוות שלו משמשות לכך.

אפשר להרגיש זאת כשהאדם הולך ומכבד בעל הממון. למה הוא מכבדו? כי הוא רוצה שיתחלק עמו בכספו. הוא מחייך

מכך שהאדם אומר אלמד קורס פלוני וכך ארוויח יותר, שצריך להיזכר במה שלמדנו כבר בעבר, **ההאדם צריך לבדוק תמיד רק אם זה שליחותו או לא**. מהו הדבר הנכון בשבילך? **מה יבנה יותר את נפשך? מה יועיל יותר לעולם? היכן תוציא יותר את כוחות נפשך? מה יועיל לך יותר לעבודת ה'?** מה יותר נכון? **מה נראה לך הקב"ה רוצה?** כשהאדם יודע בתוך תוכו שלכאורה המקום השני יותר טוב לו, אלא שמשלמים שם די חלש, עליו לדעת שהוא עומד בפני נסיון וללא ספק הוא צריך ללכת אל המקום השני ולסמוך על ה' שיפרנסו ברווח. אפילו מצד חכמת חיים יהיה כך. תצליח שם, תהיה מרוצה, תרגיש מלא חיות, יהיה לזה קיום. כל ההבלים האחרים שהיצר הרע מבבל בהם את המוח, כגון מה שאומר: נכון שזה לא כל-כך ישר, זה קצת עקום, אבל מה לעשות? העולם אומרים ששם עושים כסף גדול. כל הדברים האחרים, ובכללם ההיתרים המפוקפקים - אין להם קיום. **אתה מתפתה מיצרך, אתה מוותר על דבר נכון ואיך מרוויח כלום.**

חשב להרוויח ולא הרוויח

ועכשיו אל הטעות השניה. הטעות השניה היא כזו: נניח שהוא מרוויח. הוא באמת עושה כאן כסף רב ונניח שהקב"ה אומר לו: אתה יודע מה? אני מרחם עליך, אני אתן לך כסף להתקיים בידך. הקב"ה לא יאמר לו כך, כי הוא באמת מרחם עליו ואין זה טוב בשבילו. אבל הוא עדיין מרומה. הוא חושב שהוא הולך להרוויח. הנה יש לו טעות אחרת, והטעות הזאת יותר כואבת מהראשונה, **הוא מרגיש ושבויו באותו דמיון שזה מה שנקרא הצלחה. הוא לא קולט שלהרוויח קצת כבוד, קצת מעמד, קצת כסף, אינו שווה את הנייר שעליו זה כתוב. להרוויח נקרא רק כשהאדם בונה את עצמו.** אנו אומרים בונה את עצמו כי

להיבנות ומשום וכולל להמשיך הלאה. **הרי הוא שקוע בצרכיו האישיים ומשתמש עם כל הדברים הרוחניים לשם כך, ואם כן, הוא רחוק מאוד מהתכלית.** פגם הוא ביהדות עצמה. יהדות מרומה היא.

היה מקחו מקח טעות

כעת נבוא להרחיב בזה יותר כדי להבין היכן מונחת הטעות. **היסוד הראשון** הוא שכאשר האדם נוסע למקומות קדושים ומקיים מצוות וסגולות, **וכל מטרתו אינה אלא לפעול לעצמו ישועות ולהרוויח כמה שיותר,** יש לו שתי טעויות נפרדות. הטעות האחת היא **שהוא חושב שהוא יכול להרוויח.** הרי אומר: כשהאדם עומד בפני קבלת ההחלטה באיזה כולל ללמוד או איזה לימוד ללמוד ומתחיל לחשב - כאן משלמים יותר, כאן משלמים פחות - הוא טועה טעות גדולה, **כי אינו יכול להרוויח כלום מבחירתו.** **מה שנפסק לו מן השמים - יגיע אליו,** ומה שלא נפסק לו - לא יגיע אליו, ואם יגיע אליו - יתקיים בידו לזמן קצר בלבד ואח"כ ייפסק ממנו ברוב עגמת נפש, וככל היסודות הפשוטים המבוארים בחובת הלבבות.

ומי שמתבונן קצת בקורות חייו, **רואה בחוש שאינו יכול להתגבר על השי"ת.** בין רוצה בין אינו רוצה, בין מרבה בהשתדלות, בין אינו מרבה בהשתדלות, בסוף הוא רואה שאי אפשר לקחת לבד כסף, וכל התוכניות שהאדם עושה לעצמו - אלמד קורס פלוני ואעשה כך וכך וארוויח יותר - אם מוחו פונה לדבר זה - היכן ארוויח יותר, היכן יהיה לי יותר גשמיות - זה לא יקרה. כל יגיעתו לריק, אנו מבקשים למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה. **הסתכל קצת לאחורייך ותראה שזה היה מקח טעות פשוטו כמשמעו.**

זוהי הטעות הראשונה, ובטרם נעבור אל השניה, נדגיש שוב לגבי הדוגמא שהזכרנו

קול מוקלט של חברה שרוצה להציע לו ביטוח חדש. הוא מיד טורק את הטלפון בתחושת אכזבה. לא לזה ציפיתי. ויותר קשה מזה הוא כשהטלפון מצלצל באמצע סדר לימודו והוא עוצר את הכל ואץ רץ החוצה באמרו בלבו בוודאי צריכים אותי בדחיפות ובוודאי מדובר בפיקוח נפש. הוא צועק בכל כוחו: כן, שלום. ושומע את הקול המוקלט של חברת הביטוח. איזה בזיונות!

וכך הוא בכל האופנים שהאדם מתהלך בקומה זקופה ומרגיש מאושר בכך שהוא מתרוצץ כל היום ומסדר דברים. אף העסקן הזה שאינו סתם עסקן, אלא עסקן אמיתי. המפתחות התלויים באבנטו אינם מפתחות שיצאו מכלל שימוש כשל הילדים המרגישים מאושרים בקול קשקוש המפתחות, אלא מפתחות בני שימוש הם. מפתחות אמיתיים. יש לו את המפתחות של כל חדרי הבנין והוא מתרוצץ אנה ואנה, והכל בגלל איזה דמיון. כך נראה עול דרך ארץ.

קבלת עול תורה

וכשהאדם מקבל עליו עול תורה, מעביירין ממנו עול דרך ארץ. אף הוא עסוק. יש לו מלחמות עם יצרו. פעם הוא מצליח, פעם אינו מצליח. הוא שופך את לבו נוכח פני ה' - עזור לי! אל תשליכני מלפניך. ניסיתי, לא הצלחתי. הוא חוזר בתשובה. הוא עסוק עד מאוד. אבל הוא עסוק בעול התורה, לא בעול דרך ארץ. וכיון שהוא עסוק בעול התורה, הוא מגלה דברים חדשים על עצמו שלא היו ידועים לו.

לדוגמא, היתה לו ירידה והוא נעשה כל-כך שבור מזה, ודווקא מתוך מצבו גילה חידושים נפלאים. אחד מהחידושים שגילה הוא שהירידה מביאה לידי הכנעה. מעולם לא ידע כמה הכנעה הירידה יכולה להביא לאדם. בטוח היה שהוא עומד במקום הרבה יותר גבוה ושדבר כזה אינו יכול לקרות לו

אנו מנסים להשתמש בדרך מגושמת להסביר דבר רוחני. הרווחה אמיתית היא כשהאדם עובד את ה' ומתקרב אליו, אך אנו משתמשים בשפה זו כדי שגם המתחיל יבין.

להרוויח פירושו שהאדם דלה מתוכו חלקי נפש יותר עמוקים. לכל אחד יש חלקי נפש שחודרים עמוק ויותר עמוק ועוד יותר עמוק, ומי שאינו עוסק בהוצאתם לאור, הוא המסכן הגדול ביותר בעוה"ז ובעוה"ב. הוא חולה בכך שאין לבו פועל ואין מוחו פועל. הוא נתפס בעול דרך ארץ הקיים בעולם ומבזבז את כל חייו בטרדות של הבל שאף הגוי מבין שחבל לבזבז עליהן את החיים.

קבלת עול דרך ארץ

חז"ל אמרו כל המקבל עליו עול תורה מעביירין ממנו עול דרך ארץ. ומכלל הן אתה שומע לאו. כל הפורק ממנו עול תורה, נותנין עליו עול דרך ארץ. ומי שיש לו עול דרך ארץ, טרוד כל היום בכיבוי שריפות. עם כל דבר שקורה לו, הוא נעשה עסוק במחשבות איך לתקן ולסדר. ומשקיע בזה שעות ארוכות ומחפש את האנשים הנכונים כשהוא מפעיל את כל קשריו, ואומר להם: אתן לכם כמה כסף שאתם צריכים. ברוך ה', יש כסף לזה. הוא שוקע בזה יותר ויותר, ואינו מצליח, וכשבסוף הוא כבר מצליח קצת, צצה לו מיד בעיה חדשה, וכך הוא טרוד כל היום בסידור דברים. הוא מתרוצץ ומזיע על לא דבר. יכול היה למנוע את הכל, כך שכל המקרה הזה לא היה קורה. אך מה? הוא הכניס את עצמו תחת עול דרך ארץ וככה הוא נראה.

דומה הוא לאותו כסיל שקורן מאושר כשרואה ששמונה עשרה אנשים התקשרו אליו. הוא מחליט לחזור אליהם אחד אחרי השני. הוא מתקשר לראשון: כן, שלום, חיפשתם אותי? ומהעבר השני הוא שומע

האלה. אדם כזה מרוויח רווח אמיתי, דברים נצחיים. הוא אומר: אני הולך עכשיו להתאמץ מעבר ליכולתי בתורה ומצוות. אתה יודע למה? כי אני הולך להרוויח מזה.

שהם משתחווים להבל ולריק

דרך החיים המרומה, חוץ מהטעות שהוא חושב שהוא מרוויח ואינו מרוויח, הוא טועה גם במה שהוא מייחס רווח להבלי הבלים שאינם שווים כקליפת השום. בעלינו אומר היהודי: "שהם משתחווים להבל ולריק ומתפללים אל אל לא יושע". השתחוויה להבל ולריק פירושה שהאדם משתטח בפישוט ידיים ורגליים, למה? להבל וריק. הוא לא הולך להרוויח כלום, ואפילו ירוויח, מה כבר ירוויח? קצת כבוד מדומה?! וכמה בזיונות ינחל עד שירוויח אותו כבוד מדומה?

מי שאינו חי בחשבון של שכר כנגד הפסד, הלא הוא נעשה ללעג ולקלס, כי דומה הוא לחסר דעה שעומד בחנות והמוכר מיד מבין שאפשר להתבדח על חשבוננו. כשהלה שואל אותו על איזה דבר כמה הוא עולה, הוא עונה לו: תשמע! אתה יכול לקנות אחד בעשר ויכול לקנות שנים בשלושים. והלה עומד ומחשב ובסוף אומר לו: אתה יודע מה? נשמע טוב. תן לי ארבע בשישים. והמוכר אומר לו: לא! אם אתה קונה ארבע, אקבע לך מחיר עוד יותר טוב, ארבע בשבעים וחמש. ואחד עומד מן הצד ואינו יכול לעצור את צחוקו - כזה טיפוש?! כמה טיפשי אפשר להיות?

כשאחד עומד מעליך ואומר לך שאתה הולך להרוויח, אתה כל-כך נשבה בקסמו וחושב על ההרוחה, שאינך שומע בכלל מה הוא אומר. אותו דבר לגבי אדם זה שמתכנן - אלך ואשלם ואז אוכל להראות ולומר שהיה לי ועשיתי - ובניתיים הוא

והנה זה קרה, והנה הוא שם לב שמתוך הכרה זו, הוא מדבר עם הקב"ה בהכנעה כזו שלא היתה לו מעודו. זה כבר זמן שהוא מוסיף בתפילתו תפילה על רוחניות, אך עם הזמן היא איבדה את ערכה, כי הפכה למצות אנשים מלומדה, ועכשיו הוא קלט - איזה נס שאני מתפלל! מי יודע מה היה קורה אם לא הייתי מתפלל... אתה רואה שצריך להתפלל?! יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום... ומעתה ואילך, הוא מכוון היטב בתפילתו זו ומתכוון בכל הרצינות, כי הוא חושש - אולי היום יקרה לי דבר שלא חלמתי שיכול לקרות לי. חייו גועשים ותוססים, אבל התסיסה נובעת מכך שמתברר לו בכל עת עוד עומק ועוד עומק, רגשות עמוקים, קרבת אלוקים מתוך הכנעה ומתוך שמחה, מתוך ביטול ומתוך אמת ומתוך הודאה לה'. הוא עסוק וטרוד. יכולים לראות אותו מדי פעם תפוס במחשבתו, ממש אחוז שרעפים, עד שצריך לנער אותו כדי לדבר אתו.

ובמה שקועה מחשבתו? היא שקועה ברעיון במקום שתהיה שקועה בהבלים. הוא קלט עכשיו רעיון חדש. וסיבת הדבר, כי מחשבת האדם בדרך כלל שקועה במה שתופס את מהותו. האדם חוזר למה שמרגש אותו. אם החדשות מאוד ריגשו אותו כי הן היו מפחידות מאוד, או לחילופין, שמחות מאוד, הוא חוזר אליהן שוב ושוב במחשבתו, כי לבו מושך אותו בחזרה לאותו עולם (במקום שמחשבתו של אדם, שם הוא) ברצונו לטעום שוב אותו רגש. ובכן, אם ההלון ילך של האדם, העליות והירידות שלו, הם בקשר לפנימיותו - מה קורה? אני מתעלה או לא? מה שאיפתי? מה הקב"ה רוצה? יש לו ספיקות הקב"ה רוצה כך או כך? יש לו שלושה צדדים לכאן ושלושה צדדים לכאן - הרי הוא חוזר תמיד במחשבתו לדברים

קצת כסף וכבוד, ובסוף הוא מוצא את עצמו בלי כלום. לא עוה"ב ולא עוה"ז.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

אכן השאלה היא איך האדם הנמצא במצב כזה יכול להציל את עצמו? או איך מתחילים לדבר עם מי שנמצא במצב כזה? ליצנותא דעבודה זרה היא מהלך אחד, אבל לפעמים גם מהלך זה אינו עובד. ובכן, ידוע שהרמב"ם כתב בהקדמת פירושו לפרק חלק שבמסכת סנהדרין שבתורה שלא לשמה יש דרגות וצריך לדבר עם כל אחד לפי שכלו באותה שעה. הוא מדבר שם על ילדים שמבטיחים להם פרסים לפי גילם, ונכון הדבר לעשותו, כי כך אפשר לעבוד אתם ולדחפם כלפי מעלה. אומרים לילד: אם תלך לישון כמה שבועות בזמן, נקנה לך פרס, ובחרים בדבר שמתאים לגילו ואשר כמה מחבריו כבר יש להם ואף הוא נפשו חשקה בו. הרמב"ם אומר שיש כזה מהלך כי כך הוא עושה את הדבר הנכון ומתחיל להרגיש את הנעימות שבנעימת הדבר הנכון, וכיון שהוא מרגיש את הנעימות, יותר אינו זקוק לפרס.

זה הביאור גם במה שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם במצוות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה", כי אם יעשה את המצוות, הגם שיעשה אותן שלא לשמה, בוודאי ירגיש את מתיקותו, ומתוך כך יבוא לעשותן לשמה. ובכן, אם עד כה לא הצלחת להביא את בנך לעשות את הדבר הנכון, כי עסוק היה בהבליו, כעת אתה יכול לדבר אתו בשפתו ולגרום לו לעשות את הדבר הנכון אשר מתוק הוא מצד עצמו, וכיון שירגיש את הטעם המתוק, יאמר: מה אני זקוק לפרס? הרי הדבר עצמו מתוק בהרבה.

מקריב על המזבח את עצמו ואת משפחתו, וכל העומדים מן הצד צוחקים עליו, והוא נשאר בשלו - הרווחתי. כך נראה מי שמבקש להרוויח דברים של הבל.

מבוגרים במשחקי ילדים

ילדי ארץ ישראל נוהגים לשחק בגרעיני המשמש^א, הם נושאים ונותנים ביניהם, ומי שצובר לעצמו כמה שיותר, הוא הזוכה המאושר. ובכן תדעו שלא כולם יוצאים מזה. יש כאלה שנשארים לשחק עם המשחק הזה עד זקנה ושיבה. אך מה? עושים זאת באופן שנחשב גם אצל המבוגרים כהרווחה.

יש פתגם האומר שהחילוק בין צעירים למבוגרים הוא רק המחיר של הצעצועים. הוי אומר: אלו כמו אלו משחקים באותם צעצועים, רק שהמבוגרים משלמים עליהם יותר. המבוגר קונה מכונית חדשה כדי להראות לחבריו בדיוק כמו הילד הקטן שקנה עט חדש - "אתה רוצה לראות את המכונית שלי? היא הסוג החדש, אלפיים עשרים ושלוש". מופרך הוא מכל הצדדים, וכאב כה גדול הוא שבדור כמו שלנו שיש כל-כך הרבה ספרים מודפסים וכל החכמה נמצאת בהישג יד, יכולים להיות אנשים שחיים חיים כאלה, וקוראים לעצמם אנשים נורמליים. הוא הרוויח הרבה כסף, אשר מפני כך לקח את העבודה הזאת אע"פ שלא הטיבה עמו, ומה הוא עשה עם הכסף? הוא ערך חתונה מנקרת עיניים ובזבז את כל הכסף שחסך ואף שקע בחובות, הכל כדי להראות לכולם שיש לו כסף. מסכן. המסכנות שלו זועקת לשמים.

עשו מציג את מהלך החיים הזה. הוא שומע שאם נותנים מעשר מתעשרים, ומיד מחליט להקפיד על מעשר. הוא מרוויח

לשבת אתו ולטכס עצה יחד אולי נלמד באופן זה אולי באופן אחר. **אני רוצה למסור את החיים שלי דווקא לזה, כי אני מתמלא מזה חיות. המהלך האחר הוא הרי עול דרך ארץ.**

שבתי בבית ה' כל ימי חיי

יש הרבה שלוקח להם שלוש שנים לקלוט. האדם אומר: מה אני צריך לעבוד קשה? אלך להשקיע בנכסי דלא ניידים וכך אוכל ללמוד חצי יום ויהיה לי כסף לכל החיים. אומר ועושה. הוא מתחיל לעשות השקעות ולסחור בקרקעות ולתווך דירות, ורק לאחר שלוש שנים הוא קולט את טעותו. הוא קולט אז שהוא נמצא עמוק מאוד בתוך עול הדרך ארץ. זה לא לימוד התורה, זה לא ישוב הדעת. הוא כל הזמן בטלפון. ה'קדושת לוי' היה אומר עליו שגם כשהוא בטלפון הוא מחזיק גמרא פתוחה. אבל למעשה, הוא נכנס תחת עול הדרך ארץ. ומה היתה טעותו? טעותו היתה שלא הבין מה נקרא להרוויח. לאן אתה רוצה להגיע? תסביר לאן. הוא לא הבין **שבעולם הזה חייבים לשאת עול**. נשיאת עול פירושה **שמתייגעים על איזה דבר וכשלא הולך מתפללים להצלחה, וכששוב אינו הולך, מבקשים עוד הפעם וחוזרים בתשובה. לשם צריך האדם להגיע.**

כשהאדם מוצא שמלחמתו היא היכן שהוא בללמוד או בללמוד או בלשמור או בלעשות. בזה ההרגשים שלו עסוקים. פעם זה בצורה כזו ופעם בצורה אחרת. אבל הוא עסוק היכן שהוא איך יוכל להשתפר. עשיתיו לא נכון. הבה אעשה אותו באופן יותר נכון. יש מאות דרכים בללמוד, מאות דרכים בללמוד, בלשמור, בלעשות. אבל כאן אני רוצה להיות. **אני רוצה להיות בעולם הזה שאני עסוק וטרוד בו בשביל להרוויח איזה עומק הנפש, בשביל להרוויח**

מה אני בחינם אף אתה בחינם

ניקח לדוגמא את הענין של לימוד התורה לאחרים. מצד ההלכה הפשוטה, אסור לו לאדם ללמד בשכר, וכפי שמשה רבינו אמר לישראל: מה אני בחינם, אף אתם בחינם. ואם אין לו לאדם בריה, על זה מבואר ברמב"ם ובכסף משנה שתיקנו לתת כסף למלמדים משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, כי אנשים לא רצו לשמש כמלמדים בחינם ובני ביתם שואלים ללחם.

ומה קורה עם יהודי שמחליט ללמד בחינם? הוא קורע את עצמו ללמד דיבור בתוספות לבחור. כפשוטו. מה הקושי? מה התירוץ? הוא נכנס לתוך העוה"ב ומתייגע להבין לבד ואח"כ ללמד, והוא עושה זאת בלתי לה' לבדו. תורת ה'. נו, אם הוא עושה מה שנכון ויש לו יראת שמים ויש לו בטחון, הקב"ה עוזר לו ושולח לו כסף מפה ומשם, כידוע למי שמסתובב קצת בעולם, שיש אנשים רבים כאלה שהקב"ה עוזר להם ואין חסר להם כלום.

ומה שמעורר התפעלות הוא שיש בימינו מלמדים או מגידי שיעורים שאומרים למנהליהם: "איני צריך שתשלמו לי. עלי לא נאמר ההיתר של עת לעשות לה'. זה נאמר רק למי שאינו יכול כי אין לו כסף למחייתו. אבל אני ברוך ה', יש לי מקור אחר". אם כן מה אתה נשאר כאן ללמוד עם בחורים צעירים? לך ל... "ללכת לאן? תגיד לי לאן ללכת. ללכת מפה?!" הרי אני חי כאן. מה יותר טוב מלהתייגע איך להכניס את הנעימות בלב הבחור? עוצרים וחושבים: איזה רעיון יש לבחור זה שיהדות אינה מדברת אליו? איך אני גורם לו לפתח הרגשות לענין פלוני בעבודת ה'? אני רוצה לקום בבוקר ולחשוב דבר ראשון מה עושים עם הבחור הזה. אני רוצה שאוכל להתפלל במנחה על בחור זה עם שם אמו. אני רוצה

והוסיף (הגר"י רבינוביץ כתב שנדמה לו שאמר זאת בשם אחיו **ה'חזון נחום'** זצ"ל) בדרך הלצה על מאמר חז"ל מתוך שלא לשמה בא לשמה. הבחור מתייגע על ה'פרי מגדים' ושאר נושאי הכלים, ולימודו שלא לשמה הוא, כי הוא סבור לשמש כמו"צ, ובסוף כשהוא יוצא למסחר, הוא אומר בלבו: חבל! לא יצא כלום מכל מה שלמדתי. מדוע צריך הייתי להתייגע כל-כך על לימוד השולחן ערוך ונושאי הכלים אם בסוף לא התמנית לרב? ואז הוא אומר: טוב, שיהיה הלימוד שלמדתי לימוד לשמה. נמצא שמתוך שלא לשמה בא לשמה. בתחילה הוא לומד שלא לשמה, ובסוף כשאינו יוצא להוראה, הוא מהפך את כל מה שלמד כל השנים, ללימוד לשמה.

כופין אותו עד שיאמר רוצה אני

אכן **כשהאדם יודע מה הוא מחפש ומה הוא צריך לחפש**, דבר שיש בו משמעות ומתיקות פנימית, **אזי השלא לשמה מביאו לידי לשמה**. וכבר דיברנו כמה פעמים וכך כתב **ה'בית הלוי'** (פרשת יתרו) בביאור המהלך מתוך שלא לשמה בא לשמה, כי הנה ידוע מה שכתב **הרמב"ם** בענין כופין אותו עד שיאמר רוצה אני שלכאורה צריך להבין איך מועיל אמירת רוצה אני והרי הוא אומר כן רק כדי להינצל מן היסורים, והתשובה שבאמת נפשו רוצה לעשות רצון ה', אלא שיש לו יצר הרע שאינו מניח לו, וכשכופין אותו, זה מסייע לנפשו להתגבר ולומר רוצה אני באמת. ובכן, כפי שבית דין יכולים לכפות את האדם על-ידי יראת המקל, כך **יכול האדם לכפות את עצמו על-ידי יראת העונש**, ואף זה **גורם לרצונו הפנימי להתגלות עד שיאמר רוצה אני**.

זהו מתוך שלא לשמה בא לשמה. בתחילה הוא הולך לכולל פלוני כי משלמים שם יותר. הוא אברך טרי ועושה חשבון:

איזו קרבת אלוקים. המהלך של מתוך לשמה הוא שיטעם וישים לב לטעותו. כבר טעמתי ואני רוצה לטעום שוב. שבתי בבית ה' כל ימי חיי אין פירושו כפי אחרים מפרשים בטעות שאינו יודע מכלום. הוא חי בגן עדן ואינו יודע בכלל שיש כזה דבר עוה"ז. לא! בשביל זה יש עוה"ב.

כשדוד המלך ביקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי, הוא התכוון למהלך של העוה"ז. המהלך של העוה"ז הוא שלא הולך לו לגמרי, והוא עסוק בזה ונלחם בזה, אבל זה עול של תורה, לא עול של דרך ארץ. אחר-כך כשהוא מסתכל אחורנית לראות במה חי את שנותיו, במה היה עסוק, מה רצה להרוויח, הוא רואה שלא הוצרך להתעסק כלל בעול דרך ארץ. הנה האדם עושה חשבון הנפש בסוף השנה לראות מה הרוויח ומה הפסיד, ואם ההרווחה מתבטאת אצלו בדברים מדומים, בהבל וריק, מתברר שלא היה כאן בכלל. הוא בכלל לא בנושא.

הורה בו חכם

הגאון **רבי יהודה רבינוביץ** זצ"ל תלמידו של **הגאון מטשעבין** זצ"ל העיד על רבו שלא היה רוצה לתת היתר הוראה רק למי שמתחיל מיד להשיב לשאלות באיסור והיתר, לא למי שלמד ושינן וגמר אומר להוציא היתר הוראה אולי יועיל לו בבוא עת מועד. ונימק את דעתו כי הצעיר באמת לומד ויודע את כל ה'פרי מגדים' על הלשון, אך כשהוא מתחנן וצריך פרנסה, מצוי הדבר שהוא עוסק במסחר כמה שנים ומנסה את מזלו, ורק כשפושט רגל, או אז הוא אומר: מה אעשה עכשיו? אה! אני יכול לשמש כרב, כי יש לי היתר הוראה. והרי הוא משתמש בהיתר ההוראה שקיבל לפני כמה שנים בעוד את ה'פרי מגדים' כבר שכח.

להרוויח, והיא קיימת אצלו מילדותו. בפרט אפשר לראות זאת אצל הבנים. הוא בר שית וכבר עוסק במסחר עם חבריו, אם תתן לי כך וכך, אתן לך כך וכך. תכונה היא להרוויח, וקשורה קצת לגאווה האדם. אתה לא תגיד לי מה לעשות. אם תתן לי כך וכך, אז אתן לך מרצון כי אני יוצא עם רווח. אומר הרמב"ם: אני שומע. הוא ילד, עדיין שכלו דל, אבל **אפשר להתחיל לעבוד אתו. אם תביא אותו על-ידי כך לעשות דברים נכונים**, יתכן שבסוף יישאר עם אותם **דברים כי ירגיש את עריבותם ונעימותם.**

גם כי יזקין לא יסור ממנה

ובזה צריך להוסיף שכאשר מתחילים לעבוד עם הילד על פי מהלך זה, **צריך להיזהר** שזה יהיה באופן שעם הזמן הדבר **עצמו ימשוך את לבו הרבה יותר מהפרס** שנותנים לו עכשיו. אבל אם יתנו לו, בדרך משל, ללמוד איזה לימוד שלא ימשוך את לבו בגיל שלו. מבטיחים לו פרסים על גבי פרסים, אך אין עוצרים לחשוב האם הוא באמת יתחבר ללימוד זה, האם הוא באמת מתאים לגילו ולכישורו ולתכונת נפשו ובסוף יתאהב בו. אם כך הוא הדבר, לא יועילו לו כלום, ולא יתקיים בו מתוך שלא לשמה בא לשמה.

הדבר דומה למי שרוצים לדחוף משהו להסכים לשידוך שהוצע לו. פעמים הרבה האדם בא לשאול: מותר לי לדחוף? איך אני יודע שזה הדבר הנכון? ויש שהאדם אומר: תשמע. אם לא נדחוף, אף פעם לא יקרה כלום. ככה זה הולך. צריך לדחוף אותו עד שלא תהיה לו ברירה. ובאופן כללי התשובה היא שכאשר מרגישים לאחר תפילה לסייעתא דשמיא ולאחר בירורים נמרצים שהשידוך נפלא עד מאוד, ענבי הגפן וענבי הגפן דבר נאה ומתקבל, אך הלה ירא

אשתי מרויחה כך וכך ושכירות הדירה עולה כך וכך, ואם אלמד בכולל זה ואוסיף ללמוד גם בכולל ערב, אוכל לכסות את החודש. מה לומדים שם בכולל הערב? משניות חלה. מה יש לו עם משניות חלה. איני יודע. אף הוא אינו יודע. מה הנפקא מינה? העיקר שמכסים את החודש.

אך מה? הוא מתחיל ללמוד משניות חלה ומתפעל. מעולם לא ידע שיש ענינים כאלה בתורה. הוא למד עד כה בישיבה. הוא הכיר שם רק את הלומדות של בבא קמא ובבא בתרא, והנה מתגלים לו ענינים חדשים. איזה יופי! יש ר"ש ורמב"ם ויש עוד מפרשים. מעולם לא חלם שנשמתו מחוברת לסדר זרעים. עם הזמן מתגלה לו גם שיש ירושלמי על כל המשניות של סדר זרעים. הוא מצא את שאהבה נפשו. איך זה קרה? הוא עצמו אינו יודע. יש לו סייעתא דשמיא. יכולים לראות אותו כל יום רבע שעה אחרי סיום הסדר יושב ומעלה את חידושו על הכתב. הוא אוהב את הלימוד הזה יותר מכל מה שהוא לומד כל היום.

כוללי הערב הרי מבוססים בדרך כלל על תרומתו של נדבן יחיד כידוע, והנה ביום בהיר אחד, לאחר ששה חדשים שהאברכים לא קיבלו את מלגתם החודשית, ראש הכולל הודיע להם שהנדבן מצא לעצמו מצוה אחרת להתעסק בה, ולעת עתה לא יוכל להמשיך בתמיכתו. כולם הולכים לחפש משהו אחר, אבל הוא נשאר עם משניות חלה. הוא לא מוכן להיפרד ממנה. זה מה שנקרא מתוך שלא לשמה בא לשמה. כך אומר ה'בית הלוי'. הוי אומר: צריך היה למשוך אותך עם איזה דבר, ומשכתי אותך בכמה פרוטות. **עכשיו שמצאת את העריבות, שום דבר כבר לא נוגע לך. מצאת את הדבר עצמו.**

כך הרמב"ם אומר. לאדם יש תכונה

בסדר, הכל תלוי לפי המציאות והענין. דבר מקובל הוא שגובים כסף. אך שוב השאלה היא מה קורה אחר-כך עם בעל הדירה. יש מי שבעצם הוא עוסק בהכנסת אורחים, ורואים עליו שבכך הוא עוסק, אבל לעת עתה הוא דחוק מאוד ולכן הוא גובה תשלום עבור דירתו כמקובל בשוק.

לעומתו יש מי שכל מה שמעסיק אותו זה הכסף. כל הזמן הוא חושב הוא יוכל לקבל יותר. הוא שמע שיש מי שנוטל יותר ומיד הוא קופץ על כך. כבר לא נדבר על כך שהוא הולך ומבטל הסכמים ועובר על דברים מפורשים בשולחן ערוך. אך הוא עצמו מה קורה אתו? הוא מאבד את כל שפיותו בעבור בצע כסף. בראש השנה הוא מוסר את דירתו הפרטית. לא מעניין אותו היכן יתפלל, העיקר לעשות כסף. אתה יודע כמה כסף אפשר לקחת על דירה כזו בראש השנה בירושלים? לא מעניין אותי עכשיו היכן אתפלל. דבר ראשון אני יוצא. להיכן הוא הולך? הוא לא מגיע לשום מקום. עכשיו הוא טוען: הלא שמעתי שהגם שהאדם נוטל כסף, אם הוא מתכוון לשם מצוה, זה נקרא מעשה חסד. נכון, אבל כל זה אם אתה מרגיש תענוג בעשיית המצוה. לא כשאתה שקוע כל כולך בעשיית כסף.

זהו הכלל, הפרס צריך תמיד להיות

באופן שיתן לאדם דחיפה מן הצד, אבל אח"כ ימשיך לנסוע לבד. הכלל הוא שאי אפשר להישאר עשו. מאוד לא נעים להישאר אחד כזה ששקוע לגמרי ב'עשר בשביל שתתעשר'. **וצריך להתפלל הרבה לריבונו של עולם שיצילנו לבל ניתפס בקליפה זו.**

לעשותו כי הוא חושש ממה יאמרו ומה יגידו, ויודעים שלאחר מעשה, הוא יהיה מרוצה עד מאוד, והזוג יחיה כל הימים בטוב ובנעימים, אזי ראוי ונכון להפעיל עליו מכבש של לחצים בבחינת כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. אבל אם מכריחים אותו להסכים לשידוך שאינו הגון, הרי לא ייבנה מזה כלום, והסוף יהיה שזה יתפוצץ בקול רעש גדול.

אותו דבר כשפועלים עם האדם באופן של מתוך שלא לשמה בא לשמה. עכשיו הוא רוצה להרוויח משהו. הוא אוהב עכשיו כסף, הוא אוהב עכשיו כבוד. זה שמדבר אליו עכשיו. טוב, אפשר לעבוד עם זה. עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר. הוא רוצה להרוויח כסף. הרמב"ם אומר: זה לא מופרך. אתה יכול לדבר אתו על עשר בשביל שתתעשר. אבל מה התוכנית שלך? **אם לעולם לא ירגיש את הנעימות שבדבר עצמו כי אינך נותן לו להרגישה ואתה רק מבליט בפניו את האורות הצבעוניים שמסביב, לעולם לא יגיע לשום מקום.** להיפך, הוא רק ישקע יותר בקליפת השקר. הוא יחיה חיים של רמאות. ועוד תראה שגם את השבת יהפוך לאיזו סגולה. את הכל יהפוך לכסף.

השכרת דירה לשם הכנסת אורחים

רואים אנשים שאינם קולטים איך הם יורדים מדחי אל דחי. זה התחיל בדבר שלא היה כל-כך עקום, אבל הם כל-כך התעסקו בפרס, עד שהתעוותו לגמרי. במה דברים אמורים? - אנשים מחפשים דירות ליו"ט. מה דבר מקובל הוא שלוקחים על זה כסף. מה תשאל, הרי יש מושג של הכנסת אורחים!

לזכות
יהודה אפרים פישל בן פעלא
ומשפחתו

יום ראשון פרשת ויצא ו' כסלו תשפ"ד

תפילת ערבית - תפילה שנתקנה לחשכות הגלות

הקדושים שהאירו את העולם מעט שלא יהיה חשוך כל-כך, ונוכל להרגיש ולהכיר ולדבר עם הקב"ה.

אולם היות שכל אחד מהאבות דיבר עם הקב"ה מתוך מצב אחר ומתוך שורש נשמה אחר ומתוך שליחות אחרת שהוטלה עליו, קיבלה כל תפילה צורה אחרת, ואנו זקוקים לכל שלוש התפילות, לכן אנו מתפללים כל יום שחרית מנחה וערבית. אכן כשנלמד מעט את דברי הזוה"ק על תפילת ערבית, נוכל להבין את החילוק בין המהלך שהאדם מדבר עם הקב"ה בשחרית, לבין המהלך שהוא מדבר עמו בערבית. זה שני דברים שונים. אולי יש להן אותן מילים (בשמונה עשרה), אבל הן מגלות באדם חלקים אחרים מהרגשיו של האדם לגבי הקשר עם השי"ת, וכדאי לדעת זאת, כי הגם שאין האדם עוסק בתורת הקבלה, יש בזה דברים פשוטים המופיעים ברשי"י מסכת ברכות וכפי שהספרים מסבירים לנו איך האדם צריך להבין החילוק בין תפילת שחרית לתפילת ערבית.

יש מנהיג לבריאה

והנה דברים פשוטים יש שאפשר לראות מתוך הפרשיות ומהם נקבל את המבט הראשון. תפקידו של אברהם אבינו היה להיות הראשון המכיר את בוראו. עד אז היו כולם עובדי ע"ז ולא היה מי שיתעורר מתוך ראיית נפלאות הבריאה להכיר את

יעקב תיקן תפילת ערבית

שנינו במסכת ברכות (כו, ב): איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפילות אבות תקנום. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תיקן תפילת שחרית, שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפילה, שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל. יצחק תיקן תפילת מנחה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפילה, שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. יעקב תיקן תפילת ערבית, שנאמר ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפילה, שנאמר ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רינה ותפילה ואל תפגע ב.

ואיתא בזוה"ק ששלוש התפילות הן שלוש בחינות נפרדות. הוי אומר: לכל אחד מהאבות היה מהלך אחר בהבאת אורו של הקב"ה לעולם, ואף בתפילתם, פעל כל אחד מהם ענין אחר על פי המהלך המיוחד לו. ונבאר: כל שלושת האבות הביאו את אורו של הקב"ה לעולם, שבתוך חשכותו של העוה"ז יכירו ויידעו בני האדם שיש אלוקים בעולם. והעיקר הוא בעבור הדורות הבאים האחרים, שאנו בתוך כל מצב שאנו נמצאים בו, נוכל לדבר עם הקב"ה ולהכיר בנוכחותו. הם תיקנו את ג' התפילות בשבילנו, וכל יהודי שיכול לעמוד ולהתפלל, אין זה אלא בזכות האבות

עליו הכתוב אומר: ואותי השלכת אחרי גויך, אל תקרי גויך אלא גאיך. אמר הקב"ה: לאחר שנתגאה זה - קיבל עליו מלכות שמים". וראיתי ב'דברי ישראל' שאמר: בצדקה אנו רואים שגדול המעשה יותר מן העושה, ואף כאן מי שעוסק בצרכי אכילה, היינו בענייני מסחר ופרנסה כדי שיהיה לו מה לאכול, הוא חמור מהאוכל עצמו. הוא ממלא את מוחו במחשבה שהוא יכול לעשות ולפעול ולסבב עוד לפני שהכיר שיש מנהיג לבריה.

כשאתה קם בבוקר, דבר ראשון אמור: מודה אני לפניך מלך חי וקיים שהחזרת בי נשמת. זה עולמו של הקב"ה. ברכות השחר. שלא עשני אשה, מלביש ערומים, פוקח עורים. זוהי תפילת שחרית. היא אומרת כך: אל תלך מיד לטרדותיך, לצרותיך, ולכל ההתמודדויות שלך. תפילת שחרית נועדה לעולם נקי. מכירים את הבורא. זהו תפקידו של אברהם אבינו וזהו תרומתו לעולם. הוא תיקן תפילה זו **ולכל יהודי יש כח להשתמש בתפילה זו אחרי ההכנה ולהביא לעצמו את האור הזה לראות את העולם במבט אלוקי בטרם הוא נכנס לעולם ההשתדלות**, וכך תהיה השתדלותו אח"כ באופן אחר לגמרי.

פנות אל המנחה

ובענין יצחק אבינו. יצחק אביו הוא צהריים, וכבר הביא **המגיד מטריסק** זיע"א **מהבעל שם טוב הק'** שאם האדם נזכר באמצע מלאכתו שעדיין לא התפלל מנחה ומוציא אנחה מפיו, אפילו מלאכים ושרפים אין להם השגה באנחה זו. למנחה יש נקודה מיוחדת שהיא **באה באמצע עיסוקי של האדם**. האדם נמצא אז בשיא פעילותו. הוא **עומד באמצע היום עסוק כל כולו בטרדותיו ועוצר הכל כדי לדבר עם השי"ת**. דבר זה אינו עבודה קלה. יצחק

הבורא, ואז הגיע אברהם וחשב מי ברא אלה ומתוך כך הכיר את בוראו.

תיקן אברהם תפילת שחרית שפעולתה כך: **האדם קם בבוקר ורואה בריאה חדשה, הנה עוד לפני שהוא מתחיל להתעסק בטרדות העולם, הוא מעמיד יסוד איתן - הקב"ה הוא זה שברא את כל מה שאני רואה**. שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. ואז הוא מתפלל תפילת שמונה עשרה ומחזק בלבו ההכרה שהשפע בא מלמעלה, וכך הוא עובר ענין אחרי ענין. החכמה באה מהקב"ה, וכיון שיום חדש היום, מתפלל אני אליו חננו מאתך דעה בינה והשכל. וכן אני מתפלל אליו היות שיום חדש היום שיביא הרהורי תשובה ושיביא רפואה וכן הלאה. הוא מתפלל וממשיך שפע לבריאה בטרם קרה דבר מה. תפילת השחר אינה מתייחסת לאיזו צרה שהאדם עובר, אלא האדם משריש באמצעותה את ההכרה שהבריאה החדשה הפרושה לנגד עיניו, היא כולה מונהגת על-ידי הבורא. כך האדם אומר בפסוקי דזמרה, שהוא מתבונן סביבו ורואה את השמש ואת הירח, האילנות והעשבים, כולם אומרים שירה לריבונו של עולם, ואף הוא מחליט להסתכל על הבריאה במבט הנכון ולזכור שיש מנהיג לבריה. **הוא מכיר את בוראו כדי שלא ליפול בטעות של ההסתכלות על העולם במבט החשוך**. מסתכל הוא על העולם במבט הנכון בדומה לאברהם אבינו. אברהם אבינו תיקן שכל יהודי יכול לעשות זאת.

לא תאכלו על הדם

תפילת שחרית היא תפילה שעליה מניחים דגש חזק שלא להתעסק לפנייה בשום דבר. הן ידוע מה שאמרנו **חז"ל** (ברכות י, ב): "מאי דכתיב לא תאכלו על הדם - לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם". ועוד שם: "כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל -

ואיתא **בספרים** שלמעשה השתמש יעקב בכוחם של אברהם ויצחק שהיו לפניו ותיקנו תפילת שחרית ומנחה, אבל הוא השתמש באותו אור כדי להמשיך את האור בתוך החושך פנימה. לולי אברהם ויצחק, מאוד היה קשה לו לעשות כן, אך היות שהם כבר תיקנו תפילות לשחרית ומנחה, יכול היה הוא להוסיף עוד ולהמשיך את האור לתוך החושך ממש.

ועוד איתא **בזוה"ק** שיעקב אבינו תיקן תפילה לא רק למצב של גלות, אלא גם **למצב של סוף הגלות**. סוף הגלות פירושו שמצד אחד **מצב החושך כבר הרבה יותר חזק**, ומצד שני **יש בו כבר ציפיה לישועה**. וזוהי **התפילה שהאדם נושא בלבו כשהוא בעת צרה**. פירוש: **יש לו צרה, יש לו כאב, ומתפלל שהקב"ה יחלצו מהצרה**, אבל תוך כדי כך **הוא מייחל ומקווה שהקב"ה באמת יחלצו ממנה**. תפילת ערבית נתקנה לזה. כך הוא בזוה"ק.

על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי

יתירא מזו איתא שם, כפי שהגרא"א זצ"ל מסביר זאת: **כשהאדם מתפלל ערבית, הוא עומד כבר לאחר כל טרדות היום** (בימינו קשה להבין זאת, כי בימינו יכולים לעסוק במשך כל עשרים וארבע שעות היממה בכל הטרדות), **וחוזר ומתיישב בדעתו**, וכיון שכן, הוא יותר קרוב אז אל ההרגשים שלו, **וממילא הוא משתוקק הרבה לריבונו של עולם**. על משכבי בלילות ביקשתי את שאהבה נפשי.

הפלא שבדבר הוא שאנו רואים כעין זה שכאשר האדם נמצא בצרה, כשהוא עסוק בה, ההרגשים שלו אינם חזקים. שלא נדע מצער, אך בשבעת ימי האבילות, אנשים באים ויוצאים ואין השבר מורגש כל-כך. הבעיה היא לאחר מכן כשהסערה שוכת,

אבינו היה מדת הדין. האדם אינו רואה את השי"ת בבהירות. מדוע אינו רואה? כי הוא פועל ועושה כאילו הוא יכול להסתדר לבדו. וכשהוא עוצר ונעמד להתפלל מנחה, הרי הוא **נלחם עם הרגשה זו שהוא יכול להסתדר לבדו**. זוהי עבודת המנחה. הוא **נלחם עם הקליפה של כוחי ועוצם ידי וזוכר שבאמת אינו יכול לעשות מאומה**.

סיפור חייו של יעקב אבינו

וכעת נדבר בענין ערבית אשר לה בחינה אחרת לגמרי. בזוה"ק יש הרבה מאמרים בענין תפילת ערבית ורבים מהם מדברים בענין הגלות והעוני שבתפילה זו. יעקב אבינו עבר הרבה גלויות, הרבה יותר משאר האבות. זה היה סיפור החיים שלו. ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. הוא **יצא מבית הוריו וברח בהרגשת נרדפות**. זהו המצב שבני ישראל עד ימינו אנו קיימים בו בגלותם. הם **נרדפים על-ידי אומות העולם הרוצים לכלותם והם מבקשים מהקב"ה שיצילים מידם**. במצב זה תיקן יעקב אבינו תפילת ערבית, והיה זה **כדי שהאדם יוכל להכיר את השי"ת מתוך צרתו**. זה סוג אחר של חושך. יש את החושך של כוחי ועוצם ידי באמצע היום, ויש את החושך של לילה. גם אצל לבן היה בגלות נוראית. שם הרי ניסה לבן בכל עת, לא רק לרמותו, אלא גם, ובעיקר, לשלוט עליו בכל מיני הקליפות והחושך. חלק גדול הוא מהגלות. יהודי השרוי בגלות פוחד לא רק שיהרגוהו, אלא גם שהקליפות ישתלטו עליו. כך איתא בזוה"ק.

הוי אומר: להיכנס לתחומם של הקליפות ולהאיר שם באור האלוקות, זהו דבר קשה. אברהם אבינו היה בארץ ישראל, במקום האור, ושם התפלל. לעומתו, יעקב אבינו, תיקן תפילה במקום בריחתו. הוא היה במקום שהקליטה שולטת בו, ומשם התפלל להקב"ה.

ההרגשים שלו. כך הוא ברש"י מסכת **ברכות** (יב, א) שמסביר מדוע בשחרית תיקנו לומר אמת ויצאיב ובערבית תיקנו לומר אמת ואמונה, וזה לשונו: ברכת אמת ויצאיב כולה על חסד שעשה עם אבותינו היא, שהוציאם ממצרים ובקע להם הים והעבירם, וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על במות אויבינו, כל אלה הנסים התדירים תמיד.

הן תראה שבשחרית אומרים אשרי ובערבית אין אומרים. אשרי פירושו שמעמידים את העולם לכפי שנברא. כך כתב ה'חתם סופר' שאשרי הוא לפי אותיות הא"ב, וכן ביוצר אור אומרים א-ל ברוך גדול דעה וכו' לפי סדר הא"ב, כי כשמזמרים להקב"ה לפי סדר הא"ב, מדברים בענין הסדר הטבעי של הבריאה. אינך מדבר עכשיו על הצרה שאתה עובר. זה לא נוגע עכשיו. דבר ראשון אתה צריך להסתכל ולראות שהקב"ה ברא את העולם. תראה מה קורה פה! יש שמש, יש שמים, יש ארץ. אומר האדם: בכל יום אברכך וכו' גדול הוא ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר וכו' הוא מדבר באופן כללי זהו המהלך של הבריאה ואני מכיר בזה. הוא מתלהב מזה. וכפי שהאדם אומר כל בוקר אשרי, וכפי שהוא אומר כל בוקר א-ל ברוך גדול דעה, ולא על צרה שהוא נגאל ממנה, אלא על עצם המציאות שהקב"ה ברא בריאה נפלאה כזו, כך הוא אומר גם עזרת אבותינו. הקב"ה צוה אותנו לומר ק"ש כדי שהאדם יתנהג כדבעי, וכשהוא מתנהג כדבעי, אזי ויצאיב ונכון וקיים וישר. זה מקובל, זה טוב, זה יפה, זה נפלא. ואז הוא אומר: הקב"ה תמיד עזר לנו. עזרת אבותינו אתה הוא מעולם. הוא מדבר בענין

כי אז ההרגשים צפים. אומר הגר"א **שבתפילת הערבית האדם קרוב ביותר אל ההרגשים,** אל איזה הרגשים? אל ההרגשים האמיתיים שלו, אל ההשתוקקות לקדושה. הוא כאילו ממאס בטרדות יומו - היכן הייתי כל היום? סתם בזבזתי את זמני על ריבוי השתדלות וכדומה. זהו פירוש הפסוק על משכבי בלילות. כשהאדם שוכב על מיטתו בלילה, מוחו חוזר. להיכן המוח חוזר כשמרבים ועוזבים את הכל? הוא חוזר אל ההרגשים העמוקים. הבעיה היא כשהאדם מעורר אצלו הרגשים עמוקים לדברים אחרים, כי אז מוחו חוזר אליהם, אבל זהו טבעו של המוח.

נפשי אויתך בלילה

עוד פסוק הוא מביא (ישעיה כו, ט) נפשי אויתך בלילה. בלילה יש לה נפש תשוקה מיוחדת לריבונו של עולם. אף רוחי בקרבי אשחרך. מבפנים אני שוחר לך. יעקב אבינו תיקן תפילה בכזה מצב. בתחילה היה אצל אביו ואמו והיה טוב ונפלא. אך כשהאדם מתרחק קצת. הוא ברח ואין לו את משפחתו, הוא מתגעגע. הוא מתגעגע לריבונו של עולם. הוא רוצה להרגיש שוב את טעם הקדושה. לאחר שטעם את הטעם של כוחי ועוצם ידי ביום, הוא עכשיו ממאס בזה וחוזר לתשוקתו המקורית להיות קרוב אל ה'.

נמצא שתפילת ערבית יש לה שתי נקודות של חושך. נקודה אחת שהוא עדיין בתוך צרת הגלות. עשו רודף אחריו להורגו. והנקודה השניה שהוא משתוקק לזכות לאורו של הקב"ה וכואב לו שהוא רחוק מבחינה רוחנית.

להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות

והנה כשהאדם מתפלל תפילת ערבית, הוא צריך שתהיה לו היכולת לגלות את

הוא זוכר שהקב"ה נמצא אתו ושבּוּדאי יגאלנו כפי שגאל את אבותינו במצרים.

ויבן לו בית

ופלא הדבר שיש עוד בזה"ק שהמקור לכך שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית, הוא בפסוק שנאמר לאחר שנפגש עם עשו: "ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות". הוי אומר: בפעם הראשונה **התפלל תפילת ערבית על כך שהקב"ה הולך להצילו**, ובפעם השניה **התפלל על כך שהקב"ה הצילו כבר**. ויכולים לראות הרבה בספרים שיעקב אבינו תיקן תפילת ערבית כנגד בית המקדש השלישי. ולכאורה זה נראה כסותר מה שנאמר שתיקן תפילת ערבית כנגד מצב הגלות. אך באמת אין בזה סתירה. ראשית, מפני שבזוהר הקדוש כתוב להדיא ש'ויפגע במקום' הוא תפילת ערבית ראשונה, 'ויבן לו בית' הוא תפילת ערבית שניה. הראשונה על הציפיה והשניה על הישועה.

אך יותר מזה, האחת בונה את השניה, כי מה הפירוש שהאדם מתפלל כשהוא במצב של עניות? מה הפירוש שהוא מתפלל במצב של גלות? פירושו של דבר הוא **שהוא מבין שהקב"ה נמצא עמו בגלותו**. אחרת, מה אתה מתפלל כאן? אתה מתפלל כי אתה יודע שאתה יכול לדבר עם הקב"ה הגם שאתה בגלות. רגע אחד! **אם אתה יכול לדבר אתו בעודך בתוך הגלות, סימן הוא שאתה מכיר בגאולה שבתוך הגלות**. אתה מכריז שאין לך סיבה להתייאש בתוך הגלות כי הקב"ה עתיד להוציאך ממנה. עדיין אינך בגאולה ממש, עדיין לא הגעת לשם, אבל אתה מאמין בזה, אתה מדבר מזה, אתה מקשר את עצמך למצב של גאולה הואיל ואתה מצפה לה.

נמצא ששתי התפילות של יעקב אבינו משלימות זו את זו. הוא התפלל את

החסדים. הוא תמיד עשה לנו חסדים. בקע להם הים והעבירם. וכך הוא הולך להתפלל שמונה עשרה. הוא ממשיך חסדים. זה מה שהוא עושה בתפילת שחרית.

מה שאין כן בברכת אמת ואמונה שבה **הוא מדבר אף על העתידות**. להבהיר יותר: רש"י עולה על דברי הגמרא שם: "כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית, לא יצא ידי חובתו, שנאמר: להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות". ועל זה פירש רש"י: "וברכת אמת ואמונה מדבר בה אף על העתידות, שאנו מצפים שיקיים לנו הבטחתו ואמונתו לגאלנו מיד מלכים ומיד עריצים ולשום נפשנו בחיים, ולהדריכנו על במות אויבינו, כל אלה הנסים התדירים תמיד". זהו הפירוש **אמונה כשהאדם עדיין לא נושע**. הוא עדיין רחוק, הוא בורח מעשו. יש לו אנשים שרודפים אותו, יש לו אנשים שמבזים אותו, יש לו אנשים שמקנאים בו, **והוא מתפלל מהקב"ה מתוך מצבו זה**. התפילה היא לא רק: רבונו של עולם! חלצני מצרתי. אלא כך היא התפילה: **רבונו של עולם! הצילני. אני יודע שתצילני ואני מצפה לכך. עזרת לאבותיי במצרים ועכשיו תציל גם אותי**.

וזהו סיום דברי רש"י "כל אלה הנסים התדירים תמיד", היינו מה שאנו רואים בעינינו שהקב"ה מציל אותנו מצרות שונות, מרשעים ואומות שפלות, כפי שאומרים ב'והיא שעמדה'.

הנה אנו רואים מדברי רש"י שתפילת ערבית נתקנה כדי שהאדם יוכל לגלות את האור האלוקות בתוך החושך ולהכיר שהקב"ה נמצא בתוך הגלות. האדם מתפלל תפילת ערבית כעני, כך איתא בזה"ק. הוא מגיע אל התפילה בהכנעה, כי הוא שרוי עכשיו בגלות, אבל בעודו בתוך הגלות,

הא"ב של יומך. תכיר את בוראך. אמור שלום עליכם. כפי שהאדם אומר לחבירו: נעים להיפגש. מה שמך? מאין אתה? עושים היכרות. תעשה היכרות עם השי"ת. דע מי הוא. **ואז הוא נכנס אל עולם המעשה, פועל ועושה מה שצריך, ובהגיע הליל,** הוא מתפלל **תפילת ערבית שהיא התפילה של אמונתך בלילות,** ולכן אומרים אז **אמת ואמונה.** ויעקב תיקן אותה במצב כזה. למד קצת חומש ותראה שזה היה מציאותו של יעקב, ובתוך מציאות זו, תיקן את התפילה הזו וזכה להיות בחיר שבאבות ולהתפלל ערבית בבית המקדש השלישי - ויבן לו בית. למה? **בשכר שהתפלל בתוך הגלות מתוך אמונה שאין הקב"ה מזניחו.**

והאידינא נהוג עלמא לשווייה חובה

והנה ידוע לנו שיש נידון **במסכת ברכות** (כו, ב) אם תפילת ערבית רשות או חובה. לגבי התפילות שחרית ומנחה, אין נידון כזה. פשוט שהן חובה. רק לגבי תפילת ערבית יש נידון כזה, כי אפשר שהיא רשות. ופירש **רש"י** (שבת ט, ב) בטעמא דמילתא כי תפילות שחרית ומנחה הן כנגד התמידים של שחר ושל בין הערביים שהן חובה, ותפילת ערבית היא כנגד הקטר חלבים ואימורים שאינו מעכב את הקרבן. ולהלכה נפסק שתפילת ערבית רשות, ומכך מקום **כתב הרי"ף:** והאידינא נהוג עלמא לשווייה חובה.

ואמר **הגה"ק מסאטמאר** זיע"א ש'והאידינא' הכוונה לגלות. והאמת שהרעיון גלום בדברי הוזה"ק. והיסוד הוא כזה: שואלים את האדם - אמור נא! היתכן שעכשיו שאתה שרוי בגלות אינך הולך להתפלל תפילת ערבית?! אתה נורמלי?! הלא זוהי התפילה של הגלות! מילא בזמן הבית שהקריבו התמידים בפועל, אבל **היום כשהיהודי שרוי בפועל בגלות, הלא זוהי**

הראשונה כי ידע שעתיד להתפלל את השניה. **מודה אני לפניך על כל החסד אשר עשית עמדי ואשר אתה עתיד לעשות עמי. זה ברור אצלו.** בשבת קודש יודע האדם שהקב"ה עתיד לעזור לו. והתפילה אף היא מכניסה את האדם למצב של שבת קודש, והרי הוא מבין שהוא יכול לבקש כי הקב"ה לעולם לא יזניחנו.

כי לא אעזבך

אכן הקב"ה באמת הבטיח ליעקב אבינו שלא יזניחנו. אך הדבר מפליא כי בסדר הפסוקים אנו רואים שיעקב זכה להבטחה זו רק לאחר שהתפלל. "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשבתיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך". יתכן שתוצאה הוא של תפילת הערבית שלו. כיון שהבין שהקב"ה נמצא עמו בתוך גלותו, זכה שהקב"ה יתגלה לו ויתן לו את הבטחתו. הן כך הוא תמיד, **כשהאדם בוטח בה', המתנה הראשונה שהוא מקבל היא שהקב"ה מתגלה לו קצת.** כפי שראינו אצל אברהם אבינו שהקב"ה אמר לו: אם אתה בוטח בי, לא אסתתר ממך, ולכן אגלה לך שאני הולך להפוך את סדום. אינני מתחבא ממך אם אתה מצדך זוכר שאני קיים. זהו הכלל הידוע של ה' צלך ושל עיני כל אליך ישברו. אם אתה מרים את עיניך לשמים בבחינת עיני כל אליך ישברו, הקב"ה מביט עליך לספק לך כל צרכיך, בבחינת עיני ה' אל יראיו למייהלים לחסדו.

למדנו אפוא דבר פשוט שעל האדם לדעת **שבבוקר יש לו תפקיד.** תשכח קצת מצרותיך. **דבר ראשון תקבע מסמרות מה זו הבריאה, מהי המציאות.** לכן אומר האדם אשרי, ולכן הוא אומר יוצר אור, ואף תפילת השמונה עשרה שלו היא באופן זה. הוא יודע שיש סדר. **הכרת הבורא היא**

אתו בתוך צרתו. זהו הזמן המיועד לכך. ודאי הדבר שהאדם יכול לבוא בכל עת אל ה' ולדבר על צרותיו, אבל כשהוא מגיע לתפילת ערבית ומרגיש קצת עגום ברוחו, הוא זוכר שזהו הזמן לכך. כשהוא אומר ברוך אתה ה' גאל ישראל, הוא מבין היטב מה הוא אומר, וכשהוא מבקש והסר ממנו אויב דבר וחרב ורעב ויגון, הוא מתחבר היטב למילים. גם כשאומר שיר המעלות קודם התפילה. כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות, ה' צבאות עמנו. אלה פסוקים שהאדם אומר כשהוא שרוי במצב קשה.

הקב"ה ברא מצבים של חושך. לילה הוא שם כולל לכל מיני החושך. עכשיו זה הזמן שתדבר עם השי"ת ותבקש ממנו אל תשליכני מלפניך. ובתפילת שמונה עשרה של ערבית, אז הוא יכול להאיר את חשכותו, כי יעקב תיקן את התפילה דווקא למצבי החושך. והאידיא נהוג עלמא לשוויה חובה.

ואתו תלמיד רבי שמעון בן יוחאי הוה

וזהו הביאור בדברי הגמרא שם **בברכות**: תנו רבנן: מעשה בתלמיד אחד שבא לפני רבי יהושע, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר ליה: רשות. בא לפני רבן גמליאל, אמר לו: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו: חובה. אמר לו: והלא רבי יהושע אמר לי רשות! אמר לו: המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש. כשנכנסו בעלי תריסין, עמד השואל ושאל: תפלת ערבית רשות או חובה? אמר לו רבן גמליאל: חובה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שחולק בדבר זה? אמר ליה רבי יהושע: לאו. אמר לו: והלא משמך אמרו לי רשות! אמר ליה: יהושע, עמוד על רגליך ויעידו בך! עמד רבי יהושע על רגליו ואמר: אלמלא אני חי והוא מת -

הרגשתו, זוהי התפילה שמדברת בשפתו. כפי שיש שהאדם מרגיש שמזמור אחד מתוך ק"ג מזמורי התהלים הוא המזמור שלו, עכ"פ במצב זה. מזמור זה מדבר אלי, מזמור זה מסביר את מצבי באופן ההולם ביותר. תפילת ערבית מסבירה את המצב של בני ישראל בגלותם. הם נמהרים, נחפזים, מושלכים. ויצא יעקב. הם בורחים מעשו ופוגשים את לבן. כל-כך הרבה פרשיות. כשהם מתפללים ערבית, הם מתקנים את השכינה. כך איתא בזה"ק, **האדם זוכר שהשכינה נמצאת עמו בתוך הגלות, עמו אנכי בצרה, ומתפלל באופן זה.** וכשהאדם מבין מה גלום בתפילת ערבית, **זה יכול להאיר לו הן את הגלות הכללית והן את הגלות הפרטית.**

הכנה לתפילת ערבית

ידוע שה'דברי חיים' **מצאנו** זיע"א היה משקיע עבודה גדולה בתפילת ערבית ובהכנתו לתפילה זו. אכן אחד מהקשיים הקיימים בתפילת ערבית הוא שאין עושים לה הכנה כראוי לה. כזה הפסד, כזה כאב. הכאב הוא כי לפעמים יש לו לאדם את האפשרות לעשות הכנה, אבל אינו מבין אפילו שיש לכך ענין. נביא דוגמא לכך. הן רבים המה האנשים שיש להם סדר לימוד בערב, אך מעולם לא עלה בדעתם לקבוע את תפילת הערבית לאחר הלימוד כדי שהלימוד יהיה להם כהכנה לתפילה. הכנה לתפילת שחרית, היא מושג ידוע לכל, אבל הכנה לתפילת ערבית, מי שמע או ידע?

כמדומה שה'דברי חיים' היה הולך למקוה קודם מעריב. כמו כן ידוע מבנו ה'דברי יחזקאל' **משינאווא** זיע"א שאמר: במעריב יכולים לפעול 'פויגל מילך'. כלומר, אפשר לפעול או את הדברים הטובים ביותר, כולל מותרות. בתפילת ערבית יש לו לאדם הרגשה נפלאה שהקב"ה נמצא

להיות זה שהכיר את בוראו לראשונה ולהכניס את השי"ת בעולם על-ידי עשרה הנסיונות. ליצחק אבינו היה תפקיד אחר. הוא היה עולה תמימה לריבונו של עולם. הן כך אנו רואים שהתורה אינה מאריכה במעבריו של יצחק. ראו נא כמה פרשיות יש על יעקב. מפרשת תולדות עד פרשת ויחי, וכן על אברהם אבינו יש כמה פרשיות, לך-לך, וירא, חיי שרה. ניסיונותיו מתוארים הרבה. לעומת כן, על יצחק אין כמעט כלום. היה קצת בפרשת תולדות ומיד עברה התורה ליעקב.

התשובה היא שליצחק לא היה תפקיד זה. היתה לו פרשה אחת עם הבארות, והיא היא הנסיון היחיד שהיה לו שהתורה מדברת עליו. והמפרשים מדברים על זה. אך נקודת הדבר היא שהעבודה שיש לנו בכל הדורות, היא עבודתו של יעקב. היתה תקופה של אברהם אבינו. אך היום, כלומר באלפיים שנות הגלות, אנו עובדים עבודתו של יעקב. ולכן אנו צריכים ללמוד את הפרשיות שלו דווקא. אמנם אנו צריכים לדעת שהיה יצחק אבינו, הן בסוף הוא זה שילמד עלינו זכות ועל ידו נצא מן הגלות, אבל מה שאנו צריכים ללמוד בעיקר, זה מה שנוגע לנו לענין העבודה. ומה שנוגע לנו לענין העבודה, זה הפרשיות של אברהם ויעקב. **בתחילה צריך האדם לעבוד את עבודתו של אברהם, להכיר את בוראו, ואז הוא צריך לעבוד את עבודתו של יעקב, להכניס את השי"ת בתוך החושך.**

אין האדם יכול להשלים את עצמו ולהמשיך את האלוקות אל תוכו אם אין לו את כל שלושת האבות, את כל שלוש התפילות. צריך להבין זאת ולהסיק מזה שתפילת ערבית לא חוטפים, אלא מתפללים. האדם הוא עולם קטן, וכפי שאין השי"ת יכול להיכנס בעולם אם אין בו

יכול החי להכחיש את המת, ועכשיו שאני חי והוא חי - היאך יכול החי להכחיש את החי? היה רבן גמליאל יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו כו'. וסוף דבר היה שבעבור כך הורידו את רבן גמליאל מנשיאותו עיי"ש.

ובסוף כל האגדה שם איתא: ואותו תלמיד (ששאל תפילת ערבית רשות או חובה) רבי שמעון בן יוחאי הוה. וכתוב בשם **הצדיקים** שרבי שמעון לא אבה לקבל את דברי רבי יהושע שתפילת ערבית רשות, וזאת על פי דרכו בזה"ק שהתיקון הגדול לשכינה נעשה דווקא בתפילת ערבית, כי אז כשהשכינה בגלות מביא האדם בתפילתו אור ותיקון לשכינה. ולכן לאחר ששמע מרבי יהושע שתפילת ערבית רשות, הלך לרבן גמליאל, כי רצה שיישאר הדין שתפילת ערבית חובה. ובעיקר פעל כן רבי שמעון כי נשמתו ירדה לעולם למצבם של ישראל בגלותם. היא באה לעולם חמישים שנה לאחר חורבן הבית השני, ועל זה היתה עבודתו ותורתו שלבני ישראל יהיה הכוח להחזיק מעמד בגלותם. חס ושלוש שתשכח תורה מישראל. נמצא שרבי שמעון הוא בעל המימרא "והאידינא נהוג עלמא לשווייה חובה", **שיידע האדם במצבים של חושך לנצל את הכוח לדבר עם השי"ת.**

תמכתי יסודותיי בשלושת אבות

וצריך להבין זאת יותר לעומק. כפי שאנו מבינים שתפקידים שונים היו להם לאבות הקדושים אשר רק כך נבנית האומה הישראלית. מוכרח היה להיות אברהם, מוכרח היה להיות יצחק, ומוכרח היה להיות יעקב, וכל אחד היה צריך להתמודד עם דברים שנוגעים היו לנשמתו ולבניית האומה. אורות שונים. כלומר, להכניס את השי"ת באופן אחר. אברהם אבינו היה צריך

לעומת כן בתפילת ערבית, וכל שכן בחורף, יש לו לאדם אפשרויות רבות, והוא יכול לבחור לעצמו שעת תפילה שתהיה לו יותר טוב לנפשו, וכך הוא יכול לבנות לעצמו חלק חדש ברוחניות שלא ידע שהוא קיים בכלל ואינו יכול להשלימו בשום ענין אחר.

זהו חוץ מק"ש של ערבית שמחדיר את האמונה בלילה. זה הולך עם סדר שלם. הברכות שלפניה והברכות שלאחריה. והכל כדי להסמיך גאולה לתפילה, כידוע שסמיכת גאולה לתפילה בלילה אינה דומה לסמיכת גאולה לתפילה ביום. אכן על האדם לדעת שזה מה שמביא גאולה, ויבן לו בית. הגאולה תלויה בתפילת ערבית יותר מאשר בתפילת שחרית, כי בתפילת ערבית האדם מהפך את החושך לאור.

והביאור הוא כזה: **אם אתה יכול להבין שהקב"ה נמצא במצבי החושך, אתה מוכן להביא גאולה.** תפילת שחרית אינה מביאה הבנה זו. בתפילת שחרית האדם אומר שהקב"ה ברא את העולם. **בתפילת ערבית הוא אומר שהקב"ה נמצא גם בתוך החושך** ולכן אינו מתפעל בתוך החושך אלא רואה בעדו, **וכיון שכן הוא מביא לעולם את המצב החדש, המצב של בית המקדש השלישי שהוא אור חדש.** וכשהאדם עובד על זה, מתפלל שיוכל להתפלל ומכין את עצמו ועושה השתדלות, הקב"ה מסייע לו למצוא את האור החדש שבו יוכל להאיר את יומו ולעשות תיקונים לשכינה ולהתקרב אל ה' ולקרב את הגאולה השלימה.

אברהם יצחק ויעקב עם העבודות שהיו להם, כך אין הוא יכול להיכנס באדם אם אין לו את כל שלוש התפילות. אפילו יש לו תפילות שחרית נפלאות, **אם תפילות הערבית אינן כאלה, אין אורו של הקב"ה יכול להגיע לכל המקומות בנפשו.**

על האדם להבין שזה שהתפלל תפילת שחרית כדבעי, אינו מכסה על תפילת הערבית שלו. כי אין קשר בין התפילות. **האדם צריך לבטל את הרגשת ה'כוחי ועוצם ידי' על-ידי תפילת מנחה, ולבטל את שברונו ועגמומיותו ולבנות את הציפיה שלו לישועה על-ידי תפילת ערבית, ולהעמיד את התחלת הכרת הבריאה והבורא בתפילת השחר.**

יש לך שעת הכושר

ומי שהוא אדם מסודר, יכול לקחת הרגשים מסוימים ולומר: אה, אלה שייכים למנחה. את אלה צריך לטפח במנחה. וכך אכן עשו צדיקים. וכאמור, יראי ה' שהבינו את זה וחיו עם זה, עשו כל טצדקי להכין את עצמם לתפילת ערבית. האדם צריך להכיר את עצמו וצריך להכיר את סדר יומו. הוא צריך להכיר את כח הריכוז שלו ולבחון את עצמו מה עובד בשבילו ומה אינו עובד בשבילו. בדרך כלל, יש לו לאדם אפשרויות להכין את עצמו לתפילת ערבית יותר מאשר לתפילת שחרית. בתפילת שחרית יש קצת לחץ. אדם מן השורה שיש לו עבודה ומשפחה, אין לו את כל האפשרויות. הוא עושה כל מה שהוא יכול, אבל אינו יכול לעשות מה שהוא רוצה.

לזכות

החתן **אברהם ישכר בער בן פיגא דינה**
והכלה **רחל בת חיה בינה**
נדבת הר"ר **שלמה יונגער הי"ו**

יום שני פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ד

הדרך לחנך גדולים וקטנים לטעם דקדושה

מה תעביר ביום פקודה

עוד נקדים שכאשר מדברים בחינוך, בדרך כלל דנים רק באיזה אופן לחנך, כגון שנעשה זאת עם מאור פנים, ושלא נהיה קשוחים מדי, אלא נקיים מה שאמרו **חז"ל** ימין מקרבת ושמאל דוחה, וכן שנעשה זאת בעיקר על-ידי דוגמא אישית, כי כשהאדם מתנהג ככמות, לומדים ממנו הילדים והתלמידים יותר ממאה דרשות. כל אלה אופנים הם כיצד להעביר את אור התורה, פעם צריך להעבירו במילים, פעם בלי מילים, פעם צריך לצמצם ופעם צריך להרחיב, וכן הלאה.

אך עלינו להניח דגש על עוד נקודה. מה אנו רוצים להעביר? נניח שיש לך כבר את הכלים הטובים ביותר, יש לך את החיוך ואת המהלך ואת הסגנון והשפה, אבל מה אתה רוצה ללמד את בנך? והנה בדרך כלל אף אחד אינו שואל את השאלה. למה? כי הוא אומר לעצמו שהתשובה כה פשוטה שאין צריך לשאול בכלל את השאלה. "מה הכוונה מה אני רוצה ללמד? אני רוצה ללמדו להיות יהודי ירא שמים". מה הפירוש להיות יהודי ירא שמים? "מה הפירוש מה הפירוש? הכל אני רוצה ללמדו. יראת שמים, תפילה, תשובה, תורה. ואטו כי רוכלא אנא ליחשיב וליחיל?!". אך האמת שכאשר יש לו לאדם חוסר בהירות, אינו יכול להעביר מה שצריך להעביר.

אחלי יכוננו דרכי

נעסוק הפעם בנקודה אחת בחינוך, אך נקדים ונאמר שחינוך הוא לאו דוקא לקטנים, אלא עניינו **להרגיל את האדם** כמו שפירש **רש"י**, ולתורה יש מהלך איך להרגיל את האדם לקדושה באופן שיישאר אצלו לאורך ימים ושנים. הוי אומר: כפי שבחינוך הבנים, פועלים להרגילם בעניני קדושה באופן שיתקיימו אצלם וגם כי יזקינו לא יסורו מהם, כך כל יהודי נושא תפילה לריבונו של עולם אחלי יכוננו דרכי. הוא מתפלל שדרכי ה' יתקיימו אצלו, ולא שיעשה קבלות שיחזיקו מתענית אסתר לפורים. **האדם יודע שבתורה גלומה אור לחנכו ואם יחנך את עצמו על פי התורה, יסייע לו הקב"ה שגם כי יזקין לא יסור ממנו.** אכן, כן, חנוך לנער יכול להתקיים גם בבגרותו של אדם, כי חלקים יש בחייו שעדיין לא עובדו, ושם הוא עדיין נער.

הן תראה שמושג החינוך היה גם אצל כלי המקדש ואצל הכהנים שחינכו אותם על-ידי מנחת חביתין. הא לך שאין זה קשור דווקא לבית חינוך או לגיל מסוים. **התורה נתנה לנו אור מיוחד שנוכל להתחיל בלימוד התורה ובקיום המצוות באופן שייספגו באדם,** וכיון שייספגו בו בסייעתא דשמיא, יהיה להן קיום אצלו.

צריך שמישהו יתפוס אותי ויכריחני, ואתה היה לך השכל לעשותו. כבר דיברנו שכך הוא פעמים הרבה בשידוך שמציעים לו לאדם, שידוך שמצד עצמו הוא ראוי והגון, אך האדם ירא לעשותו מפני הבושה, שכאשר מכריחים אותו בהפעלת לחץ לעשותו, הוא אח"כ אסיר תודה על כך. והיינו ג"כ כאמור, כי האדם באמת רוצה לעשות את הדבר הנכון, אך יש לו דבר מבחוץ שהוא מעכב, **וכשמכריחים אותו, הוא טועם את האמת ורואה שאך טובתו הוא.**

ביאר ה'בית הלוי' שזהו מתוך שלא לשמה בא לשמה. **כשיעסוק האדם בתורה, הגם שיעסוק בה בגלל דברים חיצוניים בלבד, יתחמק אליו איזה ניצוץ של קרבת אלוקים.** אכן אם זה יהיה שלא לשמה חמור, כגון לקנטר, לא יועיל לו, ועל זה נאמר נוח לו שלא נברא כדאיתא **בתוספות**, אבל אם מדובר בשלא לשמה היותר קל, כגון שמשלמים לו בכולל, כיון **שבמהותו הוא רוצה ללמוד תורה** אלא שצריך שידחפוהו, **כשילמד תורה הגם באופן זה, ירגיש את טעם התורה, ויחפוץ בעצמות לימוד התורה.**

מרגילים את הגוף

ונרחיב: ידוע שכאשר מחנכים ילד (ושוב, הילד הוא רק כמשל, והוא הדין באדם המבוגר), רגילים לומר שהילד הקטן אין לו עדיין השגה בדביקות. אכן כן, אם תיקח ילד בן תשע או בן אחד עשרה, האם יש לו השגה בנשמת?! הלא הוא יכול לחטוף מאחיו את הממתקים שלו תוך כדי אמירת הנשמת. הוא יכול להתלהב באמירת הנשמת ורגע לאחר מכן להתלוצץ. הוא ילד. אבל מה? - תביא אותו לבית הכנסת, שיסתובב בבית הכנסת ויתרגל. אתה **צריך לקחת את גופו ולהכניסו במצב כדי שבהיכנסו לגיל**

עד שיאמר רוצה אני

ובכן, הבה נציג לפנינו יסוד כללי לגבי השאלה מה רוצים להעביר. בשבוע שעבר הזכרנו את דברי ה'בית הלוי' (פרשת יתרו) בענין מאמר חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אע"פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שצריך להבין את פשרו, כי לכאורה לימוד התורה שלא לשמה טומן בחובו סכנה, שהרי הוא מפרנס את רצונו לכסף ולכבוד ומרחיקו מן האמת, ואם כן מדוע הוא נחשב לדבר הגון עד שיאמרו שמתוך כך יבוא לשמה?

והסביר ה'בית הלוי' על פי דברי הרמב"ם בגירושין ובקרבנות שהדין הוא בהם שאפשר לכפות את האדם, כי הגם שצריך שיהיו לרצונו, כופין את האדם עד שיאמר רוצה אני, וטעם הדבר כי **באמת האדם רוצה לעשות רצון ה', אך יש לו דבר מבחוץ שמעכב**, על כן צריך להכותו באופן שיוסר העיכוב ויאמר רוצה אני. זהו הכלל. פעמים שצריך להכות כדי שלא תהיה לו לאדם ברירה וירצה לעשות מה שצריך. ואין זה הכאות של עונש, אלא הכאות להסיר העיכוב. ועיקר הנקודה הוא שאם בתחילה האדם מתנגד ומתנגד, **לאחר שמכים אותו והוא עושה, הוא מרגיש כל-כך טוב עם זה, ונהנה כל-כך שהכריחו אותו.**

מודה על ההכאות

כמה פעמים יש לו לאדם מצב כזה בחייו. הוא היה זה שהתנגד, ואלף פעמים אמר: איני רוצה. אל תטריד אותי. התנתק ממני. ואחרי שעשה את הדבר הנכון, הוא כל-כך נהנה. אם אדם אמיתי הוא, הוא מתקשר לפלוני ואומר לו: יישר כוחך שהכרחת אותי לעשותו, זה היה הדבר הנכון בשבילי. בזמנו לא רציתי. אך הייתי

נמשך למקור חיותו ולכן הוא יודע מיד מהיכן לאכול, ולכן כשהיתה התגלות כזאת, אמרו זה א-לי ואנוהו. ועוד איתא שם: מנין שאפילו עוברין שבמעי אמן אמרו שירה? שנאמר במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל. הם השיגו את ההתגלות האלוקית ואמרו זה א-לי ואנוהו.

נכון שהמציאות יותר קשה כי הדעת איננה שנוכל להסביר לו באותיות וללמוד דברים עמוקים. אי אפשר ללמוד אתו מהר"ל וספרי חסידות. זה לא מתאים. הוא לא יקלוט. כשאתה מדבר על אותיות והסברים ודברים עמוקים, באמת צריך שהמוח ייבנה תחילה. ויש הרבה בגמרא שלא יעמיסו את הילד יותר מדי. הוא לא מסוגל עכשיו. אתה מעמיס אותו בדברים שאין לו את הכלים להם. זהו כלפי חלק הלימוד, אם אתה רוצה שתיכנס בו ההבנה לכל מיני דברים. הוא עדיין לא הגיע לגיל. אבל **כלפי ההרגש של קרבת אלוקים, הלא זה קיים. יש לו נשמה. היתה לו ברית מילה.** הוא קיבל נשמה. ונשמה זו משתוקקת לריבונו של עולם. התבוננו מסביב ותראו שילד יכול גם יכול לטעום טעם דקדושה, אלא שפעמים הרבה איננו זוכרים זאת.

גם כי יזקין לא יסור ממנה

המהלך האמיתי של חינוך, גדולים כקטנים, הוא **להביא את האדם לטעום טעם דקדושה.** פעם ועוד פעם ועוד פעם. אח"כ הוא כבר ירצה בעצמו. מה תאמר, הלא תהיינה לו מלחמות גדולות, כי היצר הרע ימשכנו לצד השני. נכון, אבל **יהיה לו זכרון של קדושה** ויאמר: **איני רוצה לאבד זאת, אני רוצה את התענוג שהיה לי כשהייתי כל-כך מרומם.** אצל המבוגר מהו הדבר שבאמת עובד? אתה כבר לא יכול

המצוות יבוא לכלל דעת, יהיה עם מי לעבוד. אם הגוף יהיה רגיל לקום באיחור ולדבר מה שרוצה ולאכול מה שרוצה, וכן הלאה, אזי כשיבוא לכלל דעת, יהיו לו הרגלים קשים ולא יהיה עם מי לעבוד.

נמצא שבשנים הראשונות כשמחנכים את הילד, **מחנכים רק את המעטפת החיצונית, כדי שיהיה לו גוף שאינו מתנגד למושגים החדשים** שיקבל עם בואו של היצר טוב. מטעם זה עובדים אתו גם על ההתמדה. תעשה דברים טובים, תלמד תורה, אל תבזבז את זמנך. ואח"כ **כשיבוא היצר טוב וכבר יהיה מורגל לעשות את כל הדברים הטובים, עכשיו יתחיל לעשותם באופן הנכון** ולא באופן ילדותי.

מפי עוללים ויונקים יסדת עוז

ולמען האמת יש בזה טעות. לא שאין זה נכון, אבל חסרים בזה חלקים גדולים של אמת. ובגלל הטעות קיימים הפסדים גדולים. מי אמר שהילד אינו יכול לטעום טעם של מתיקות רוחנית אמיתית? איפה זה כתוב? אני יודע שאינו בר דעת על פי תורה ואינו יכול לעשות קניינים, כך שאין לו עדיין את מהות החיבור, אבל בקטנות... יש כזה דבר שנקרא מוחין דקטנות... האם הוא מופקע מלהרגיש טעם של קרבת אלוקים?! איפה כתוב דבר כזה? אתה יודע איזה כח יש להבל פיהם של תינוקות של בית רבן להשבית את הקליפה?! הן כך אמר דוד על תינוקות של בית רבן: "מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם".

יותר מזה אמרו **חז"ל** (סוטה ל, ב): עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפיו, ואמרו זה א-לי ואנוהו. וכפי שביאר שם **מהר"ל** שהתינוק

קיים. **כל כמה שנאמין בזה ונראה את זה ונמשש את זה, זה יהפוך לדבר כזה פשוט שכל הזמן רק נחפש מהלכים לגלותו לחוץ.**

חנוך לנער על פי דרכו

וזהי הסיבה שצריך לעבוד עם כל ילד לפי תכונת נפשו כמו שכתוב חנוך לנער על פי דרכו, כי אם לא ניתן לו לטעום דברים שבקדושה עם תכונת נפשו, חוץ מזה שזה לא יתקיים אצלו ובוודאי יעזוב אותו בהזדמנות הראשונה כי אינו יכול להלך היפך תכונת נפשו, עוד זאת לא יהיו לו ההרגשים של הנשמה הגם בשעה שיעשה מה שאומרים לו. הוי אומר: גם עכשיו כשאתה עומד מעליו ומצליח להפעילו לעשות מה שאתה מטיל עליו, אינך מצליח לגרום לו להרגיש את השי"ת. אין הוא מרגישו כי הקב"ה נתן לכל אחד תכונות נפש אחרות ורק כשהאדם עובד עם שורש נשמתו ותכונות נפשו, הוא מצליח להגיע להרגשה של קרבת אלוקים. אלו הם כליו, זהו שורש נשמתו, אלו תכונות נפשו, וכשהוא פועל אתם שוב ושוב, אזי הוא יכול להגיע אל הדבר עצמו. מהו הדבר עצמו? לא ההצלחה לנצל את תכונת נפשו, אלא תכונת נפשו נותן לו להיכנס לרוגע ולישוב הדעת שבו הוא יכול להרגיש את נשמתו ולקבל את ההרגש האמיתי של קרבת אלוקים, ההרגש של תפילה, ההרגש של חרטה, חרטה אמיתית. הוא רוצה להיות קרוב, הוא לא רוצה להפסיד את השייכות עם השי"ת.

רגשות של נפש זכה ונקיה

בדיק כפי שהילד יכול לקבל הרגש במדות טובות. אתה לא רוצה רק שיתנהג נכונה. אתה רוצה שיהיה רגיש לאחרים. אדרבה, ילד הוא הרבה יותר נקי. לפני שהוא מתלכלך, לפני שהוא נכשל בדברים

לצוות אותו כה תעשה וכה לא תעשה. הוא מחליט בעצמו. אתה יכול לעמוד לו כמשגיח מעל הראש?! אצל כל אחד זה קורה בגיל אחר, אם בגיל שש עשרה אם בגיל שבע עשרה. הוא פורק את העול. אם אתה נותן לו פקודות יבשות, זה לא כל-כך עובד. זה לא יתקיים אצלו. מה כן יכול להטמיע בו דבר המתקיים? אם יטעום טעם דקדושה, פעם ועוד פעם, אז יתווקק לעוד. כי הנשמה באה מעולם התענוג ומחפשת תענוגים, וכשיש לה אותו הרגש, אותה רוממות, אותה תענוג, היא רוצה עוד ועוד.

ובכן, יש לו באמת מלחמות. יש לו ימים שאינו כראוי. יש לו ימים שהוא נכשל בהם בעבירה ועבירה גוררת עבירה, וזה מה שמושך אותו ללכת שוב לבתי טיאטראות (כעשו ויעקב... ויתרוצצו הבנים בקרבה...), עם כל זה הוא יודע וזוכר שמגיעים זמנים טובים. מגיע שבת, מגיע יו"ט, מגיעה תפילה. יש לו מלחמה, אבל יש לו עם מה לערוך אותה. מכין אותו עד שיאמר רוצה אני פירושו שאתה צריך לגלות אותו רוצה אני. המהלך של מתוך שלא לשמה בא לשמה הוא שאתה צריך לגלות את התשוקה והשאיפה לקדושה עצמה.

והדבר הזה נאמר גם לילדים. אולי לבני שלוש קשה להגיע לזה, אבל אף הם. הוא אומר תהלים בנעימות, הוא שר לריבונו של עולם. אמנם הוא בקושי יודע לקרות, כך שאינו ידוע כלל מה הוא אומר, אבל אם נחליט מה אנו רוצים ללמדו... אני לא רוצה רק להרגילו לקום מוקדם. לא! אם זה כל מה שאני רוצה ללמדו, אני בבעיה גדולה, כי היצר הרע בא ונותן לו תענוגים שם ומשמעות כאן. נו, במה נראה לך הוא יבחר? אנו רוצים לעזור לו לגלות את הרצון שיש לו, והרי יש לו רצון פנימי ותשוקה ושאיפה ומשיכה לקדושה. זה

בניקיונו. כך צריך להיראות גם בהמשך החיים. אך מה? האדם עוסף על עצמו לבושים כי לא מתאים לו בגאותו להיות נקי ותמים ואמיתי. אי אפשר להחיל דמעה, אי אפשר להיות אמיתי. מה פירוש, הוא הרי עומד עכשיו בפני קהל.

עלינו להבין שכאשר אנו מבקשים לחנך את הילד, בנוסף לכך שאנו צריכים לחנך את גופו שיקום בזמן וכו' שיהיה מוכן וראוי לעבודתו יתברך, **הרבה יותר נחוץ לחנכו לטעום טעם אלוקות**. כן. אינך רוצה לומר אלוקות בת"ת, כי אתה מרגיש שהמילה לא קיימת באוצר המילים של הילדים? בחר לך מילה אחרת, אבל זוהי האמת האמיתית. וזהו הקיום הנכון ביותר של גם יזקין לא יסור ממנה, כי **כך הוא יודע מבפנים את האמת ומשתוקק אליה שוב ושוב וזה נותן לו חיים**. כפי שזה נותן חיים למבוגרים, כך זה נותן חיים לילדים.

נכספה וגם כלתה נפשי

קעת נראה את דברי ה'קדושת לוי' בפרשתן. בפסוק כתוב שהקב"ה אמר ליעקב: "אנכי הא-ל בית א-ל". ופירש רש"י: כמו הא-ל של בית א-ל. כתב ה'קדושת לוי' וזה לשונו: "השראת קדושת המצוה צריכה שיהא לה בית שתמצא מקום לשרות בו (כי אם אין לה בית, אין לה מקום לשרות בו), והבית הוא מה שאדם מכין עצמו ולבו מכוון אל הבורא יתברך לעשות איזה מצוה קודם שעשאה (היינו שחושב על המצוה ומשתוקק לקיימה), והכנה זו הוא בית לדור בו קדושת המצוה, והנה לפי גודלם וקטנותם, כך הוא הקבלה.

"וזה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים פד, ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי. המכוון הוא כך, **הכוסף וכלות נפשי לך, נעשה לחצרות**

אסורים, כמה הוא רגשותיו זכים ונקיים. אם לוקחים ילד ושומרים אותו נקי ומפתחים בו הרגשים, הלא הוא יכול לפרוץ בבכי בשביל צערם של אחרים. איננו יכול לראות את פלוני שרוי בצער. דבר אמיתי הוא. מעשים שבכל יום הוא, וכל אב יכול לראות זאת אצל בניו. יש שהילד חוזר הביתה מזועזע לגמרי ואי אפשר לדבר אתו. מה קרה? המלמד בכיתה התנהג היום קצת באכזריות עם אחד הילדים או ביישו ברבים (שהוא ג"כ אכזריות - שפיכות דמים). הילד אינו יכול לחזור לעצמו. מי לימדו זאת? יש לו את הנקיות, יש לו את הזוך.

אלו **הרגשים אמיתיים שמקורם בנשמה**. זה לא שבגיל שלוש עשרה יקבל את ההרגשים הללו. צריך ליחל שלא יהרוס אותם ויישארו עד אז. אבל הם קיימים. **אם רק נשכיל לכנות אותם, זאת כאשר ניתן להם את השמות הנכונים...** למשל, כשהילד התנהג נכון, כגון שהלך לספר דבר מה לחבירו כי לא רצה שייפגע ולהורים זה כאב - למה הלכת לספר לו? והילד השיב: "הרגשתי שאם לא אספר לו, הוא ייפגע נורא", איך ההורים הגיבו אז? יש כמה צורות להגיב. צורה אחת היא להתרגז. צורה אחרת היא לומר: "אה, רצית שפלוני לא ייפגע? הפלא ופלא, זה יותר חשוב מכל". אם תגיב בצורה השנייה, תבנה את ההרגשים הנכונים שלו. אמור לו את האמת בענין מהותו. זה אמת, זה מבפנים. **ליד יש נשמה, ויש לו ביכולת להרגישה ולהרגיש את הנעימות של להיות יהודי אמיתי הקרוב אל ה' ואת הנעימות לדבר עם ה' ולשיר אליו בערוץ נקי וטהור.**

אנו ההורים מסתכלים על כך בזלזול. חכמים מחוכמים. אומרים אנו בלבנו: "איזה ילד תמים... מסכן... עם הזמן זה יעבור לו". אתה המסכן. עכשיו פגשת את האדם

אומר על כך ה'קדושת לוי': הן אף המבוגר אין לו את היכולת שהקדושה תשרה עליו. האם האדם יכול להחליט שהוא בא להתפלל והיום זה יעבוד?! הוא לא יכול להחליט. תראו כמה פעמים האדם רוצה ואין עולה בידו. פעם יש לו לאדם הרגש ופעם אין לו. הוא מתחזק... יש מוחין דגדלות ויש מוחין דקטנות... ויש הרבה דיבורים מהצדיקים על זה. אבל רגע אחד, כלפי מה שנוגע לך, מה שיש לך לעשות, יש מהלך ברור. **האדם מחויב לבנות בית, כשיבנה בית, אפילו ייצא רק ניצוץ אחד, הכל יתחיל לבעור.** כשאתה בונה בית, אזי הגם שתהיה רק מילה אחת של קדושה, **יש למילה זו במה להיאחז** ויש לו להקב"ה כעין כסא הכבוד. **הוא יכול לשרות במקום כזה מאחר שהיה בו קודם לכן מחשבה וכיסופין דקדושה.**

הכנה לשינוי המצב

ובנוגע לחינוך, כלומר להתרגל לטעם דקדושה, מה היא העבודה למעשה להביא לכך שהקדושה תוכל להיתפס ולשרות באדם ולא שתיכנס ותצא מיד מבלי לקנות שביתה ומבלי להשאיר רושם? התשובה לכך היא **שנפש האדם עובדת לאט.** אפילו מצד חכמת חיים אי אפשר לקחת נפש ולהעבירה ממצב א' למצב ב' ברגע אחד. זה לא עובד. ואם עושים זאת בכוח, הנפש עלולה להישבר. זקוקים לסרח בת אשר שתנגן בכינור כדי להביא את האדם לאט אל המצב החדש. **כשרוצים להעביר את הנפש ממצב למצב, צריך להרגילה אט אט למושג החדש עד שתתרגל לגמרי.** כשעושים זאת מדי מהר, לא רק המוח אינו יכול לתפוס, אלא נפשו אינה נוכחת. הרי זה כמי שטרוד ולהוט בערב שבת בעניני הפרנסה. מוחו אינו נוכח, נפשו אינה נוכחת, וכך הוא נכנס אל השבת. האם יש לו סיכוי להתלהב בקדושת השבת?! אולי

ובית לך השם. ואמר אחר כך לבי ובשרי ירננו לא-ל חי, **שבא לשרות בו, מאחר שעשיתי לו חצרות עם הכוסף שלי.**

"והנה יש עוד בהכוסף מעלה יתירה, כי במעשה אינו רק מה שעושה, דרך משל תפילין כשמניח, אז אין בידו אלא מצות תפילין, אבל **הכוסף וההתלהבות שיש לו להמצוה כדי לעשות נחת רוח להבורא, הוא כולל כל המצוות,** ומעלה עליו כאילו עשאן לכל המצוות וכו' וזו גם כן מה שאמר דוד (דה"א כב, יד) ואני בעניי הכינותי לה' אלף אלפים כו', פירושו כי מצות צדקה אי אפשר רק במתנות מעות, אך אני אפילו 'בעניי', הייתי מתלהב ואמרת מי יתן ואוכל לבנות בית, וזוה הכינותי אלף אלפים כו', כי נחשב עלי כאילו עשיתי בפועל."

מסיים ה'קדושת לוי' לבאר הלשון אנכי הא-ל בית א-ל: "והנה **מחמת הכוסף והתלהבות והכנת המחשבה, בונה בית להשראת הקדושה של המצוה,** ולזה יעקב אבינו נדר אם יהיה אלוקים עמדי, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלוקים, ובשעה זו לא היה לו רק הכנה למצוה. לזה אמר הקב"ה אנכי הא-ל בית א-ל, פירושו שעל ידי ההכנה למצוה, עשית לי בית", עיי"ש.

תבנה לי בית

הנה בדברי ה'קדושת לוי' אנו מוצאים יסוד שנוגע לסוגיין. מצוי הדבר שהאדם אומר: "איני יכול להכניס בלב בני הרגשים דקדושה. דבר הוא שצריך לקרות לבד. זה עדיין לא קרה. הוא עדיין צעיר. שהקב"ה יעזור לו ויתן לו שכל ויום אחד ירגיש טעם דקדושה. אינני יכול להלעיטו בכך טעם דקדושה. זה לא הולך. אתה רוצה לבוא לראות את בני? הוא ממש ילד. אין לו שכל, אין לו דעת. אפשר לעשות לו מבצע. אבל הכל רק מבחוץ. ההרגשה הפנימית צריכה לבוא מלמעלה. מה לעשות שאין לז?"

ובכן, אחד מהדברים הוא עשיית הכנה לתפילה. **יכולים ללמד את הילדים איך לעשות הכנה לתפילה לפי גילם. אפשר להסביר להם מה זה אומר להכנס בהיכל המלך ולדבר אתו.** הנה כמה פעמים יש שעורכים עצרת תפילה לילדים, נניח עבור ילד חולה מתוך המוסד, ונעמד דרשן היודע איך לדבר עם ילדים ולפרוט על נימי לבם, ומספר להם מה קורה היום בעולם איך אנשים סובלים מיסורים, ועוד הוא מתאר להם איך התפילות היוצאות מהפיות הטהורים של תינוקות של בית רבן עולות עד לכסא הכבוד ומנענעות את כל העולמות, ואח"כ מתחילים כולם להתפלל, כמה תפילתן חמה (לא מבחוץ בלבד, אלא גם מבפנים). כמה תפילתן אמיתית, כמה נשמתן מתלהבת מבפנים.

הא לך שגם הילד יכול להרגיש טעם **דקדושה.** הכנסת אותו אל המצב. לא רק הדלקת אותו. גרמת לו קודם לתפילה לכסוף אליה, גרמת לו להשתוקק - כן, אני רוצה, אני רוצה. כשהוא רוצה ומשתוקק... לא! אל תתן לו עדיין. שימתין... **תבנה אצלו את הכיסופין ואת ההכנה במוחו ובלבו.** הכנה אין פירושה שעושים סדר לימוד קודם התפילה והילדים משחקים עם הקפה. זה יכול להיות טוב בשביל להתרגל לקום בבוקר. אולי זה באמת דורש הרבה מחשבה, אבל **כיון שאנו רואים פעם אחת שזה עובד, אנו מבינים כמה כדאי להשקיע בזה מחשבה.** אולי גם צריך לעבוד עם כל אחד בפרטות, כי לא אצל כל אחד ההכנה מתבטאת באותו אופן.

עיקר ההכנה במחשבת הלב

עכ"פ זה שילד בן שנים עשרה מגיע כל יום חצי שעה קודם התפילה והוא מצליח בזה יותר מכל בני גילו, אין לזה שום קשר לסוגיין, כי ברור הדבר שאינו יודע איך

מבחוץ, לא מבפנים. הנפש אינה יכולה לעבור ממצב למצב בבת אחת.

זהו מצד חכמת חיים. ואף מצד אמיתות התורה זה כך, אבל הרבה יותר עמוק ואמיתי. **הקדושה אינה יכולה לשרות על האדם מפני שאמרו לו דיבור מלהיב.** הוא שמע את הדיבור, אבל אין לאבוקה במה להיאחז. אבוקה היא אש, אבל **כדי שתיאחז זקוקים לפתילה ושמן וכלי. צריך להיות חצרות ה' ואז יש מציאות מוכנה שאם אח"כ תבוא הקדושה,** יהיה לה היכן לשרות.

יכולים לשמוע ממחנכים, מחנכים אמיתיים המתלהבים בקדושת ה' ומתכוונים למען שמו יתברך, ואף ניחנו בכלים וכישרונות לחשב מה עובד ומה אינו עובד, שכאשר רוצים שנפש הילד התחבר לאיזה דבר, צריך לעשות לו הכנה טובה קודם לכן. הולך להיות מבצע...

יכולים לראות כמו"כ בימינו כשרוצים לצאת בקמפיין לאסוף סכומים גדולים לענין מסוים, שמודיעים על כך כמה שבועות קודם לכן בראש כל חוצות - בתאריך פלוני בשעה פלונית זה מתחיל צריך להכין את הנפש. אם אתה מתקשר אליו בלי הכנה מוקדמת, הוא לא יודע על מה אתה מדבר, ואתה צריך להתחיל להסביר לו מבראשית. זה לא עובד. כיון שנפשו אינה נוכחת, אף ההחלטה שלו לא תהיה נכונה.

הכנה והזמנה מילתא היא

וכשמדובר בדברים שבקדושה, יש דרכים שכפי שהם עובדים למבוגרים, הם יכולים לעבוד גם לילדים. לפי ערך, אין הכי נמי. זה לא יעבוד אצלם באותו עומק, אבל לפי ערך זה יעבוד אצלם, כי האמת נשאר אמת ומה שעובד עובד.

אומר: יש שהאדם מתפתה לאמור שאם הדבר עבד בלי הכנה, אין צריך הכנה. הוא אומר כך: אצלי זה כן עובד. אבל זה כל-כך טיפשי, כי אדרבא, **מזה שאתה רואה שזה עבד אצלך עם ההכנה הקטנה שעשית, תבין שאם היית עושה הכנה ראויה, היתה השראת השכינה פי כמה וכמה.** פשוט כפשוטו, כי פעמים שהאדם התרגש לרגע אחד, הוא התפלל היטב, אבל הוא לא חשב קודם לכן ולא עשה שום הכנה, אך היה לו כמה רגעים טובים, הלא אין זה מותר בו רושם. לכמה זמן זה נתן לו יראת שמים לאחר מכן? האם זה נשאר אצלו לאורך זמן? גם יזקין לו יסור ממנו פירושו כך: חנוך לנער על פי דרכו, **אתה צריך להשקיע במחשבה שלפני עשיית דבר מצוה, בהשתוקקות לדבר מצוה, וזאת מתוך ידיעה שאתה עושה כן כי הקב"ה צוה אותך להכין עצמך למצוות, להכין עצמך לתורה, להכין עצמך לשבת, הכל בכדי שהקדושה תוכל להישאר אצלך.**

וכפי שהאדם מבין זאת ובונה בית יותר חזק, כידוע שגם כשהאדם בונה מחיצות, עדיין אפשר שהמחיצות לא יבודדו את החלל הפנימי מן החום והקור שבחוץ. קירות מעולים יכולים לבודד את החלל הפנימי מן החום והקור ולשמור על הטמפרטורה שבפנים. באיזה חוזק בנית את כתליך? הוא חושב שהוא לא צריך. אין כזה דבר לא צריך. קדושה היא סתירה עם העוה"ז. אם אתה רוצה שכאן יהיה יוצא מן הכלל, כאן אצלי בלב הקדושה כן תחול. זה לא הולך ככה שבגלל שאתה רוצה זה יקרה לך. וכמה שאתה רוצה לרמות את עצמך, זה הכל עצת היצר.

הצלחה המובילה לכישלון

כבר הזכרתי כמה פעמים שפעם שמעתי ממגיד שיעור בישיבה שאמר: שהדבר

עושים הכנה לתפילה. איך יידע? בני חמישים אינם יודעים, נראה לך שהוא יודע?! אע"פ שהוא לומד באותו חצי שעה, אין לו מושג מה קורה אתו.

הדרך להכינו היא שיבוא אחד וילמד אתו את הפירוש של ברוך שאמר ושל שאר חלקי התפילה, ועוד ילמדו איך ומה לחשוב בעת התפילה. ועוד דרך ראויה לעשות הכנה לכל פעולה שהיא, היא **לחשוב עובר לעשייתה מחשבות מעין הענין.** מה הולכים לעשות, מה גדלותו של הדבר שהולכים לעשות. כל אחד לפי מה שנכנס למוחו. באיש מבוגר, דבר עמוק יכול לגרום לו להתרגש ולהתפעל, ובאיש צעיר לאו דווקא הדבר העמוק. אולי דבר יותר רגשי. אבל זה אותו דבר, **שיידע שמתכוונים על-ידי המחשבה** בגדלות הענין ובשכרו וכמה נחת רוח יש מזה להקב"ה, **ומיד לאחר מכן הולכים עם כל ההתלהבות ועושים מעשה. והאמת שעושים זאת הרבה, אבל צריך לשים לב לכך שלזה רוצים לחנך.**

איזה בית אשר תבנה לי

הנה בפרשה זו כתוב: "וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי", וכתב באור החיים הק' שכוונתו היתה כי אם היה יודע היה מכין עצמו לנבואה כי הנבואה צריכה הכנה כידוע. והנה לכאורה הדברים נראים כסותרים. היתה לו נבואה, ואמר: "אוי, אינני מאמין. היתה לי נבואה?! הרי צריך הכנה לנבואה, ואנכי לא ידעתי לעשות הכנה". הלא זה קשה מיניה וביה, כי הנה היתה לו נבואה בלי הכנה ומכאן שהנבואה יכולה לחול בלי הכנה.

אכן ה'אור החיים' הק' עצמו מיישב זאת וממשיך: "ואפשר אם היה מכין עצמו היה מתנבא בהקיץ ולא בחלום ידבר בו, ולזה מתאונן על מה שלא השכיל על דבר". הוי

מעכשיו על זה, על ההשתקקות לנרות. "הולכים לקנות לך מנורה חדשה השנה. אתה גדול, דע לך, תינוקות של בית רבן יכולים להאיר את כל העולמות". תשיר אתו כבר קודם לכן, עשה פעולות לחמם את הלב לפני שעושים מעשה מצוה. לא מפני שאתה רוצה את ההתרגשות של השירה עצמה. את זה יודעים כבר. אלא בעיקר **מפני שאתה רוצה להביאו למקום שיצליח לטעום טעם דקדושה, כי אם תעשה זאת באופן זה, יטעם טעם דקדושה אע"פ שהוא ילד. ואז אתה נותן לו כוחות, כוחות נפלאים נגד היצר.**

זה דורש יותר מחשבה, זה דורש יותר תכנון, אבל כשהאדם לומד לעשותו אצל עצמו, הוא יכול לחנך כן גם את בניו. בק"ש אנו אומרים שתפקידו של האדם הוא לקיים ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך וגו', אך גם ושננתם לבניך. יהדותך אינה יהדות שלימה אם אינך מוכן להשקיע מחשבה איך להנחילה לבניך באופן הנכון. דומה הדבר למי שמתפלל מדוע אינו יכול להתגבר על יצרו, ואז הוא נזכר שלא הניח תפילין והיה כמעיד עדות שקר בעצמו. אמרתי לך שאם תניח תפילין, אז יהיה לך כח של ולא תתורו אחרי לבבכם, אך לא הנחתי תפילין ולא התעטפת בציצית. אותו דבר בענין זה.

אכן אין הדבר קל לתכנן ולחשוב מחשבות ולעשות הכנות כדי להכניס את הילדים למצב, אך סעודת השבת היא באמת הזדמנות לכך. אם האדם מתפלל קודם לכן ומכין עצמו, הוא אומר כך: היום הולך להיות סעודה יותר ארוכה. והנה יודע הוא שבשעה הראשונה עדיין אין זה קורה, אבל הוא לא יכול להגיע אל השעה השניה בלי הראשונה. צריך שהשיחה תתגלגל ותגיע אל המקום הנכון. כך הולך שיחת חסידים. בתחילה כל אחד קר. לוקח זמן עד

הגרוע ביותר שיכול לקרות למגיד שיעור הוא, שפעם לא הכין את השיעור ויצא לו שיעור נפלא ביותר. זהו הדבר הגרוע ביותר שיכול לקרות לו, כי עכשיו הוא נעשה בעל מום. עכשיו אתם יודעים כבר מה יקרה מחר ומוחרתיים ושבווע הבא. זה בסדר... הוא זורק שאלה באמצע לבחורים ועושה מצב גדול ובטוח שזה נפלא. למה? כי היה ריתחא דאורייתא. הוא לא ידע מה קרה אתו, אבל עורר ריתחא. טוב, היום נעשה חזרה. הפך וערבב את המים. למה כי לא היה מוכן.

אם הצלחת פעם אחת בלי הכנה, החורבן הגדול ביותר הוא שבמוחך התנחל עכשיו מושג חדש, שזה יכול לעבוד גם ככה. מכאן עד שיתקלקל לגמרי, הדרך מאוד קצרה. אותה טעות אנשים עושים לגבי העבודת ה' שלהם. הוא לא השקיע מחשבה קודם לכן לבנות את חצרות ה' והצליח. כן!!! אבל זהו הטעות הגדולה ביותר שנדמה לך ששורה עליך קדושה. דומה אתה למי שאומר: רציתי הרגשים נפלאים והיו לי. עכשיו אני יכול להמשיך הלאה. אבל אינך נעשה עם זה יהודי, זה לא הולך להגן עליך מהיצר הרע. הבה אשאלך: בעוד חמש שעות יהיה לזה כח נגד היצר הרע? ודאי שלא, למה? כי אין הקדושה שורה עליך.

תערוך לפני שולחן

אותו דבר, כמה תועלת יכול האב לקבל באופן זה... נניח שהאב ניהל סעודת שבת נפלאה. זה באמת הלך כמו שצריך. אבל מי אומר שהשקעת במקום הנכון? אתה כל-כך משוכנע שאתה עושה את הדבר הנכון כי אתה יודע לספר סיפורים נחמדים. מדוע לא תשקיע עוד מחשבה להכניס בילד השתקקות לדברים שבקדושה? בעוד שבועיים יגיע חג החנוכה? דבר כבר

באופן זה האדם מרגיל את עצמו לטעום טעם דקדושה, וכיון שהוא טועם טעם דקדושה, הוא רוצה לטעום עוד טעם דקדושה, וכיון שהוא רוצה עוד, יש לו כלים לבנות חצרות, **כי הרצון עצמו בונה עוד חצרות, וכך צריך האדם להרגיל גם את בניו לבנות חצרות כדי שיוכלו לטעום את הטעם האמיתי.**

שנמשכים לתוך המוצב. בשעה השניה, אז זה מתחמם. למה? כי בשעה הראשונה בנית חצר. שרת שיר אחד - זה עדיין לא קרה. שרת עוד שיר - עוד לא. לא זה לא השיר המתאים. לא הלך. מתחילים עוד אחד ועוד אחד. אה, עכשיו החצר כבר נבנית. אחרי שבנית את החצר, אז אתה יכול להגיע אל מה שבפנים לבי ובשרי ירננו לא-ל חי.

מדור אור החיים

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

דרך המאושרים לראות רק טוב להודות ולהלל

נתן שנים, אחד להסיר השנאה ואחד להכניס האהבה, ולזה אמרה כי שמע ה' כי שנואה אנכי. וכשנתן לה בן שלישי, אמרה: מעתה אין טעם בדבר אלא הרי זה בא ללמד כי לא בדרך טעות היו נשואיה כי אם אשתו זאת, והוא אומרה: הפעם יצדיק להתלוות לה בתורת אישות, כי אם צד הסרת השנאה ונתינת האהבה, משום כלימתי עשה ה', היה מספיק בשני בנים, ומעתה בשלישי הוי חזקה כי אני בת זוגו ונישואיה מה' יצא הדבר. וכשניתן לה בן רביעי, אמרה: הפעם אודה את ה', כי עד עתה היה עושה לה משפט הצריך, אבל הפעם הזאת אין זה אלא הפלגת טובתו יתברך וברכה על רוב טובה.

הודאה היא מהלך מחשבה

נעמוד על לשון ה'אור החיים' הק' "כי הצדיקים יקיימו מצות חכמים לדון לכף זכות, וזו היא מדת המאושרים", והוא הפלא ופלא, כי הנה חז"ל אמרו לנו שלאה היתה הראשונה שעסקה בהודאה, וממנה אנו למדים לדין שעלינו להודות על כל דבר, והנה אנו רואים מכאן שההודאה תלויה במהלך מחשבתו של האדם.

רגילים אנו לחשוב שהודאה היא פעולה שעושים לאחר שמקבלים טובה הרבה, אך

הפעם אודה את ה'

וַתֵּהָרֵא לְאֵה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִצְחָק
כִּי אָמְרָה כִּי רָאָה ה' בְּעֵינַי כִּי עָתָה יִאֱהָבֵנִי
אִישִׁי, וַתֵּהָרֵ עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּאֱמָר כִּי שָׁמַע
ה' כִּי שָׁנוּאָה אֲנִי וַיִּתֵּן לִי גַם אֶת זֶה וַתִּקְרָא
שְׁמוֹ שְׁמֵעוֹן. שואל ה'אור החיים' הק' שלפי
סברא הסדר הפוך, כי הדין נותן שתודה
תחילה על כך שמעתה לא ישנא אותה
בעלה, ורק לאחר מכן על שתתווסף
אהבתה בלבו.

מבאר ה'אור החיים' הק': אכן הצדקת
ע"ה לצד שקדם לה המאמר שעליו חלתה
בעינייה כי היא חלקו של עשו, והגם
שראתה שנשאת ליעקב, אין דבר זה מצדיק
בלבה כי היא בת זוגו, ולזה כשראתה שניתן
לה בן, אמרה ודאי כי לצד רחמי ה' עליה
לצד שלא היתה אהובה, כי הצדיקים יקיימו
מצות חכמים (אבות פ"א מ"ו) לדון לכף זכות,
ולזה היתה תמיד דנה [את יעקב] לכף זכות
ולא עלה על דעתה כי היתה שנואה
[בעיניו], וזו היא מדת המאושרים, אשר על
כן כשניתן לה בן ראשון, אמרה כי זה בא
להשלים החסר שהיא האהבה, וכשראתה
שהוסיף ה' ונתן לה בן שני, אמרה: למפרע
טועה הייתי במה שחשבתי שלא היה לי
אלא מחוסר האהבה, והרי שמע ה', פירוש,
מה שלא הבנתי אני כי שנואה אנכי, לזה

קולט שגם זה הוא בכלל החיוב לדון לכך זכות, כי הוא אומר בלבד: "אינני טיפש. אני יודע את האמת". הם חושבים שזה קשור לפיקחות ולשנינות.

ולמען האמת, האדם, חכם ככל שיהיה, **צריך שתהיה לו תמימות בענין זה, כך שתמיד תהיה אצלו נקודת ההנחה שהלה התכוון לטוב ושהמצב הוא הטוב ביותר שיכול להיות**, וזה מה שיעורר בו את רגשי ההודיה כפי שהיה אצל לאה עם לידת בנה הרביעי שאמרה הפעם אודה את ה'. התחלת ההודאה אצל לאה לא היתה עם לידת יהודה בלבד, אלא עוד לפני שילדה את בנה הראשון, כבר התרנן לה שירה בלב. **היא הסתכלה על כל דבר באופן זה והתהלכה תמיד בתחושה של הודיה**, עד שבלידת בנה הרביעי, קיבלו רגשי הודייתה ביטוי בהנצחת שמו של הילד.

הכרת הטוב

איננו רגילים לפרש את המילים הכרת הטוב בפירושן הפשוט ביותר. אנו רגילים לפרש הכוונה להודות, אבל לא זהו הפירוש של הכרה. **הכרה פירושה שהאדם מכיר בטובתו של פלוני**. עוד לפני שהוא נותן הודיה, הוא מכיר בטובה. **מכל הקשיים הקיימים, הוא בוחר לראות את הטוב ולהתחבר אליו**. כמה היה הדבר הזה יכול להציל אנשים לו היו מסתכלים זה על זה כמידת המאושרים. המאושר אינו חושב שפלוגי ניסה לעשות לו עוול. המחשבה הזו יכולה לעלות לו ברעיונו, אבל מיד הוא דוחה אותה.

אך טוב וחסד ירדפוני

והנה יסוד זה שייך לאחד מחלקי הבטחון שנקרא בעולם שיטתו של

מדברי ה'אור החיים' הק' אנו למדים **שהודאה היא תוצאה של מהלך מחשבה** שבו האדם אומר: "מסתמא הכל היה בסדר ועכשיו הקב"ה נתן לי יותר ממה שאני צריך ואם כן כמה אני צריך להודות לו". ואח"כ כשהוא מקבל עוד, הוא אומר: "אוי, אולי עכשיו באמת מתברר שהוא הציל אותי". וככל שהוא מוסיף לקבל עוד ועוד, רגשי ההודיה הולכים ומציפים את לבו.

והמהלך הזה תלוי בבחירת האדם. כשיש לו לאדם שלושה צדדים במוחו לשפוט מפני מה אמר לו פלוני מה שאמר או מפני מה התנהג אליו כפי שהתנהג, הוא יכול לבחור אחד מהם על-ידי בחירתו. אולי אין אנו רגילים בזה מפני שאנו מושפעים מאומות העולם האומרים שהכל תלוי בתכונתו המולדת של האדם, אבל באמת אינו כן. אמנם כן, יתכן שכל אחד יש לו דרגה אחרת של נסיון, אבל בסופו של דבר זה תלוי בבחירה.

הנה אנו רואים שיש מי שתמיד נקודת ההנחה שלו שפלוגי מתכוון לרעתו - מסתמא יש לו טענות עלי, מסתמא הוא מבקש להכשילני. זוהי ההנחה הראשונה. אם פלוני יוכיח שאין הדבר כן, אז נראה. **יש מי שנקודת ההנחה שלו שהכל טוב. הוא אדם חיובי*** מאוד. מוחו חושב תמיד בכיוון שהכל טוב, היה טוב ויהיה טוב ומסתמא פלוני התכוון לטוב.

הוי דן את כל אדם לכף זכות

לדברי ה'אור החיים' הק', זה שייך לסוגיא של לדון לכף זכות. אנשים חושבים שלדון לכף זכות הוא רק כשפלוגי עשה עבירה וכדומה, כי אז צריך לדונו לכף זכות שמסתמא היה שוגג או אונס, אבל כשנדמה לו לאדם שפלוגי שונא אותו, אז אין הוא

שנראה כאן חסדים גדולים. אינני יודע בדיוק באיזה אופן ובאיזו צורה. הן כך אמר ה'חובת הלבבות' שהאדם צריך לדון לכך זכות את השי"ת. רגילים אנו לחשוב שלדון לכף זכות פירושו כך: מה שהקב"ה עשה, הוא בוודאי על פי חשבון. פלוני שציער אותי, אני דנו לכף זכות שלא הרגיש עד כמה פגע בי. אך ה'אור החיים' הק' מדבר על דרך נוספת לדון לכף זכות. דרכם של המאושרים היא - הוא בוודאי ייטיב לי. אינני יודע איך ומתי ואני מוכן לכל, אבל ברור לי שהוא רוצה בשבילי את הטוב ביותר ויעזור לי שיהיה לי טוב. הוא מתהלך בשמחה ובקלילות, כמו שנאמר אצל יעקב וישיא יעקב רגליו, ופירש רש"י: משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת.

האדם אומר כך: אינני יודע מה יהיה, אבל מה הסיבה לחשוב שיקרה לי דבר שאינו טוב. וכיון שהוא חושב כך, הוא מתדבק במדת חסדו של הקב"ה ויכול להמשיך על-ידי כן הרבה חסדים. אך עבודה היא. המושג של תחשוב טוב יהיה טוב, הוא עבודה. לאה עשתה זאת כלפי בין אדם לחבירו. המצב טוב, בוודאי אין בעלי שונא אותי. וכשהקב"ה שלח לה בן, היא ראתה בזה ראייה שהוא גם אוהב אותה, וכן הלאה. תמיד זה פועל לפי מהלכים כאלה.

וכאמור לעיל, צריך לזכור שיש כאלה שנולדים עם תכונות שמקשות עליהן את העבודה הזאת, ויש כאלה שנולדים עם תכונות שמקילות עליהן. אך כולנו בוודאי רוצים להיכנס בדרך המאושרים, ולכן כמו שיש אנשים שצריכים להתייגע הרבה בעניינים אחרים, כך יש אנשים שצריכים להתייגע הרבה בעניין זה. כל אחד הרי צריך לעבוד באיזה דבר.

הבעש"ט הק'. ידוע שיסוד הבטחון הוא שהאדם מוביל אותו אל המקום הטוב ביותר שיכול להיות, והרי הוא בוטח בה' בטחון מלא כי הוא יודע שהקב"ה שהוא אב הרחמן יודע טוב ממנו מה טוב לו ובוודאי הוא מוביל אותו למקום הטוב ביותר. אך חוץ מזה יש מושג נוסף, כאשר שני צדדים קיימים לפני האדם ואינו יודע באיזה מהם יבחר ה'. הוא מקווה שהקב"ה יעשה את הטוב הנגלה אשר לו נדמה שהוא טוב הנגלה. הוא יודע שיתכן שהקב"ה יבחר בצד השני, אבל הוא מתפלל, בעיקר בנפשו פנימה, שיבחר בצד הראשון. ורבים יודעים לומר שכך היא שיטת הבעש"ט שעל האדם לבטוח שהקב"ה יעשה את הטוב הנראה בעיני האדם כטוב נגלה.

והאמת שסוגיא ארוכה ורחבה היא, כי איך יידע האדם מה באמת טוב נגלה בשבילו? אך זה ברור שעבודה יש לו לאדם לחשוב: יהיה טוב. יהיה טוב הנגלה. אינני יודע בדיוק איך ומה, אינני מצמצם את מוחי לחשוב על האופן והצורה, אבל אני מאמין שיהיה טוב הנגלה.

והשאלה היא: על סמך מה האדם יכול לבטוח בזה? הרי אינו מכיר בגלגולים ואינו יודע מה עתיד להיות. ואחת מהתשובות היא שהאדם אומר: **אינני יודע בדיוק מה יהיה.** בוודאי לא. אינני מתערב בחשבונות שמים. **אבל הקב"ה הוא טוב ורוצה שיהיה טוב באופן שנוכל למששו, ועל כן אני מאמין שיהיה טוב הנגלה הגם שאינני יודע איך ובאיזה אופן.**

חזקה על הקב"ה שעושה רק טוב

והנה דרך המאושרים היא שיש חזקה. לא מפני שהוא כל-כך רוצה, לא מפני שכך יותר מסתדר לו, אלא מפני שהוא אומר כך: עד כמה שאני מכיר את השי"ת, אני בטוח

מדור

שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

תכלית ההסתר לעורר את הצמאון לקרבת אלוקים

והנה ה' ניצב עליו

ויצא יעקב מבאר שבע. בדרך כלל איננו שמים לב אל צערו של יעקב אבינו שהוצרך לצאת מבית הוריו ולשהות בגלות. מדברים רק על צער העיר שפנה הודה, פנה זיווה, פנה אורה, אך מה עם יעקב עצמו? עד כה היה במקום כה קדוש אצל יצחק ורבקה שאין לנו השגה בעוצם קדושתם, ועתה הוצרך לצאת לגלות קשה. אמנם בגלותו עבד עבודה גדולה עם כל התיקונים שעשה כידוע, אך בוודאי קשה היה לו הדבר, ואף דיבר בענין זה בהבטחתו: "אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ושבתני בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלוקים, והאבן הזאת אשר שמתני מצבה יהיה בית אלוקים, וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך". מדוע הבטיח הבטחה זו? כי שרוי היה במצוקה. מצבו לא היה פשוט.

מהקדושה. בית הוריו היה מלא קדושה, ועתה הלך למקום שהוא היפך הקדושה. תשוקתו לקדושה היתה לבלי לתאר. והנה בתחילה כשהשתוקק לקדושה, מהולה היתה תשוקתו בצער גדול. כך הוא תמיד, כשיש לו לאדם תשוקה חזקה לאיזה דבר שאינו יודע מתי ישיגנו, אם בכלל, זה מעורר בו כאב גדול. אבל אח"כ אירע דבר נפלא. הוא שכב לישון ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וגו' והנה ה' ניצב עליו וגו'. מראה נורא הוד שבו הקב"ה התגלה אליו. ולמד מזה שצימאון האדם, זה מה שמביא לו את המראה. הוא זכה להתגלות אלוקית כתוצאה לאותה תשוקה, כי כשהאדם משתוקק להקב"ה, הקב"ה מתגלה אליו. אמר יעקב אבינו: "אם כן, אדרבה, ככל שאוסיף ללכת אל המקום ששלחני אמי, כך תגבר תשוקתי ותגדל ההתגלות האלוקית אלי", ומיד וישא יעקב רגליו.

צמאה לך נפשי - כן בקודש חזיתך

ה'שפת אמת' מוסיף שזהו הביאור במה שהביא כאן במדרש (רבה פרשה סט, א) הפסוק "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים, כן בקודש חזיתך לראות עוזך וכבודך" (תהלים סג, ב). פירוש חדש, הפלא ופלא. כמה צמאה לך נפשי

אכן מיד לאחר מכן נאמר: "וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם", והביא רש"י מהמדרש: "משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת". אולם ב'שפת אמת' (תרל"ח) יש פירוש אחר מדוע נעשו רגליו קלות ללכת, ואלו דבריו: כשיעקב יצא מבית הוריו, הדבר הקשה ביותר שהיה לו, זה הריחוק

ובתפילה ובדביקות בה' ושום דבר אחר אינו מעניין אותו, הוא יושב לו עם מה לבוא לשבת. מה שאין כן מי שטרוד בעניינים גשמיים, כי הוא אם מה יבוא לשבת?

אך האמת שמהמציאות אנו רואים שאין זה דווקא בכך. אם מסתכלים מסביב, ובפרט אם חוזרים קצת אל העבר, רואים תמונה אחרת לגמרי. אפשר להיזכר בזקני החסידים שהיו בוערים אש שלהבת בשבת קודש, וכל השבוע טרודים היו על המחיה ועל הכלכלה. אמנם כן, הם עשו זאת על פי דרכם, בדומה ליעקב אבינו בבית לבן. עכ"פ לא היתה להם האפשרות לשבת כל השבוע בין כתלי בית המדרש. הא לנו שלשבת אין זה דבר המעכב.

לך א-לי תשוקתי

כך מסופר על הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א שפעם אחת לביל שבת קודש התלהב הרבה בעת הקידוש. עמד שם חסיד מן הצד והתפלל, כי ראה אותו מקודם עסוק עם לקוחות עד השעות של בין הערביים. הוא לא הצליח להבין איך הצדיק יכול להתלהב כל-כך מקדושת השבת, "הרי ראיתי עד לא מזמן יושב ברחוב עם לקוחות!". כשהציג בפניו את פליאתו, אמר לו: "היכן נראה לך הייתי? איפה היתה תשוקתי? במה חשבתי? הלא חשבתי רק על השבת ואלה השתוקקתי".

כשהאדם משתוקק ללמוד ולהתפלל ולשיר שירה לה', ולבו יוצא מבלתי יכולת להמתין עוד, נשמתו נעשית כלי מוכן לקבלת הקדושה. ולכן כשהאדם רואה שהוא נמצא בארץ ציה ועייף בלי מים, עליו לדעת שיש שלו עבודה נפלאה עכשיו. עבודתו אינה להתעצב ברוחו, אלא להשתוקק ולכסוף אל ה'.

כמה לך בשרי, כן בקודש חזיתך. לפי מה שאני משתוקק להקב"ה, כך אני זוכה לראותו. ומה שכתוב בארץ ציה ועייף בלי מים, כי זה מה שמעורר את התשוקה. אמור מעתה: כשהאדם מוצא את עצמו בארץ ציה ועייף בלי מים, אומר הוא לעצמו: כאן אפשר להרוויח. הגעתי למקום נפלא. מדוע הוא כה נפלא? כי אין כאן כלום, וכיון שאין כאן כלום, יש כאן הכל. כי אם אין כאן כלום, אני באמת יכול להשתוקק.

כעין זה אמרו צדיקים בענין חומש בראשית שמסיימים אותו במלים "וישם בארון במצרים", ומיד מכריזים בקול: "חזק חזק ונתחזק", כי זהו הכלל, כיון שנפטר יוסף ויושם בארון, מיד נתחזקה ונתגברה תשוקתם של ישראל לישועת ה'. חוק הוא בבריאה. התשוקה ממשיך קדושה על האדם, וככל שהאדם מוסיף להשתוקק, כך הוא ממשיך עליו יותר קדושה.

שומרי ומצפים שבת קדשך

מפטיר ה'שפת אמת': **ודבר זה נוהג בכל פרט גם כן, וכן בעולם הזה, כפי רוב התשוקה לה', יכול אח"כ להתדבק בו יתברך בעולם הבא. וכמו כן כפי התשוקה בימות החול שמוטרד במלאכות גשמיים שהוא מקום ציה בלי מים, כן זוכה אח"כ בשבת קודש מעין עוה"ב לחזות בנועם ה'.**

נפלא ביותר. כפי התשוקה בימות החול שמוטרד במלאכות גשמיים, כן זוכה אח"כ בשבת קודש מעין עוה"ב לחזות בנועם ה'. איננו רגילים לחשוב כך ובאמת מוטל עלינו לשנות את מהלך מחשבתנו. רגילים אנו לחשוב כך: "מי זוכה לטעם בשבת? - מי שיש לו שבת כל השבוע". ולא מחשבה ריקה היא, אלא מחשבה שנשמכת על מאמרים בספרי הצדיקים. מי שיושב כל השבוע בין כתלי בית המדרש ועוסק בתורה

ירידה לצורך עליה

זהו הסדר תמיד. כשהאדם משתוקק לקדושה ומצפה אליה ומתפלל ומשבר חומות בשבילה, אזי כשהיא באה, היא מתאחדת עמו. ובגלל הדבר הזה הקב"ה מכניס את האדם בדווקא לארץ ציה ועייף בלי מים מבחינה רוחנית. כך כתוב בכל ספרי הצדיקים וצריך להבין זאת. הקב"ה נוטל מן האדם מדרגות שכבר היו פשוטות אצלו. הן כבר היו חלק מחיים, הן היו אצלו כמובנות מאליהן, וביום בהיר אחד, נעלמות כלא היו. הוא מנסה מפה ומנסה משם ואינו מוצא עצה בנפשו. ובדרך כלל כשזה קורה לאדם, הוא מרגיש אבוד, אבוד מאוד, והוא מתחיל לפקפק במה שהיה עד היום. "רגע אחד, עד היום היה רק הצגה?! אני באמת כזה חלש?! באמת לא התקדמתי כלום עד היום?!".

חוק הוא בבריאה. ה'תולדות' מביא אותו וכל הספרים מביאים אותו. פעמים שהוא נקרא בספרים עליות וירידות. פתאום האדם רואה שאינו מצליח בשום דבר. הוא אינו מרגיש טעם לא בתורה ולא בתפילה. הקב"ה עושה לו כן דווקא, כי הוא רוצה ליתן לו הזדמנות להשתוקק ליותר. ועבודה היא שמוטלת האדם לנצל את ההזדמנות. זה לא קורה לבד, כי באותה מדה יכול האדם לבוא מזה לידי יאוש או להישאר בשאננות, ואז לא תהיה לא תשוקה ולא ירוויח כלום מהמצב. על האדם להישבר בבחינת כתיב למאור, היינו להתחיל להאיר פי כמה וכמה מתוך שבירות הלב.

זהו גם המושג של תענוג תמידי אינו תענוג. מדוע אינו תענוג? כי כשיש לו לאדם תענוג תמידי והמציאות נשאר כל הזמן אותה מציאות, אין לו צמאון. לכן הקב"ה עוזר לאדם שלא יהיה לו תענוג

במקום שבעלי תשובה עומדים

אפשר לראות את המושג זה בכמה אופנים. הנה יש בני אדם שהעולם קורא להם בעלי תשובה. הלוואי עלינו נוכל לומר כן. אכן להיות שהגיעו מארץ ציה ועייף בלי מים ותשוקתם חזקה היתה בהרבה, הם מקיימים דברים הרבה שביהדות מתוך רצינות הרבה יותר חזקה. פעמים שכואב להם לאנשים שגדלו על ברכי היהדות שפלוגי הנקרא בעל תשובה מדקדק יותר מהם בדברים מסוימים ונוטים לזלזל בלבם: "אין לו מסורת. הוא רק עכשיו עלה על הרכבת. יעבור קצת זמן וירגע". כך הם מנסים להרגיע את עצמם כשחסרונותיהם בולטים אל נוכח עבודתו הרצינית של הבעל תשובה. ולמעשה, מציאות היא שקיים אצלו צמאון גדול. מאחר שהוא בא ממקום כה נמוך, ארץ ציה ועייף בלי מים, מתקיים בו צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, וממילא מתקיים בו כן בקודש חזיתך לראות עוזך וכבודך.

והביאור בזה, כי כשהאדם משתוקק לאיזה דבר, הדבר נעשה דבוק בנפשו. כך כתוב אצל יעקב ורחל: "ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה". כמה שהאדם משתוקק לאיזה דבר, אח"כ כשהוא מקבלו, הוא נעשה קנין חוק בנפשו. כך הוא הסדר. דוגמא לדבר הוא איסור אכילת מצה בערב פסח כדי לאכול את המצה בלילה לתיאבון (פסחים ט, ב) שפירשו שם רש"י והרשב"ם שהוא משום הידור מצוה, ולכאורה אין לזה הבנה, מדוע יש באכילת המצה לתיאבון משום הידור מצוה? אכן התשובה היא כנ"ל, כשהאדם אינו יכול לאכול את המצה, גוברת התשוקה בלבו לאכלה, ואז כשבא הלילה ואוכלה, היא נעשית לו קנין.

עליות במשך כמה שנים ואז נותנים לו ירידות במשך חצי שנה. זה לא עובד ככה. אלא **כל הזמן יש עליות וירידות**. אם כי הדבר באמת מצוי שיש לו לאדם איזה תקופה של ירידה בחיים שבה הוא צריך להלחם הרבה כדי לעבור אותה בשלום. אבל מצד עבודת ה', כלומר, לא מצד הצרות שפוקדות את לאדם, אלא מצד העבודות הפשוטות, הלימוד, התפילה, הגמילות חסדים, שמירת הקדושה וכדומה, קיימות כל הזמן עליות וירידות. אמנם כן, **ירידות אינן חייבות להיות ירידות לשאול תחתית**. די להן שיהיו באופן יחסי, עד שיתכן שהירידות של היום תהיינה העליות של אשתקד. אבל בסופו של דבר, האדם אף פעם אינו עומד במקום אחד. תמיד זה עולה ויורד. והצדיקים מדברים על זה. האדם כבר זכה סוף סוף לאיזו דרגה, ולמחרתו נעלמת ממנה. כך הוא בדרך כלל. הוא זכה לה ליום אחד, ולמחר הוא כבר צריך לעבוד יותר קשה. הן תראה שאף עבודת חג הפסח הוא באופן זה. בליל התקדש חג זוכה האדם למדרגות נעלות, ומיד הן ניטלות ממנו והוא צריך לעבוד עליהם בימי הספירה כדי לחזור ולזכות בהן.

וכאמור, **אחת מהסיבות היא לעורר תשוקה חזקה באדם. אחרי שכבר טעם את הטעם הטוב ונלקח ממנו**, הוא חושב על כך כל היום. **הוא רוצה לטעום אותו שוב. ברוחניות הוא דבר נפלא עד מאוד**. אך אל תזניח את זה. תבין מה העבודה המוטלת עליך בעת כזאת. **תתפלל על זה, תעשה פעולות שיוכו אותך להרגיש שוב את הטעם הטוב, ואז תזכה להתגלות גדולה**.

וכסף משנה קחו בידכם

והרי ידועים בענין זה דברי ה'בית אהרן' (סוף פרשת מקץ) על הפסוק וכסף משנה קחו בידכם, וזה לשונו: 'כסף משנה' - החימוד

תמיד. הוא משנה לו את מצביו, כפי שאומרים בתפילת ערבית: "גולל אור מפני חושך וחושך מפני אור". פעם אור לו לאדם ופעם חושך לו, ואין הדבר תלוי בו כי אין לו שליטה על זה. **הוא צריך להמשיך להיות עבד ה', היינו להמשיך לעבוד את ה' בכל מצב שהוא נמצא, אבל כשהוא במצבי חושך, תשוקתו הולכת ומתגברת** והרווח כולו שלו.

כל ששה ימים להנחילים

ומדברי ה'שפת אמת' אנו שומעים עוד דבר גדול. יש ימות החול ויש ימות השבת. הקב"ה רוצה מהאדם שתי עבודות בהיותו בעוה"ז. עבוד אותי בימות החול ועבוד אותי בשבת. והנה על פי פשטות מדובר בשני מיני העבודות והאדם נבחן בשניהן. הוא צריך לקיים את כל מצוות ה' תוך כדי עשיית מלאכתו, וצריך לעבוד אותו באופן של כל מלאכתך עשויה. אך אילו היה זה רק מחמת כן, כי הקב"ה חפץ בשני מיני העבודות, לא היה זה צריך להיות דווקא באופן של ששה ימי חול ויום אחד שבת. אפשר היה לסדר זאת באופן אחר. וכפי שראים אצל העובדים כשכירים אצל אחרים אשר זכאים לימי חופשה או ימי מחלה מדי חודש, שרבים מעדיפים לצבור אותם במשך תקופה, כגון חצי שנה או שנה, ואז לנצלם כולם בבת אחת. אף כאן, יכול היה האדם לומר: "אין לי כח לסדר הזה שאחרי כל ששה ימים באה השבת. אני מעדיף לעבוד במשך חצי שנה ברצף ואז לצאת לשבתון של שלושה שבועות. מה גם שעכשיו עד שאני מתחיל להתחבר אל השבת ולהתלהב מקדושתה, היא כבר באה אל סיומה ומתקיים בי וי אבדה נפש. קשה לי שכל-כך מהר עוברים מימות החול לשבת ומשבת לימות החול".

אכן היסוד הוא כנ"ל, ובדומה לעליות וירידות. זה לא הולך ככה שנותנים לו לאדם

הוא מדבר על העבר שלו. אני זוכר כמה נפלא היה אז, יכולתי ללמוד כי היה לי יותר ישוב הדעת והרגשתי טעם בעבודת ה'. הוא מדבר על זה ומתחנן בפני ה' שיחזיר לו אותם ימים. והנה פעמים שאיננו עומדים על תכלית הדבר. אנו חושבים שמדובר בהתרפקות וגעגוע בעלמא. "אתה זוכר כשהיינו בחורים? היה כל-כך נפלא. היה לנו כאלה שבתים... כאלה תפילות... היום זה כבר לא אותו דבר".

אך לא זהו התכלית. אלא **על האדם לעמוד ולהזכר במצבים של רוממות שהיו לו**. כשיש לו לאדם יו"ט מרומם, או שעה אחת מרוממת במשך היו"ט, הוא מחויב כעבור חדשים ושנים להיזכר מזה, **ולא סתם כדי להתחזק, אלא כדי לעורר בכך את תשוקת לבו**. הוא נזכר באותו זמן מרומם ונושא תפילה לה' שיתן לו שוב להתרומם אליו. וכיון שהאדם משתמש בכך ככלי להשתוקק לקדושה, זה הנפך אצלו ככלי להמשיך על עצמו עוד קדושה. כן בקודש חזיתך לראות עוזך וכבודך.

נעשה כפול. היינו כשבני אדם נכספים לתורתו ומצוותיו של הקב"ה ומקיימים אותן, אזי משפיעים להם מן השמים פי שנים. היינו **כשאיש ישראל חומד ומשתוקק מעט אל התורה הקדושה או לדבר ה', משפיעים לו מן השמים חימוד פי שנים...** ומה שמשפיעים לכם חימוד ותשוקה מן השמים תשיבו בחזרה להקב"ה, וכמו כן ישיב לכם עוד מן השמים פי שנים, וכן יהיה כסדר בכל פעם יותר.

לכן נחשבת **השירה והזמרה לעבודה כה גדולה, כי היא כלי לקיים את עבודת הצמאון** להקב"ה. אכן אחד מהדברים שראוי לו לאדם לחשוב בעת השירה הוא להיזכר במצבים שטעם בהם טעם קדושה, כי זה מה שבאמת יעורר בו ההשתוקקות לחזור ולטעום אותו טעם ולהרגיש שוב את התענוג של קרבת אלוקים. צמאה לך נפשי כמה לך בשרי...

זכרתי ימים מקדם

הנה **דוד המלך** ע"ה אומר (תהלים קמג, ה): "זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעליך".

ליל שישי פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"ג

התעלות האדם על-ידי התרחקות משקר ורמאות

לראות בפסוקים מה היו ניסיונותיו של יעקב בבית לבן, רואים שאלו היו עיקרי ניסיונותיו וקשייו. וכשהאדם נזהר בכשרות ממונו, הוא עצמו כשר. הן נסיון הממונו, הוא נסיון גדול ביותר כי הוא נוגע במקום עמוק מאוד באדם, ומהו יוכל האדם להבין שזהירותו בכשרות ממונו, מעידה על כשרותו בעצם. אכן כן, לקיים מצות ואהבת את ה' אלוֹקֵיךְ בכל מאודך, אינו דבר פשוט. זה הולך ביחד עם בכל לבבך ובכל נפשך. וכפי שבענין בכל לבבך ובכל נפשך כל אחד מבין שמדובר במסירות נפש ממש, כך הוא בענין בכל מאודך.

סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

והנה בעל הטורים בתחילת הפרשה מדבר על כך שסולם הוא גמטריא ממונו והרבה מספרי החסידות הביאו את דבריו לומר שהממונו הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. מצד אחד הכסף מושך את האדם כלפי מטה, וכפי שאמרו הצדיקים שהמשיכה לכסף והאדיקות בכסף היא אביזרייהו דעבודה זרה, ואמרו שזוהי השערה האחת שנשרה מיצרא דעבודה זרה כשהמיתו אותו אנשי כנסת הגדולה (יומא ט, ב). ומצד שני, אם האדם נזהר בכשרות ממונו באופן של לכתחילה ולא בדיעבד, אזי ראשו מגיע השמימה. כשהאדם נזהר בכשרות ממונו עד הסוף, ומה שיש עליו פקפוק קל שבקלים, הוא מתרחק ממנו כמטחוי קשת, יש בזה כדי להעיד שהוא

עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי

לכאורה יש לשאול בענין שליחת יעקב ללבן מה תועלת היתה בה, ולכאורה יכול היה עשו לרדוף אחריו ולהשיגו גם שם. ובספר גליא רזיא לאחד מתלמידי האר"י ז"ל* כתב שהיתה בזה כוונה עמוקה, כי הנה עשו קינא ביעקב בגלל השפע הרוחני שהיה לו, וניסה לעשות הכל כדי לגזול ממנו. שלחה רבקה את יעקב ללבן וזה ניחם את עשו כי אמר: הנה הוא חי אצל לבן ושם הוא לומד מדרכיו ומתקלקל מקדושתו ומאבד את כל השפע הרוחני.

אכן הצדיקים כתבו שלבן היה ג"כ מסטרא דטומאה ופעל הרבה להכשיל את יעקב ולהורידו מקדושתו, ולכן רימה אותו עשרת מונים, כי ניסה לשבות אותו בתוך קליפת הרמאות והשקר. וכשיעקב אמר אח"כ לעשו: "עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי", התכוון לומר לו: "על אף כל הניסיונות להכשילני, לא נכשלתי, ולא רק זה, אלא אף הוצאתי בולעו מפיו. הצלחתי להוציא את כל חלקי הקדושה מלבן על-ידי כל הבריורים שעשיתי שם, וכיון שסיימתי לעשות את כל הבריורים, אמר לי הקב"ה שוב אל ארץ אבותיך".

ואהבת את ה' בכל מאודך

והנה כפי שאנו רואים בפרשה מדובר היה בקליפת הרמאות בעניני ממונות. התורה קוראת לו לבן הארמי ומספרת על כל מה שזמם לעשות ליעקב. כשמבקשים

א. נדפס לראשונה מכתב יד ע"י ה'באר מים חיים' זיע"א.

כשמדובר בענייני ממונות שהם נסיונות קשים מאוד ופעמים שהם פוגשים את האדם כשלא היה מוכן להם, ויש שמדובר בסכום גדול, ואז האדם מרגיש שהשמים נופלים עליו. והניסיונות רבים ובאים בכל הצורות. פעמים שהאדם עומד מצד התובע. הוא תובע את פלוני בבית דין, ואם הוא רואה שהדין נפסק לטובת הנתבע, הוא מוסיף לזעוק שהבית דין אינו ראוי וחוזר ותובעו בבית דין אחר. ופעמים שהוא עומד בצד הנתבע. עכ"פ **הנסיון בענייני ממון קשה מאוד וכדאי שלא נזלזל בו.**

אם כן מה הרוויח הרמאי

ומעל הכל עומד נושא הרמאות. העולם הרי גדוש בשקר ואצל בני אדם נעשה הדבר פשוט לכתוב דברים שקריים בלי להניד עפעף. האדם יודע וכולם יודעים שמדובר בשקר, אבל הוא אומר לעצמו: פלוני ממילא מעלה (או מוריד) את המחיר, פלוני הרי מבין לבד. וכך משנים את המחירים ואת הכמות והאיכות. מצהירים שהוא באיכות כזו ולמעשה הוא באיכות חלשה בהרבה. האדם נכנס לחנות ומבקש לדעת מה לקנות, והמוכר שידוע שעל א' הוא עושה חמישים אחוז רווח ועל ב' רק עשרה אחוז, אומר לו: תקנה א'. זה הרבה יותר איכותי, זה יחזיק לך הרבה יותר זמן, ובכלל, היום אני עושה עליו מבצע. כך הוא משקר בדבריו בחושבו שירוויח משהו. **משקר הרי אין מרוויחים כלום, ואדרבה, אכ"כ מפסידים את הכל.** אבל קליפה היא ובני אדם נשבים בה.

האדם צריך לשים לב לגוזמאות שלו. הוא אומר: לקח לי שתיים להגיע. איזה שתיים? זה לא לקח שתיים. זה לקח סך הכל שעה ושבע עשרה דקות. מדוע אתה אומר שתיים. הנה אדם זה כשמגיע לענייני ממון, אומר את אותם שקרים ומרמה ומכזב.

בעל מדרגה. כי אין זו עבודה קלה, וכפי שרואים בכל עת שאנשים מחפשים היתרים רעועים להרוויח עוד קצת כסף. אך **כגודל הקושי לוותר על כסף שאינו כשר, כך הוא גודל השכר למי שמוותר.**

אכן על האדם ליזכר שמדובר בסולם וכעת די לטפס בדרגה אחת בלבד ולהתקדם אך מעט בסוגיא זו. יש שהאדם מרגיש אבוד, כי הוא מרגיש שאינו בדרגה כזו שהכל יהיה כשר במאה אחוז. יש לו עדיין דברים שקשה לו לוותר עליהם, ולכן אינו אוהב לחשוב על זה. אבל **סולם פירושו שיש לו שליבות ואפשר לטפס משליבה לשליבה.** תתחיל לטפס לכיוון הראש. טפס עם השתדלות, טפס עם תפילה, טפס עם פרישות מן הרע, וזכור שבסוף תוכל להגיע השמימה.

ביטול כח הקליפה

הן תראה שיעקב אבינו של אחרי המגורים אצל לבן הארמי, לא היה אותו יעקב של לפני המגורים אצלו. אחרי המגורים אצלו, לא חשש יותר מעשו. הקליפה התבטלה. הרע איבד את שליטתו עליו. איך זה קרה? זה קרה על-ידי שהיה שם אצל לבן ודווקא שם נשאר בנאמנותו. ובשפתינו: **פלוני מתנהג אתך ברמאות ואתה נשאר יהודי כשר. זו מדרגה נפלאה היא.** כשאתה בביתך, עוד יש לך ישוב הדעת, אבל כאן, הלא נמצא אתה בתוך ביתו של הרמאי שמתנהג אתך כהרגלו, ואם אתה נשאר יהודי כשר, זה מה שמביאך לשלימות.

וראיתי להאדמו"ר מטאהש זיע"א **ב'עבודת עבודה'** שזוהי הסיבה שיעקב הוצרך להיות בשם ועבר י"ד שנה ולהתייגע שם בתורה יום ולילה לא ישבות, כי בשביל להישאר יהודי כשר בביתו של רמאי כזה, צריך להיות חזק מאוד. אם לא יהיה חזק מספיק, יפול מיד ברשת הרמאות. בפרט

ויאמר: על כל החסד אשר עשית עמדי. תשובה שעונים אותה כשאין רוצים לפרסם את הנס. אך בלבו פנימה תהיה הודאתו על שעמד השבוע בנסיון בענייני ממון. יכול היה לקחת כסף שאינו כשר. חברו שכנע אותו. אך התגבר על יצרו ולא לקח.

בנין נערים סתירה

אכן היצר הרע שולח הרבה אנשים מבחוץ שיפתו את האדם - "תעשה כך וכך, כולם עושים זאת, אני אומר לך, אל תהיה טיפוש, יש לך הזדמנות פז..." בנין נערים סתירה. ידידים כאלה מחריבים לאדם את חייו. יש שני מיני חברים כמו שאמרו **חז"ל**. ובכן, כשחברך נותנים לך עצה, תבדוק היטב האם הם כחביריך של נעמן שריפאוהו מצרעתו או שהם כחביריך של רחבעם שגרמו לו לאבד את ממלכתו והוביל לאחר מכן לחורבן בית המקדש.

מצוי הדבר שהאדם בא בשאלה: "רבים דוחפים אותי לעשות כך וכך, לעשות או לא לעשות?". מי הם האנשים הדוחפים אותך לכך? מי הם החברים האלה? עליך לבדוק שיש לך את החברים הנכונים שידחפו אותך אל הדברים הנכונים ולא להיפך.

עכ"פ **העמידה בנסיון מגביה את האדם הרבה מאוד. כל פרוטה בלתי כשרה שהאדם מתאפק שלא לקחתה, חוזרת אליו בכפלי כפליים, אך לא באופן גשמי בלבד, אלא גם באופן רוחני** עם כל המפרשים. מי שיוכל להרים את עשר אצבעותיו בבוא עת קצו ולומר: "גרת'י בעולם מלא שקרים ורמאות ותרי"ג מצוות שמרתי. לא שיקרתי ולא הוצאתי ממון ברמאות", הוא בעל מדרגה. **וצריך לעשות הכל בתפילה וביגיעה שבאמת נוכל לומר כך, והקב"ה בוודאי יעזור לנו, כי כל הבא ליטהר מסייעין אותו.**

אין מפסידיים מאמירת האמת

בפרט הנסיון גדול כשרואים שפלוני כבר מוכן לקנות, ויש שמדובר בכסף גדול. אזור אומץ ואומר לו: "אני מחויב לומר לך שסוג זה שבחרת יתכן שנשבר יותר מהר". אל תתפתה מיצרך לרמותו. אותו דבר לגבי השאלה מתי זה יהיה מוכן. הלוקח רוצה לדעת והמוכר משיב: אם ירצה ה' אחרי שבת זה יהיה מוכן. צדיק! למה אתה אומר דבר שאתה יודע שהוא לא יכול לקרות? הן אתה יודע שזה לא יהיה מוכן כל-כך מהר! למה אתה מרמה? קליפה היא זו שמורידה את האדם לשאול תחתית. וצריך להלחם עם זה. אי אפשר להוציא מהפה דבר שאינו אמת. האדם חושב שהוא יפסיד אם יאמר את האמת. לא נכון. **לא מפסידיים מאמירת האמת.**

בימינו נעשית הרמאות דבר מקובל אם היא רק קצת. קליפה היא זו. יעקב אבינו הוצרך להעמיד י"ב שבטי י-ה ולא יכול היה להגיע לזה בלי לעמוד בנסיון זה. שלבן הארמי יתנהג כרצונו, אני נשאר יעקב אבינו. וכיון שעמד בנסיונו, עשו איבד את שליטתו עליו. **יהודי שנשמר מן הרמאות, אף אחד אינו יכול לנצחו. כשהאדם בורח מן הקליפה ולומד להיות איש נאמן, הקב"ה מגן עליו.**

צריך **להתפלל על זה הרבה ולהתייגע על זה הרבה**, ויחד עם כן צריך לזכור את דברי בעל הטורים שהממון הוא סולם וכמה שהוא יכול להוריד את האדם, כך הוא יכול להעלותו. זה מה שגלום בדברי בעל הטורים. קח מזה חיוזוק. **אם אתה רואה עד כמה בני אדם יורדים בגלל כסף, תבין מזה כמה אפשר להתעלות על-ידי כסף.** על האדם לשאוב מזה כל-כך הרבה חיוזוק. יביא קידוש בשבת קודש בבית הכנסת. כשישאלוהו קידוש זה לשם מה, יענה

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינוני' במוקדים הבאים:

ארה"ק

ירושלים	מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76
בית שמש	מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35
	מקוה יד כהן	רח' אוהל יהושע 8
	מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה
	ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים
	ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944
	ביהמ"ד תולדות אברהם יצחק	רח' חזון איש
	שטיבלאך קרית הרמ"א	רמה ב'
בני ברק	בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה
	חנות 'מול איצקוביץ'	רחוב הרב שך
	מקוה בית פנחס	רחוב יואל
	מקוה וזניץ	רחוב רבינא
	מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5
	ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק נסים פינת עוזיאל
	סופר מילר	רחוב אור החיים
אשדוד	בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז
	מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז
	בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג
	מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס
	ביהמ"ד בית פנחס	רחוב ינאי 12
	היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבעלזא רובע ג
	ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9
	ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3
ביתר עילית	בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5
חיפה	בית המדרש בעלזא	רח' הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59
	ביהמ"ד הגדול סערט וזניץ	052-762
פתח תקוה	שכונת הבעש"ט	052-760-0162
	מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א
אלעד	מקווה וזניץ-צמח צדיק	רחוב יונתן בן עוזיאל
	מקווה חוג חתם סופר	רחוב ברטנורא
קריית גת	מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2
מודיעין עילית	בית המדרש אמרי חיים וזניץ	רחוב טרפון
	ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד
גבעת זאב	קיוסק ערב שבת	רחוב האיילות פינת הראם
צפת	ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ז בסמוך למלון רימונים
תל אביב	ביהמ"ד דרכי איש	הדף היומי 8
נתניה	חנות ספרים טובים	קרית צאנז

אם ברצונך לקחת חלק ב**זיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות ל'מכון הבינוני' בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינני' במוקדים הבאים:

חול

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4909 13th Ave	Kosher Discount	
	ע"י המקוואות	מאנרא
Phyllis Terrace 25	ספרים שאפע ווישניץ	מאנסי
	ביהמ"ד סאטמאר - הופפער	וילאמסבורג
	ביהמ"ד סאטמאר - בנין בראך	
	ביהמ"ד סאטמאר - וואלבוט	
	ביהמ"ד סאטמאר - ליע גארדענס	
	ביהמ"ד סאטמאר - מוירטל	
	ביהמ"ד קראלי	
	Central Market Supermarket	
5678 Park Ave	Zoubris	מונטריאל
Lange Leemstraat 170A	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
Van Spangestraat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	
Lamorinierstraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן	
Brialmontlei 16	ויזניץ	
Van Diepenbeeckstraat 67	סקווירא	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	
1 Belz Terrace	ביהמ"ד בעלזא	
18 Hildaville Drive	ביהמ"ד המרכזי	וועסטקליף
105 Hamlet Court Road	ביהמ"ד מילואים לאפורד	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם **זיכוי הרבים**, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מקוה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

842106199482